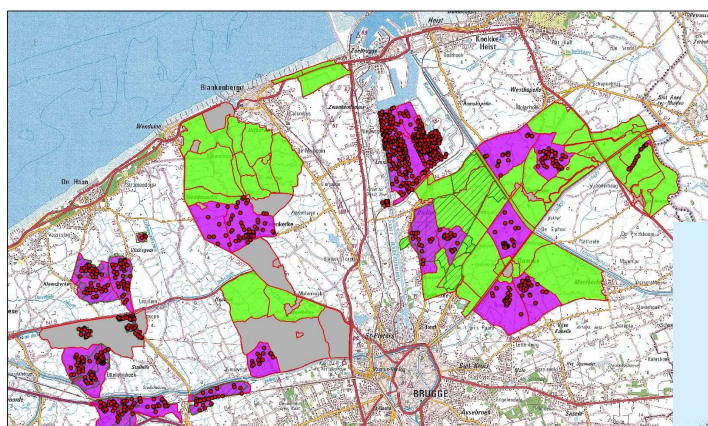

Eindrapport monitoring SBZ-V 'Kust- broedvogels te Zeebrugge-Heist' en SBZ- V 'Poldercomplex'

Resultaten van het derde jaar (2007 – 2008)

W. Courtens, E.W.M. Stienen, D. Verbelen & M. Van de walle

inbo

instituut voor natuur- en bosonderzoek

Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
Kliniekstraat 25
B-1070 Brussel

Juni 2008
INBO.R.2008.28

INHOUD

DEELSTUDIE I: SBZ-V 'Kustbroedvogels te Zeebrugge-Heist' 5

I. Inleiding	6
II. Resultaten	6
II.1 Aantalsontwikkeling kustbroedvogels.....	6
II.1.a Inleiding	6
II.1.b Kokmeeuw.....	6
II.1.c Stern.....	7
II.1.c Plevieren.....	9
II.1.d Grote meeuwen	10
II.1.e Andere soorten	11
II.2 Broedsucces	11
II.2.a Inleiding	11
II.2.b Broedsucces van Visdief	11
II.2.b Broedsucces van Grote Stern	12
II.2.b Broedsucces van andere soorten	12
III. Verstoring, predatie en mortaliteit	12
III.1 Zoogdieren.....	12
III.2 Grote meeuwen	13
III.3 Aanvaringsslachtoffers	13
IV. Vegetatie, beheer en veranderingen.....	14
V. Conclusies en aanbevelingen.....	14
VI. Literatuur	15

DEELSTUDIE II: SBZ-V 'Poldercomplex' 17

I. Inleiding	19
II. Doel van de monitoring	19
III. Gebiedsbespreking	20
III.1 Telzones 'Achterhaven van Zeebrugge' en 'Dudzeelse Polder'	20
III.2 Telzone 'Lissewege'.....	22
III.3 Telzone 'Uitkerke'	24
III.4 Telzone 'Zuienkerke'	26
III.5 Telzone 'Klemskerke-Vlissegem'	28
III.6 Telzone 'Kwetsbage-Stalhille-Oudenburg'	30
III.7 Telzone 'Meetkerke-Houthave'	32
III.8 Telzone 'Dudzele-Koolkerke-Damme'.....	34
III.9 Telzone 'Oostkerke-Hoeke-Lapscheure'	36
IV. Broedvogels.....	38
IV.1 Materiaal en methode.....	38
IV.2 Weersomstandigheden	40
IV.3 Resultaten	42
IV.3.1 Algemeen	42
IV.3.2 Globaal overzicht van de inventarisatie-inspanning	42
IV.3.3 Globaal overzicht van de resultaten	43
IV.3.4 Soortbespreking: trends, verspreiding en habitatkeuze	45
IV.3.5 Resultaten van de broedvogelinventarisatie in de verschillende zoekzones	73
IV.4 Conclusie	79
V. Watervogeltellingen.....	80
V.1 Materiaal en methode	80
V.2 Resultaten.....	80
V.3 Conclusie	89
VI. Overwinterende ganzen.....	90
VI.1 Materiaal en methoden	90
VI.2 Resultaten	90
VI.2.1 Aantalstrend	90

VI.2.2 Verspreiding.....	92
V.3 Conclusie	93
VII. Literatuur	94
VIII. Bijlagen.....	95

Deelstudie I

Evaluatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor het SBZ-V 'Kustbroedvogels te Zeebrugge-Heist' tijdens het broedseizoen 2007

Wouter Courtens, Eric W.M. Stienen & Marc Van de walle

I. Inleiding

Aan de afbakening van het vogelrichtlijngebied 'Kustbroedvogels te Zeebrugge-Heist' zoals voorgesteld door Courtens & Stienen (2004) en goedgekeurd door de Vlaamse Regering (Belgisch Staatsblad 12/09/2005) werden een aantal kwantitatieve en kwalitatieve instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld. Deze stellen dat te allen tijde 22 ha hoog-kwalitatief en bewezen geschikt bevonden broedhabitat voor de verschillende sternensoorten binnen de speciale beschermingszone dient te worden voorzien. Teneinde de optimale kwaliteit van het broedbiotoop te waarborgen worden in de Bijlage II van het Besluit van de Vlaamse Regering een aantal aandachtspunten opgesomd. Voor het behalen van de kwalitatieve instandhoudingsdoelstellingen dient aandacht te worden besteed aan het behoud van dynamiek en gunstige successiestadia, opvolging en voorkoming van predatie, het beperken van effecten van windturbines, het voorkomen van wezenlijke verstoring, het verzekeren van de kwaliteit van rust- en foeragegebieden en het voorkomen van nestplaatsconcurrentie en predatie door grote meeuwen.

In dit rapport wordt een overzicht gegeven van de aantalsveranderingen en de broedresultaten van kustbroedvogels in het Vogelrichtlijngebied voor kustbroedvogels te Zeebrugge-Heist tijdens het broedseizoen 2007 en wordt getoetst of er aan de instandhoudingsdoelstelling is voldaan. Tevens worden er een aantal adviezen gegeven ten aanzien van het beheer van de kolonies.

II. Resultaten

II.1 Aantalsontwikkeling kustbroedvogels

II.1.a Inleiding

Hoewel veranderingen in het aantal broedparen bij kustbroedvogels niet noodzakelijk een maat zijn voor de kwaliteit van de broedhabitat, geven ze wel zicht op de richting waarin de populaties zich ontwikkelen en kunnen ze als zodanig als waarschuwingssignaal dienen. Bovendien kunnen ze aanwijzingen opleveren voor intraspecifieke concurrentie of andere problemen.

De methodiek van het tellen van nesten verschilt van soort tot soort. Kleine Mantelmeeuw, Zilvermeeuw, Kokmeeuw en Visdief worden aan de hand van de 'lucifermethode' geteld. Deze houdt in dat elk jaar op hetzelfde moment (net voor het uitkomen van de eerste kuikens) het hele havengebied wordt geteld. Hierbij wordt het hele gebied doorkruist waarbij in elk nest een lucifer wordt gelegd. Hierdoor kunnen dubbeltellingen makkelijk worden vermeden en kan worden gezien of een nest reeds is geteld. Door op voorhand te bepalen hoeveel lucifers in een doosje zitten en na de telling het aantal lege doosjes te tellen kan het totaal worden bepaald.

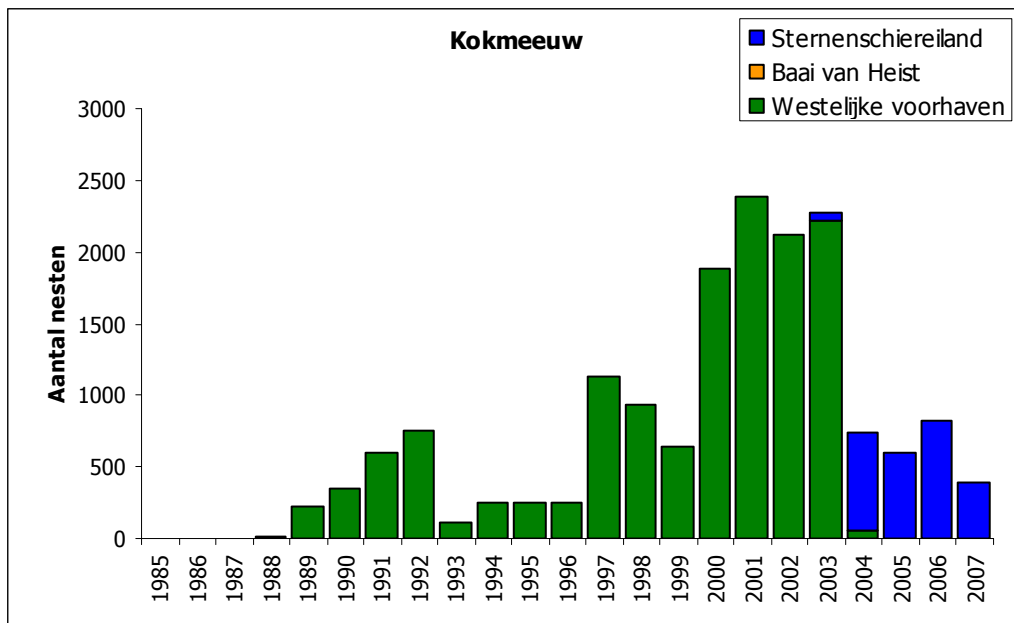
Grote Stern nestelen in kolonies op een kleine oppervlakte wat mogelijk maakt de nesten meermaals te tellen in de loop van het seizoen. De kolonie wordt met bamboestokken in kleinere blokken onderverdeeld waarna elk blok op zicht geteld wordt.

Nesten van Dwergsterren en plevieren worden individueel met een bamboestok gemarkeerd wat toelaat het totale aantal nesten te bepalen.

II.1.b Kokmeeuw

Begin april werden enkele honderden koppels baltsende Kokmeeuwen geteld op het Sternenschiereiland. Deze bleken twee weken later echter om onbekende redenen het gebied grotendeels verlaten te hebben. Pas eind april vestigden zich opnieuw Kokmeeuwen op het schiereiland. Zoals bekend is de aanwezigheid van Kokmeeuwen uitermate belangrijk voor het aantrekken en broeden van Grote Stern. Toen de Kokmeeuwen het gebied verlieten werd hun voorbeeld gevolgd door de enkele honderden Grote Stern die reeds op het schiereiland aanwezig waren. Pas nadat de Kokmeeuwen waren teruggekeerd werden ook weer grotere groepen Grote Stern gezien.

Voor de Kokmeeuw is het een slecht broedseizoen geworden. De aantallen waren de laagste in ruim 10 jaar en ook de broedresultaten waren slecht. Net zoals vorig jaar kwam de soort nog enkel op het Sternenschiereiland tot broeden, in totaal werden 388 broedparen geteld (Figuur 1).

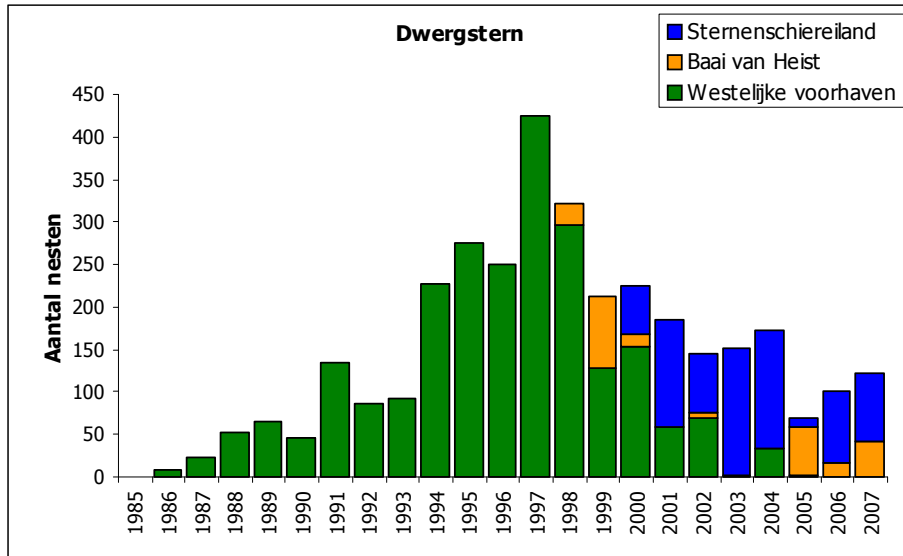
Figuur 1. Aantalsontwikkeling en verdeling van de Kokmeeuw over de verschillende locaties te Zeebrugge-Heist in de periode 1985-2007.

II.1.c Sternen

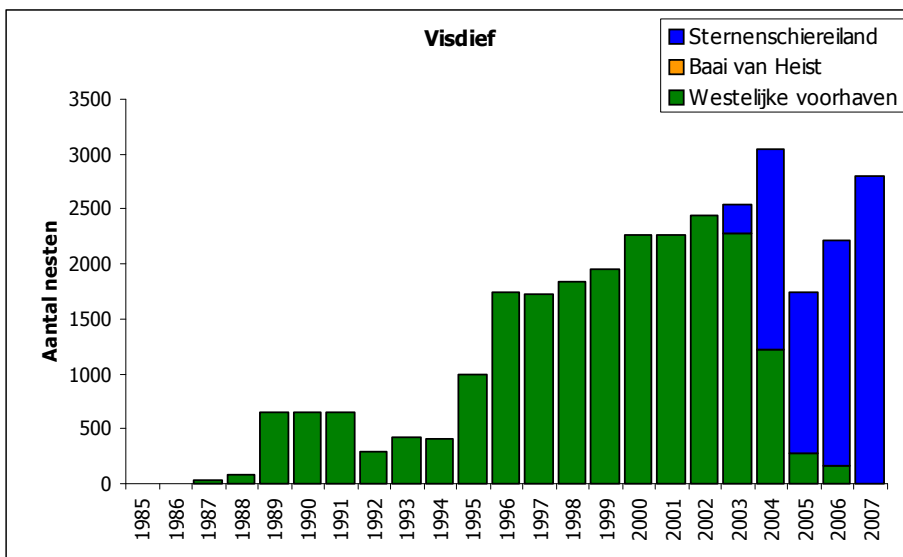
De Dwergstern nam voor het tweede jaar op rij toe na de lage aantallen van 2005. In totaal werden 121 nesten geteld (Figuur 2a), verdeeld over het Sternenschiereiland (78) en de Baai van Heist (43). Voor het eerst sinds het ontstaan van de sternekolonies in 1985 kwam de soort niet meer tot broeden in de westelijke voorhaven.

Het aantal Visdiefnesten was met 2794 het tweede hoogste ooit in Zeebrugge (Figuur 2b). Op drie nesten in de westelijke voorhaven na broedden alle vogels op het Sternenschiereiland.

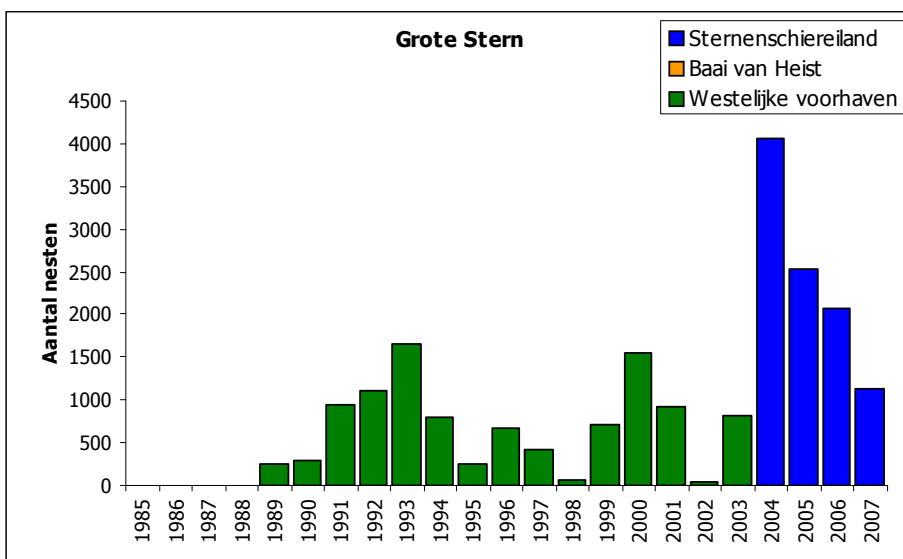
Grote Stern deed het wat aantallen betreft heel wat minder dan de voorbije drie jaren en lijkt daarmee het cyclische patroon van de voorbije jaren verder te zetten (Figuur 2c). Op het Sternenschiereiland werden in totaal 1127 nesten geteld. Opvallend bij deze soort was het grote aantal nesten dat pas in juni werd gestart.

(a)

(b)

(c)

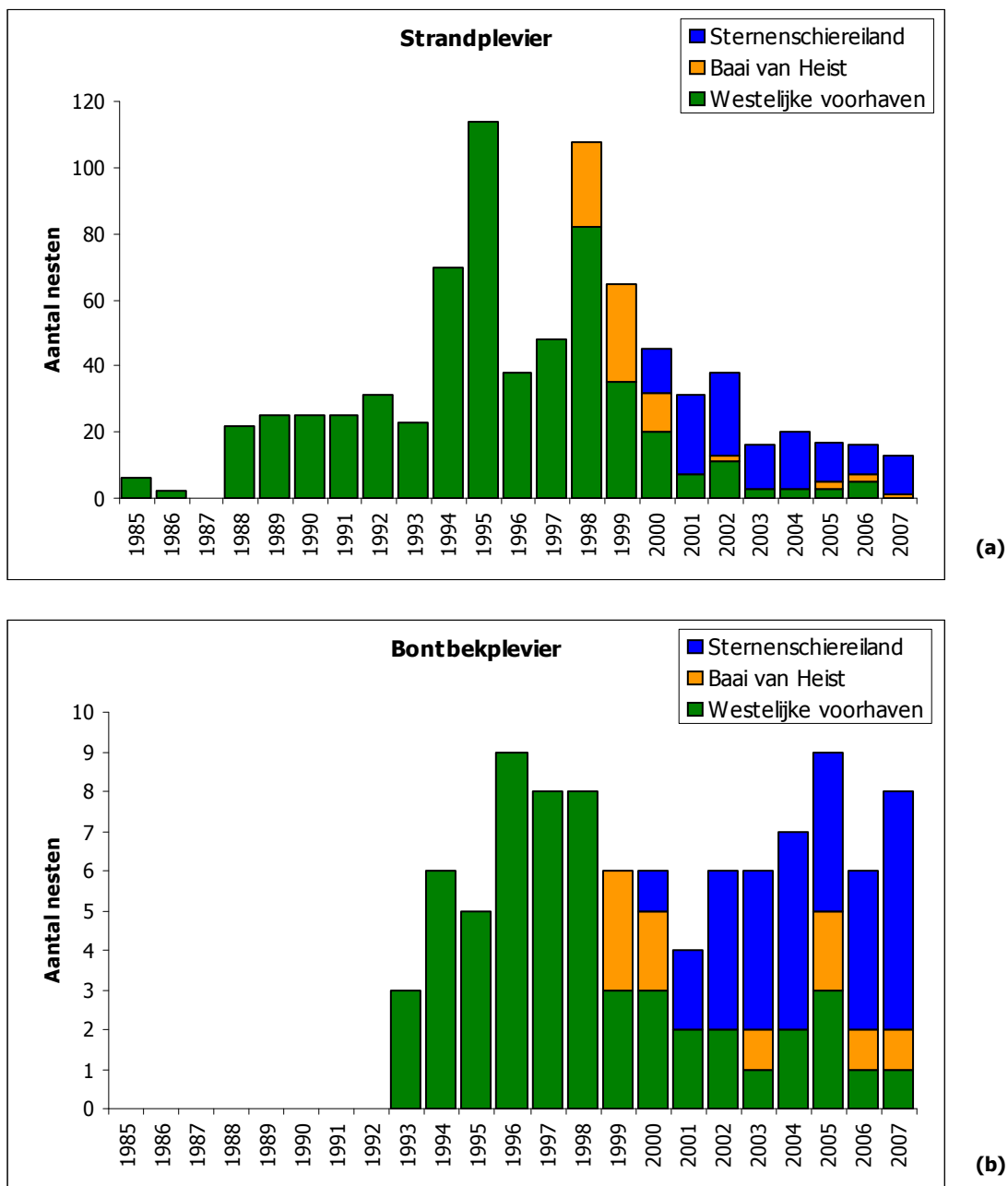
Figuur 2. Aantalsontwikkeling en verdeling van de Dwergstern (a), Visdief (b) en Grote Stern (c) over de verschillende locaties te Zeebrugge-Heist in de periode 1985-2007.

II.1.c Plevieren

Het aantal Strandplevieren blijft al een aantal jaren vrij stabiel op een laag niveau. In 2007 kwamen in totaal 13 koppels tot broeden, op één na allemaal op het Sternenschiereiland (Figuur 3a). In de westelijke voorhaven kwam voor het eerst sinds 1988 geen enkele Strandplevier tot broeden.

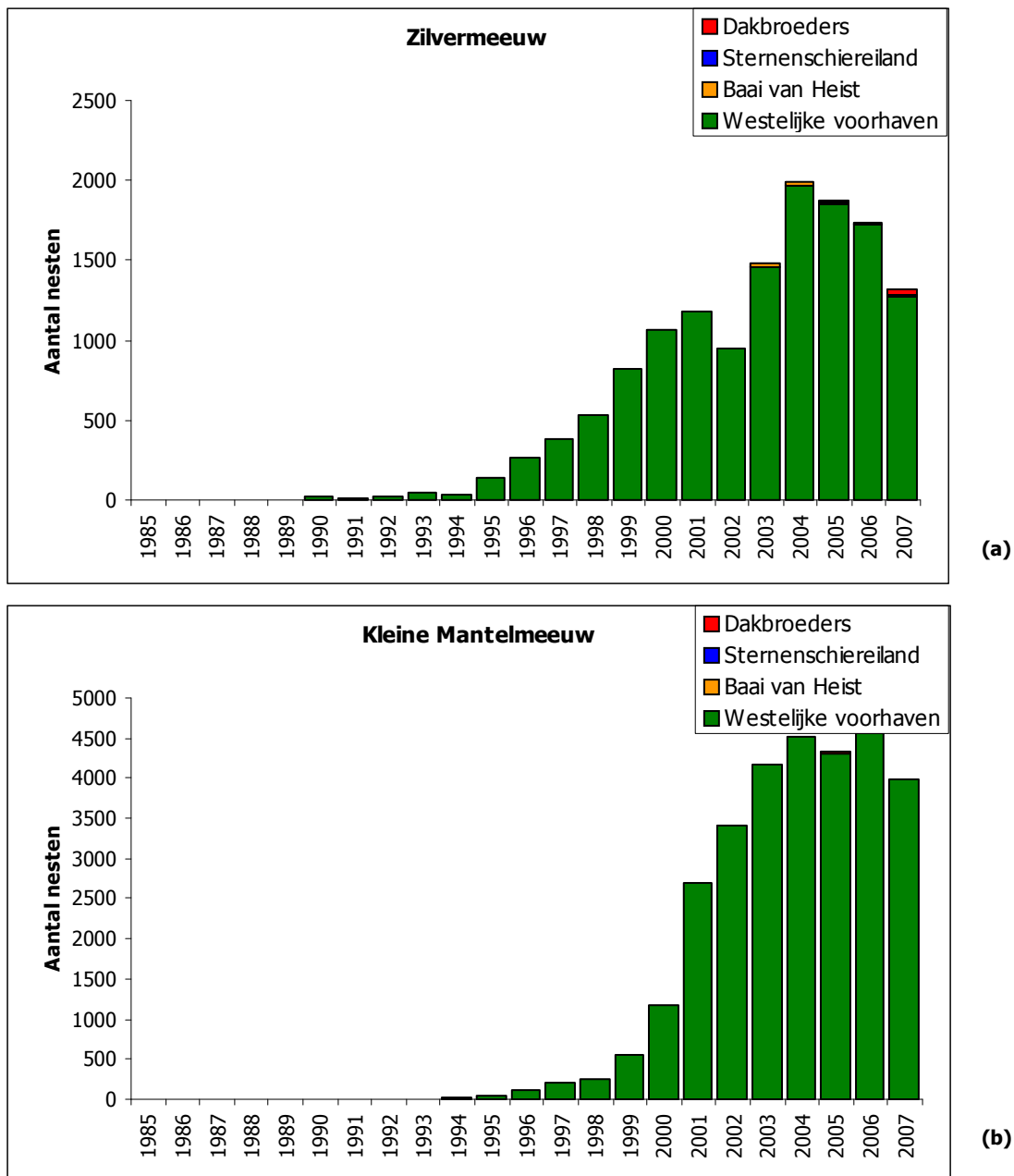
Ook de Bontbekplevier liet geen verrassingen zien. Van deze soort werden acht koppels geteld, waarvan zes op het Sternenschiereiland en telkens één in de westelijke voorhaven en op de Baai van Heist (Figuur 3b).

Figuur 3. Aantalsontwikkeling en verdeling van de Strandplevier (a) en Bontbekplevier (b) over de verschillende locaties te Zeebrugge-Heist in de periode 1985-2007.

II.1.d Grote meeuwen

In totaal werden 1315 nesten van Zilvermeeuw en 3997 nesten van Kleine Mantelmeeuw geteld (Figuur 4a en 4b). Hierbij dient wel te worden opgemerkt dat minstens 500 nesten werden gepeperd door Vossen voor de telling plaatsvond, deze zijn niet in de opgegeven aantallen doorgerekend. In de westelijke voorhaven werden van beide soorten respectievelijk 1276 en 3980 nesten geteld. Op het Sternenschiereiland kwamen vijf koppels Kleine Mantelmeeuw tot broeden en in de Baai van Heist en op de terreinen van de LNG-terminal respectievelijk één en drie koppels Zilvermeeuw. Op de daken van de loodsen van SeaRo zaten 12 koppels Kleine Mantel- en 36 koppels Zilvermeeuw.

Figuur 4. Aantalsontwikkeling en verdeling van de Zilvermeeuw (a) en Kleine Mantelmeeuw (b) over de verschillende locaties te Zeebrugge-Heist in de periode 1985-2007.

II.1.e Andere soorten

De belangrijkste soort naast de reeds genoemde broedvogels in het SBZ-V is de Tapuit (Rode lijst-categorie 'Met uitsterven bedreigd') waarvan de vijf koppels die in de westelijke voorhaven broedden ruim 50% van de Vlaamse broedpopulatie uitmaken. De Kuifleeuwerik (Rode lijst-categorie 'Met uitsterven bedreigd') deed het met slechts één koppel in de Baai van Heist minder goed dan de voorgaande jaren, het gros van de Vlaamse populatie (een tiental koppels) van deze soort broedt aan de Westkust.

Verder kwamen nog 15 koppels Zwartkopmeeuw (Bijlage I van de Vogelrichtlijn) tot broeden op het Sternenschiereiland (geen enkel jong grootgebracht) evenals 17 koppels Stormmeeuw. Van deze laatste broedden er voor het eerst sinds 2004 weer twee koppels op het Sternenschiereiland, de overige 14 zaten op de terreinen van SeaRo.

II.2 Broedsucces

II.2.a Inleiding

Het broedsucces van Kokmeeuw, Visdief en Grote Stern wordt sinds enkele jaren op een gestandaardiseerde manier gemonitord door het INBO. Dit gebeurt door een aantal nesten binnen een representatief deel van de kolonie te omheinen met kippengaas zodat de kuikens niet kunnen weglopen van de nestomgeving (zogenaamde enclosures). Wanneer verschillende kolonies op grotere afstand worden gevormd (bv. in de westelijke voorhaven en op het Sternenschiereiland) worden twee enclosures gebouwd. Van de nesten binnen de enclosure worden de volgende parameters gemeten: legselgrootte (i.e. aantal eieren per nest), uitkomstsucces (i.e. het percentage eieren dat uiteindelijk uitkwam), uitvliegssucces (i.e. het percentage kuikens dat uiteindelijk uitvliegt) en het broedsucces (i.e. het aantal vliegvlugge jongen per paar). De nesten binnen de omheining worden ten minste 3 keer per week gecontroleerd. Kuikens geboren binnen de omheining worden geringd om ze individueel te kunnen volgen en worden regelmatig gemeten en gewogen. Deze methode geeft perfect inzicht in de verliesoorzaken van eieren en kuikens.

Algemeen kan worden gesteld dat de drie sternensoorten een goed tot heel goed broedsucces kenden in 2007. Dit was hoofdzakelijk het gevolg van een erg abundant voedselaanbod waarbij jonge Haring *Clupea harengus* en Sprot *Sprattus sprattus* het stapelvoedsel vormde. Deze werd hoofdzakelijk in en in de onmiddellijke omgeving van het Sternenschiereiland gevangen. De Kokmeeuw kende een heel slecht broedseizoen met nauwelijks uitgevlogen jongen.

II.2.b Broedsucces van Visdief

Hoewel het broedseizoen voor de Visdief pas traag en later dan normaal op gang kwam, is het zowel wat aantallen als broedsucces betreft één van de beste jaren ooit in Zeebrugge geworden. Zowel de legselgrootte (gemiddeld 2,7 eieren per nest) als het uitkomstsucces (92% van alle eieren kwam uit) en het uitvliegssucces (90% van alle jongen die werden geboren vlogen uit) waren het hoogste ooit gemeten in deze kolonie (Tabel 1). Uiteindelijk vlogen per nest 2,2 jongen uit.

Tabel 1. Broedbiologische parameters van de Visdief gemeten binnen enclosures te Zeebrugge in de periode 1997-2007.

Jaar	Legselgrootte (n eieren)	Uitkomstsucces (%)	Uitvliegssucces (%)	Broedsucces (n jongen/paar)
1997	2.4	78	50	0.9
1998	2.5	77	61	1.2
1999	2.5	78	67	1.3
2000	2.3	91	37	0.8
2001	2.3	80	74	1.4
2002	2.2	79	8	0.1
2003	2.6	87	74	1.7
2004	2.1	81	38	0.7
2005	2.0	80	36	0.6
2006	2.0	50	81	0.8
2007	2.7	92	90	2.2

II.2.b Broedsucces van Grote Stern

Voor de Grote Stern was het wat het broedsucces betreft een eerder gemiddeld jaar. De gemiddelde legselgrootte bedroeg 1,4 eieren/nest wat niet slecht is, het uitkomstsucces was met 52% wel laag. Dit was hoofdzakelijk een gevolg van predatie van de eieren door meeuwen. Als gevolg van het grote voedselaanbod was het uitvliegsucces met 63% wel aan de hoge kant in vergelijking met voorgaande jaren.

Tabel 2. Broedbiologische parameters van de Grote Stern gemeten binnen enclosures te Zeebrugge in de periode 1997-2007.

Jaar	Legselgrootte (n eieren)	Uitkomstsucces (%)	Uitvliegsucces (%)	Broedsucces (n jongen/paar)
1997	1.5	58	13	0.1
2000	1.7	80	-	-
2001	1.1	74	70	0.6
2002	1.1	0.0	43	0.0
2003	1.3	90	66	0.8
2004	1.5	90	52	0.7
2005	1.2	57	28	0.2
2006	1.5	47	48	0.3
2007	1.4	52	63	0.4

II.2.b Broedsucces van andere soorten

De Kokmeeuwen kenden een ronduit slecht broedsucces in 2007. Van de 103 kuikens die werden opgevolgd vlogen er slechts 3 uit. Dwergstern deed het wel goed. Hoewel deze soort niet in detail werd opgevolgd, wezen de vele tientallen grote kuikens op een goed broedseizoen.

III. Verstoring, predatie en mortaliteit

III.1 Zoogdieren

Zowel in de westelijke voorhaven als op het Sternenschiereiland waren er tijdens het broedseizoen 2007 problemen met landroofdieren. In de westelijke voorhaven waren twee vossenburchten aanwezig, één ten noorden en één ten zuiden van het Albert II-dok. Vooral op de terreinen van de APM-terminal zorgden Vossen voor een sterke predatie onder de grote meeuwen. Alle vroege legfels werden zonder uitzondering opgegeten, ook erna werd in een aantal zones veel predatie vastgesteld. Na het uitkomen van de jongen werd hierop overgeschakeld. Een laag broedsucces was hiervan het gevolg.

Als gevolg van het wegvangen van een vijftal katten op het Sternenschiereiland tijdens de winter 2006/07, werd tijdens het broedseizoen 2007 geen predatie door katten vastgesteld. Wel werd een 50-tal kuikens van Visdief en enkele van Grote Stern gevonden die door ratten waren gedood en deels opgegeten. Ook waren er een aantal zichtwaarnemingen van Bruine Rat. In een tweetal holen en op de plaatsen waar de dode kuikens werden gevonden werd door het INBO rattengif uitgelegd.

Gezien de aanwezigheid van landroofdieren voor stern en aanleiding kan zijn om een broedgebied permanent te verlaten, wordt dan ook sterk aanbevolen dat er een inspanning wordt gedaan om de ratten tijdens de winter te verdelen. Tevens is het aangeraden tijdens de winter uit te kijken of er eventueel opnieuw katten het eiland hebben bereikt en deze weg te vangen. Er dient onderzocht te worden hoe in de toekomst kan worden voorkomen dat grotere roofdieren het schiereiland bereiken.

III.2 Grote meeuwen

Net zoals in 2006 zorgden grote meeuwen opnieuw voor overlast op het Sternenschiereiland. In totaal werden 5 nesten van Kleine Mantelmeeuw vernietigd (onder vergunning van ANB). Opnieuw kwamen in een straal van ongeveer 150m rond de nesten geen sternes tot broeden.

Eén van de vogels die een broedpoging ondernam werd in 2006 als adult door het INBO gekleurding in de westelijke voorhaven. Tot 2006 broedde deze vogel langs het treinspoor in de westelijke voorhaven. Dit gebied was in 2007 niet meer beschikbaar. Dit broedseizoen was er een broedpoging in het stuk dat werd uitgespaard van de opspuitingswerken ten noorden van het Albert II-dok. Deze mislukte samen met nagenoeg alle andere legsel die in deze zone lagen doordat deze 'bak' vol water liep waarna de vogel dus naar het Sternenschiereiland verhuisde. Dit illustreert nogmaals het feit dat de grote meeuwen alvorens nieuwe broedgebieden op te zoeken zich in eerste instantie in de buurt van de oude kolonies vestigen.

Voor het eerst werd een (waarschijnlijk) broedgeval van een paar Zilvermeeuwen in een kustgemeente aan de Oostkust vastgesteld: in Knokke-Heist vestigde een paar zich op het dak van een appartement.

De vernietiging van beide grote broedplaatsen van grote meeuwen op daken (dat van het station en van de houthandel Lemahieu) en het verjagen van de meeuwen die op het atheneum broedden met behulp van een valkenier in Oostende was een leerzame case. De vogels die op deze drie daken broedden (een 400-tal koppels) verplaatsten zich deels naar het dak van de vismijn (70 nesten) en andere gebouwen in de haven (90 koppels) of bleven op de stationsgebouwen of het bedrijf Lemahieu broeden (respectievelijk 65 koppels en 80 koppels). Een vrij groot aantal (een 100-tal koppels) echter vestigde zich op daken van particuliere gebouwen en appartementen waar ze een bron waren van een groot aantal klachten van bewoners (bron aantalsgegevens: Roland François). De vogels verdwenen dus lokaal als broedvogel maar zwermden uit over een groter gebied wat het probleem nu niet meer centraal te handhaven maakt.

Zoals reeds meermaals aangehaald is het logisch dat de vogels onder toenemende druk van de verstorning en ontwikkeling van hun broedgebieden in de westelijke voorhaven (sinds 2007 gepaard gaand met predatie door Vossen) op zoek gaan naar alternatieve broedgelegenheden en dat dit onvermijdelijk tot sociale en/of ecologische conflicten zal leiden. Er wordt daarom nogmaals ten zeerste aangeraden (conform Courtens & Stienen, 2004) om in het westelijke havengebied afdoende maatregelen te treffen om de bestaande meeuwenpopulatie op te vangen.

Het feit dat ondanks gemaakte afspraken midden in het broedseizoen grootschalige werken worden gestart die een grote impact hebben op de beschikbare broedplaatsen is dan ook erg betreurenswaardig.

III.3 Aanvaringslachtoffers

Net als voorgaande jaren werden ook in 2007 opnieuw heel wat aanvaringslachtoffers geteld onder de windturbines op de Oostdam. Een volledig overzicht wordt gegeven door Everaert (2007a). In totaal werden 2 Dwergsternen, 30 Visdieven en 2 Grote Sternes geteld. Op 2 juveniele Visdieven na ging het om adulte vogels. Rekening houdend met het feit dat vrij veel vogels niet worden gevonden doordat ze over de blokken of in zee worden gekatapulteerd (ter illustratie: de zes vogels waarvan effectief werd gezien dat ze tegen een molen vlogen belandden allemaal over de Oostdam in zee) en hiervoor corrigerend betekent dit dat zich minstens 133 vogels dood vlogen tegen de turbines. Hierbij moet bovendien worden opgemerkt dat twee van de turbines waar het meeste slachtoffers vallen, te weten de nummers 11 en 8, respectievelijk het hele seizoen en vanaf halfweg mei stil stonden voor onderhoudswerkzaamheden. Wanneer hiervoor wordt gecorrigeerd (waarbij het gemiddeld aantal slachtoffers voor deze molens in de periode 2004-2006 wordt bijgeteld) komt het totale aantal slachtoffers op 190 exemplaren.

Dit is ondertussen het vierde jaar op rij dat de windmolens een significante negatieve invloed hebben op de broedpopulaties van de sternes (zie ook Everaert & Stienen, 2007). Om het probleem op te lossen ('win-win' situatie zoals beschreven in de instandhoudingsdoelstellingen) werd voorzien in een vervanging van het windpark waarbij een kleiner aantal hogere molens worden gepland met meer

tussenruimte. Bij dit type molens wordt verwacht dat het aantal slachtoffers onder de sternes gereduceerd zal worden tot een niet-significant niveau (Everaert, 2007b), rekening houdend met enkele aannames. Om de impact echter nog meer te beperken en te anticiperen op mogelijk onvoorziene omstandigheden, werd hierbij in toepassing van o.a. de natuurtoets aangeraden om nog wat meer tussenruimte te creëren op de Oostdam (2 alternatieve opstellingen van het oorspronkelijk plan). Deze laatste aanbeveling werd uiteindelijk niet in rekening gebracht door de uitbater van het windpark.

IV. Vegetatie, beheer en veranderingen

Het algemeen beheer van het Sternenschiereiland in samenspraak met het Agentschap Natuur en Bos en MBZ en de uitvoering ervan door het Departement Mobiliteit en Openbare Werken loopt prima. In november 2007 werden enkele inrichtingwerken uitgevoerd waarbij een gedeelte van de vegetatie werd weggeschoven en het terrein werd genivelleerd en van schelpen voorzien.

In schril contrast hiermee staat nog steeds het feit dat het Sternenschiereiland slechts 10 ha groot is, na het (onverwachte) ontwikkelen van alle resterende potentiële broedgebieden in de westelijke voorhaven in 2007 is dit de enige zone waar sternes tot broeden kunnen komen. Dit betekent een tekort van 12 ha broedgebied. Net als vorig jaar is dus niet aan de instandhoudingsdoelstellingen voldaan. Dit zal ook de volgende jaren het geval zal zijn gezien zelfs indien onmiddellijk zou worden besloten tot verdere uitbreiding, het gebied de komende jaren ongeschikt zal zijn omdat de vegetatie zich eerst enkele jaren moet ontwikkelen.

Bovendien zijn er plannen om de Fluxys-terminal uit te breiden en om een aanlegsteiger voor twee schepen (EXMAR) te bouwen. Deze plannen zijn niet compatibel met de ligging van het Sternenschiereiland. Er moet dan ook tijdig gedacht worden over een geschikte oplossing voor dit probleem.

V. Conclusies en aanbevelingen

- Gezien tijdens het broedseizoen 2007 een aantal ratten op het eiland bleken te zitten en deze vrij veel kuikens hebben gepredeerd, is het aangewezen om tijdens de wintermaanden standaard een verdelgingscampagne op te zetten. Ook het controleren of er geen katten op het eiland lopen (en indien zo, deze weg te vangen) tijdens de wintermaanden is aangewezen om het eiland predatorvrij te houden. Het is bovendien wenselijk dat de mogelijkheid om terrein af te schermten tegen landroofdieren zoals katten en marterachtigen, terdege wordt onderzocht.
- Net zoals in 2006 kwam een aantal koppels Kleine Mantelmeeuw tot broeden op het Sternenschiereiland. Predatie van eieren en jongen werd niet vastgesteld, wel maakte de aanwezigheid van deze vogels een groot gebied geschikt broedbiotoop ongeschikt voor sternes (nestplaatsconcurrentie). De vijf nesten werden (onder vergunning van ANB) vernietigd door het INBO.
- De eerste ongemakken van broedende grote meeuwen in de kustgemeenten werden vastgesteld. Er wordt verwacht dat dit de komende jaren sterk zal toenemen gezien de ontwikkelingen in de westelijke voorhaven. Het onverwacht ontwikkelen van de zone ten noorden van het Albert II-dok en de aanwezigheid van Vossen zal dit enkel bespoedigen.
- Voor het vierde jaar op rij was er een sterk negatieve impact van de windturbines op de oostdam op de sternespopulaties. De vergunningsprocedure voor de vervanging van het turbinepark is lopende.
- Voor het tweede jaar op rij is de als sternesbroedgebied voorzien oppervlakte minder dan de helft van wat wettelijk is voorzien. Dit zal ook de komende jaren zo zijn. Er dient dan ook zo snel mogelijk naar een oplossing worden gezocht om dit probleem te verhelpen gezien er niet wordt voldaan aan de instandhoudingsdoelstellingen.
- In november 2007 werden in samenspraak met ANB, MBZ en MOW beheerswerken aan de vegetatie uitgevoerd op het Sternenschiereiland.
- De voorliggende plannen voor de uitbreiding van de Fluxys-terminal en de aanleg van een steiger voor twee schepen zijn niet compatibel met de ligging van het Sternenschiereiland en de instandhoudingsdoelstellingen. Hiervoor moet dan ook een oplossing worden gezocht.

VI. Literatuur

- Courstens, W. & E.W.M. Stienen, 2004. Voorstel tot afbakening van een vogelrichtlijngebied voor het duurzaam in stand houden van de broedpopulaties van kustbroedvogels te Zeebrugge-Heist. Adviesnota IN.A.2004.100. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
- Everaert, J., 2007a. Aanvaringslachtoffers van sternens bij het windpark aan de oostelijke strekdam in Zeebrugge: update 2007. INBO.E.2007.172. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
- Everaert, J., 2007b. Retrofit windturbinepark haven Zeebrugge. Evaluatie mogelijke impact op de fauna. Passende beoordeling, algemene natuurtoets en verscherpte natuurtoets VEN. INBO.A.2007.82. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
- Everaert, J. & E.W.M. Stienen, 2007. Impact of wind turbines on birds in Zeebrugge (Belgium): significant effect on breeding tern colony due to collisions. *Biodiversity and Conservation* 16: 3345-3359.

Deelstudie II

Monitoring SBZ-V 'Poldercomplex'

Wouter Courtens & Dominique Verbelen

I. Inleiding

In 2005 werd gestart met de uitwerking van de taakverdelingmatrix voor de natuurinrichting van een aantal gebieden die bij Besluit van de Vlaamse Regering van 17 juli 2000 werden aangeduid als uitbreiding aan de speciale beschermingszone '3.2 Poldercomplex' (artikel 1 BVR 17/07/2000, BS 31/08/2000).

Teneinde deze natuurontwikkelingsmaatregelen te kunnen evalueren, werd door de Afdeling Maritieme Toegang van het Departement Mobiliteit en Openbare Werken (Vlaamse Gemeenschap) de opdracht gegeven aan het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek de natuurwaarden in deze gebieden te monitoren. Dit rapport geeft de resultaten van het derde onderzoeksjaar (juli 2007 – juni 2008) weer.

Het project wordt uitgevoerd in samenwerking met Natuurpunt Studie vzw. Hierbij is het INBO verantwoordelijk voor de wetenschappelijke opvolging en rapportage en voeren de vrijwilligers (een 60-tal in totaal) van de Vogelwerkgroep NW-Vlaanderen (Mergus-vogelwerkgroep), de Werkgroep Uitkerkse Polders en de Vogelwerkgroep Middenkust het leeuwendeel van de broedvogelinventarisaties en watervogeltellingen uit. Het werk van deze vrijwillige medewerkers wordt gecoördineerd door een professionele kracht, Dominique Verbelen van Natuurpunt Studie vzw.

II. Doel van de monitoring

Het hoofddoel van het monitoringproject is 'de toetsing van de maatregelen opgenomen in de taakverdelingmatrix met betrekking tot de effectieve inrichting van natuurcompensatiegebieden voor de verdere uitbouw van de achterhaven van Zeebrugge, opgenomen in de ontwerp-overeenkomst zoals door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd op 4 maart 2005'. In het eerste onderzoeksjaar werd hiertoe een methodiek voor een gedetailleerde monitoring en opvolging opgesteld (Courstens *et al.*, 2006) die jaarlijks op dezelfde manier wordt toegepast. De resultaten van de monitoring zullen worden gebruikt om de natuurdoelen op projectniveau te toetsen.

In tweede instantie werd een methodiek voor een gebiedsdekkende monitoring van de avifauna in het volledige vogelrichtlijngebied opgesteld. Het doel hiervan is een beeld te krijgen van de evolutie van de avifauna waarvoor het Poldercomplex is aangemeld. Daarom worden ook delen van het studiegebied buiten de compensatiezone bij de monitoring betrokken.

III. Gebiedsbespreking

III.1 Telzones 'Achterhaven van Zeebrugge' en 'Dudzeelse Polder'

Globale beschrijving

De telzones 'Achterhaven van Zeebrugge' en 'Dudzeelse Polder' worden gevormd door respectievelijk 11 en drie telgebieden (Figuur 1 en Tabel 1). Deze worden alle jaarlijks volgens de uitgebreide territorium-karteringsmethode (UTK-methode) zie hoofdstuk IV.1) geïnventariseerd. Enkel de telgebieden Weiden Achterhaven Kant Lissewege (WAL), Weiden Hoge Noen (WHN) en Weiden Spoorweg West (WSW) liggen in het eigenlijke Vogelrichtlijngebied. Samen vormen deze drie gebieden de telzone 'Dudzeelse Polder'. Op twee kleinere zones na liggen ze ook volledig binnen de zoekzone 8 voor de natuurcompensaties. Er liggen ook drie kleinere vlekken Habitatrichtlijngebied binnen deze telgebieden. De meeste telgebieden binnen de telzone 'Achterhaven van Zeebrugge' liggen binnen het geschrapte gedeelte van het vogelrichtlijngebied, de zone waarvoor gecompenseerd dient te worden. Daarnaast worden ook de telgebieden Plasjes Pelikaan (PLPE), Weiden Distrigas (WDI) en Weiden Spoorweg Oost (WSO) buiten het eigenlijke studiegebied meegenomen.

Habitat

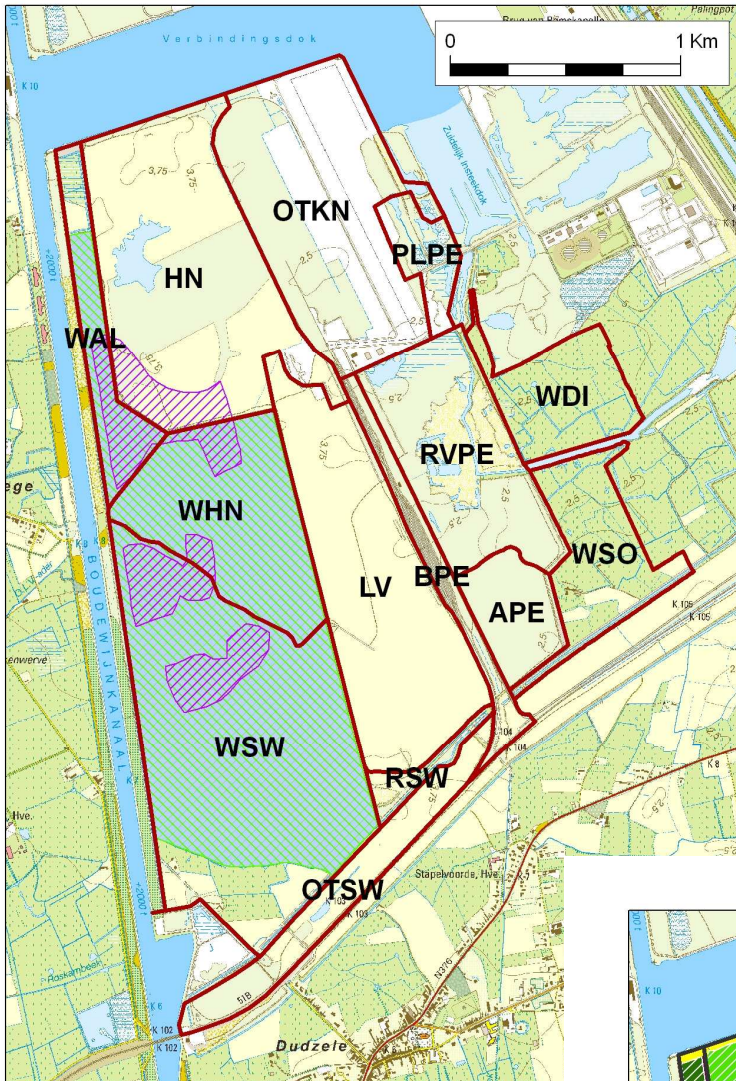
De telzone 'Dudzeelse Polder' bestaat voor het grootste gedeelte uit een aaneenschakeling van historisch permanente graslanden met microreliëf (hpr-grasland), akkers en talrijke goed ontwikkelde rietkragen (Figuur 2 en Tabel 2). De meeste graslanden zijn aan zilte invloeden onderhevig, vooral de percelen in de noordelijke strook behoren tot de beste zilte graslanden op Vlaamse schaal. De telgebieden in de achterhaven zelf kennen sterk verschillende types habitat. De Hoge Noen (HN) is een oud opgespoten terrein waarop zich een aantal interessante stelloperplassen hebben ontwikkeld en dat vaak tot laat in het voorjaar erg nat ligt. Het Rietveld De Pelikaan (RVPE) bestaat uit een grote oppervlakte rietland met verspreide plassen. De Weiden Distrigas en Weiden Spoorweg Oost waren vroeger mooie zilte hpr-graslanden, maar zijn de laatste jaren erg verruigd. De overige gebieden bestaan hoofdzakelijk uit akkers of verruigde opgespoten terreinen.

Tabel 2. Oppervlakte van de verschillende types onderscheiden habitat met een onderscheid tussen zilte en niet-zilte percelen in de telzones 'Dudzeelse Polder' en 'Achterhaven van Zeebrugge'.

Type	Oppervlakte (ha)	Niet zilt	Zilt
Hpr-grasland	145,6	33,8	111,8
Hp-grasland	104,8	29,6	75,2
Ander grasland	5,2	5,2	0,0
Akker	173,6	173,6	0,0
Urbaan	58,9	58,9	0,0
Ruigte & bos	49,0	48,7	0,3
Lijnvormige landschapselementen	13,6	13,6	0,0
Water	25,2	12,3	12,9
Rietland & moeras	55,0	54,8	0,2
Ander	25,2	19,2	5,9

Avifauna

De Dudzeelse Polder en de achterhaven behoren wat betreft de avifauna tot de rijkste gebieden in de Oostkustregio en dit zowel voor broedvogels als voor doortrekkers en wintergasten. Zo liggen de dichtheden van Blauwborst, Tureluur, Rietzanger, Bergeend, Kuifeend en Scholekster beduidend hoger dan in de meeste andere telzones. Bovendien vormt het gebied een bolwerk in Vlaanderen voor bijvoorbeeld Cetti's Zanger en Graszanger en kwamen er de voorbije jaren een aantal zeldzame broedvogels tot broeden (b.v. Snor, Baardmannetje, Buidelmees en Tapuit). Jaarlijks nestelen in het gebied ook één of meerdere koppels Bruine Kiekendief. Op de Hoge Noen en het naastliggende Luzerneveld (LV) worden soms duizenden Kolganzen geteld. Ook voor andere watervogels zoals Smient en Slobeend is het overdag een belangrijk rustgebied. Vaak zitten er ook grote concentraties Goudplevieren.

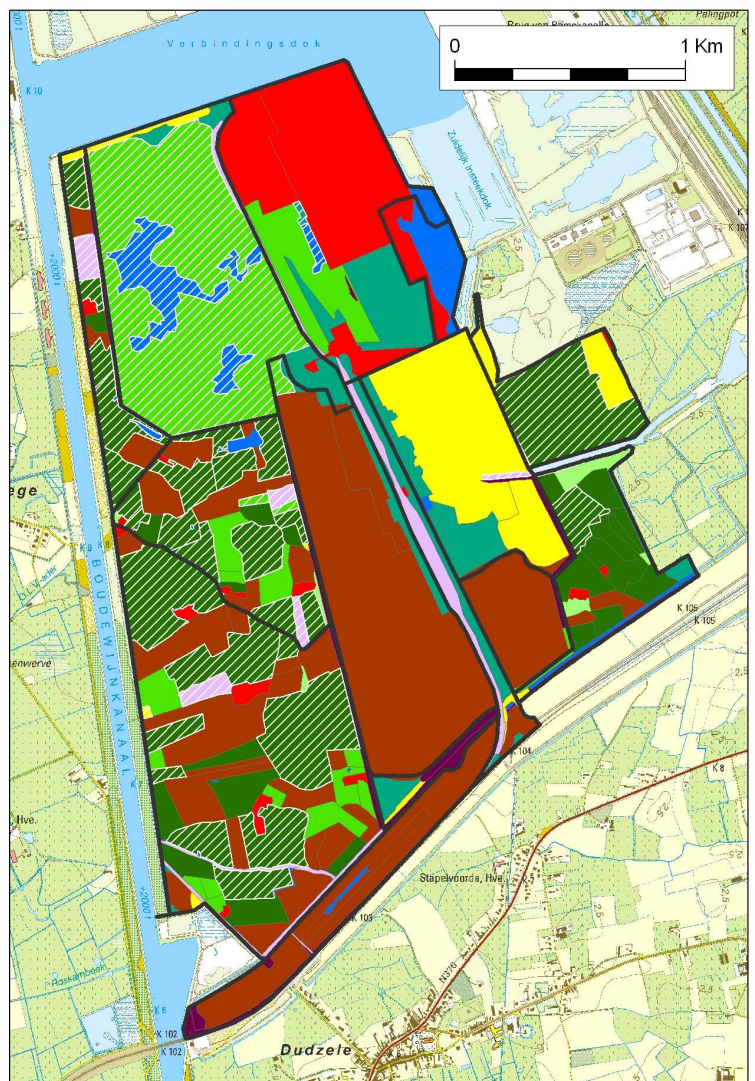
Figuur 1. Telzones 'Achterhaven van Zeebrugge' en 'Dudzeelse Polder' met aanduiding van de telgebieden, Natura 2000-zones (vogelrichtlijngebied: **groene arcering**, habitatrichtlijngebied: **paarse arcering**) en de zoekzone 8 (**blauwe ondergrond**).

Tabel 1. Afkorting en naam van de telgebieden binnen de telzones 'Achterhaven van Zeebrugge' en 'Dudzeelse Polder'.

Afkorting	Gebied
APE	Akkers Pelikaan
BPE	Berm Pelikaan
HN	Hoge Noen
LV	Luzerneveld
OTKN	OT Kolen Noord
OTSW	OT Spoorweg West
PLPE	Plasjes Pelikaan
RSW	Ruigte Spoorweg West
RVPE	Rietveld Pelikaan
WAL	Weiden Achterhaven kant Lissewege
WDI	Weiden Distrigas
WHN	Weiden Hoge Noen
WSO	Weiden Spoorweg Oost
WSW	Weiden Spoorweg West

Figuur 2. Telzones 'Achterhaven van Zeebrugge' en 'Dudzeelse Polder' met aanduiding van de verschillende onderscheiden types landgebruik en de zilte percelen (witte arcering).

- Hpr-grasland
- Hp-grasland
- Ander grasland
- Akker
- Urbaan
- Ruigte & bos
- Lijnvormige landschapselementen
- Water
- Rietland & moeras
- Ander

III.2 Telzone 'Lissewege'

Globale beschrijving

De telzone 'Lissewege' bestaat uit vijf vrij verspreid liggende telgebieden (Figuur 3 & Tabel 3). Het meest oostelijk gelegen en bij de Uitkerkse Polders aansluitende gebied Harendijke (HDBB) is een grote camping en wordt niet geteld. Het Vlaams Natuurreservaat 'De Fonteintjes' is in twee telgebieden onderverdeeld, Fonteintjes West (FTW) en Oost (FTO). Aan de overkant van de Kustweg liggen de Smientenweiden (SWZB) en een heel stuk ten zuiden daarvan behoort ook de Eendekooi van Lissewege (EKLW) tot het studiegebied. Enkel de Eendekooi van Lissewege wordt volgens UTK geteld.

De Smientenweiden, de Fonteintjes Oost en een klein stukje van Harendijke zijn vogelrichtlijngebied. Beide Fonteintjes, de Eendekooi van Lissewege en enkele percelen binnen de Smientenweiden zijn bovendien habitatrichtlijngebied. De Eendekooi van Lissewege vormt samen met de Put van Vlissegem de zoekzone 9 en is hoofdzakelijk voorzien voor de compensatie van het habitatype 'brakke plas'.

Tabel 3. Afkorting en naam van de telgebieden binnen de telzone 'Lissewege'.

Afkorting	Gebiedsnaam
EKLW	Eendekooi Lissewege
FTO	Fonteintjes Oost
FTW	Fonteintjes West
HDBB	Harendijke
SWZB	Smientenweiden

Habitat

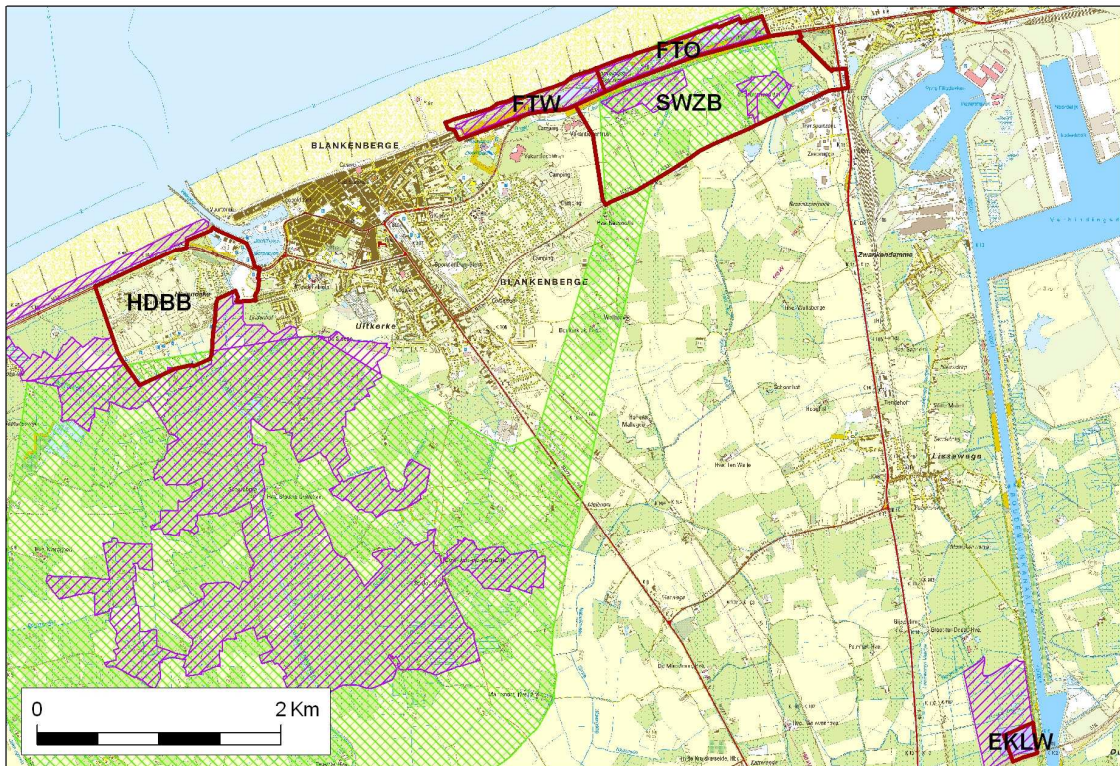
Het habitat binnen de telzone 'Lissewege' is vrij divers (Figuur 4 en Tabel 4). De Fonteintjes bestaan globaal gezien uit een reeks ondiepe duinplassen omgeven door rietkragen en struweel. Ook liggen er een aantal botanisch erg interessante graslandjes in het reservaat. De Smientenweiden bestaan voor een groot stuk uit akkers en aanplanten. Ook zijn er nog hpr- en hp-graslanden te vinden waarvan enkele met zilte invloeden. De Eendekooi van Lissewege op haar beurt wordt gevormd door rietland en een plas.

Tabel 4. Oppervlakte van de verschillende types onderscheiden habitat met een onderscheid tussen zilte en niet-zilte percelen in de telzone 'Lissewege'.

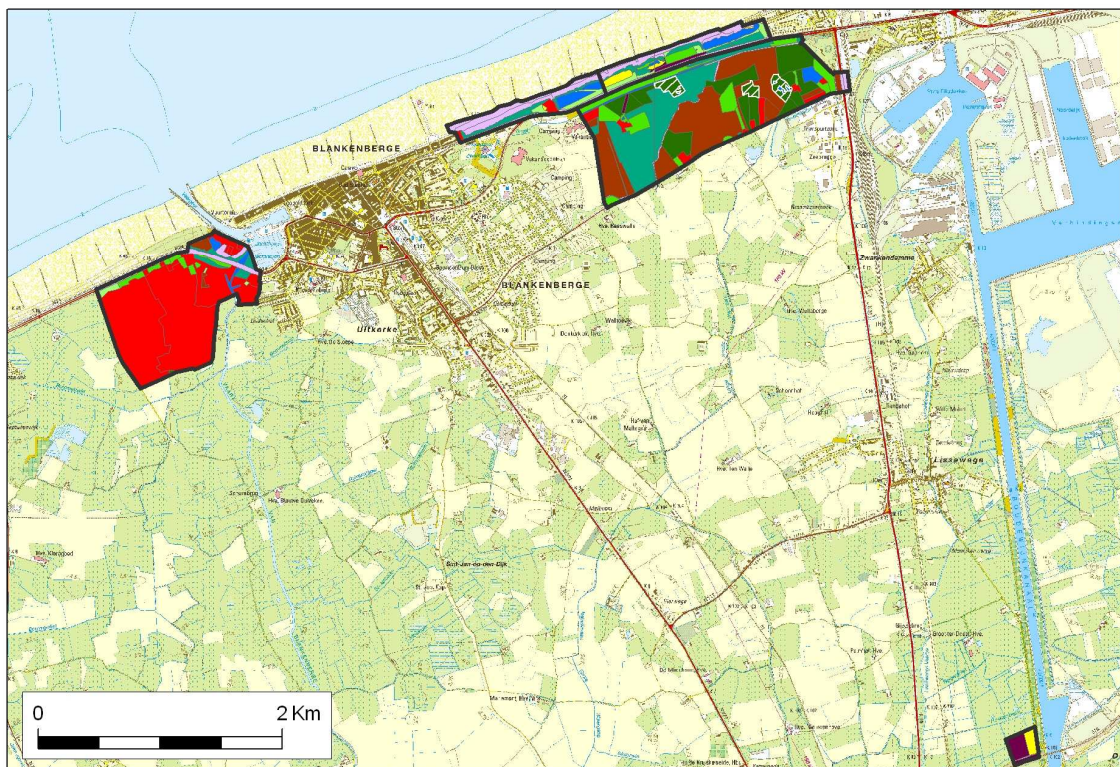
Type	Oppervlakte (ha)	Niet zilt	Zilt
Hpr-grasland	32,6	27,1	5,6
Hp-grasland	21,1	21,1	0,0
Ander grasland	5,8	5,8	0,0
Akker	49,6	49,6	0,0
Urbaan	88,2	88,2	0,0
Ruigte & bos	44,1	44,1	0,0
Lijnvormige landschapselementen	5,1	5,1	0,0
Water	10,5	10,5	0,0
Rietland & moeras	3,9	3,9	0,0
Ander	36,0	36,0	0,0

Avifauna

Vooraf Rietzanger en Cetti's Zanger komen in deze telzone in dichtheden hoger dan gemiddeld voor. Voor watervogels en overwinterende ganzen scoren deze telgebieden niet zo goed.

Figuur 3. Telzone 'Lissewege' met aanduiding van de telgebieden en de Natura 2000-zones (vogelrichtlijngebied: groene arcering, habitatrictlijngebied: paarse arcering) en de zoekzone 9 (blauwe ondergrond).

Figuur 4. Telzone 'Lissewege' met aanduiding van de verschillende onderscheiden types landgebruik en de zilte percelen (witte arcering).

Hpr-grasland	Ander grasland	Urban	Lijnvormige landschapselementen	Rietland & moeras
Hp-grasland	Akker	Ruigte & bos	Water	Ander

III.3 Telzone 'Uitkerke'

Globale beschrijving

De telzone 'Uitkerke' bestaat uit 14 verschillende telgebieden (Figuur 5 en Tabel 5). Enkel het meest zuidelijk gelegen telgebied, de Polders Nieuwmunster (PONM), wordt via de UTK-methode geteld. Het Centrum van Nieuwmunster (CNM) wordt niet geteld. Ook de Eendekooi van Wenduine (EKWD) werd tot nu toe niet geteld, hierin zou vanaf volgend jaar verandering in moeten komen.

Alle telgebieden liggen minstens gedeeltelijk in vogelrichtlijngebied, de meeste liggen ook deels in habitatrichtlijngebied. Binnen de Uitkerkse Polders liggen talrijke reservaatpercelen. In deze telzone ligt geen enkele zoekzone.

Tabel 5. Afkorting en naam van de telgebieden binnen de telzone 'Uitkerke'.

Afkorting	Gebiedsnaam	Afkorting	Gebiedsnaam
CNM	Centrum Nieuwmunster	KWUK	Kievitweiden
EKWD	Eendekooi Wenduine	MWUK	Meeuweweiden
EWUK	Eendeweiden	PONM	Polders Nieuwmunster
GRWA	Groenwaecke	PWUK	Plevierweiden Uitkerke
GWUKN	Gruttoweiden Noord	RWUK	Reigersweiden
GWUKZ	Gruttoweiden Zuid	TWUK	Tureluursweiden
KSUK	Kuststrook	VWUK	Velduilweiden

Habitat

De Uitkerkse Polders bestaan voor het grootste deel uit een erg open landschap met een afwisseling van akkers en graslanden. In deze telzone vinden we enkele van de meest aaneengesloten oppervlaktes hpr-graslanden waarvan vele met zilte invloeden (Figuur 6 en Tabel 6). Binnen de telzone werd recent vrij veel aan natuurontwikkeling gedaan waarbij laantjes werden hersteld en meer permanente plassen werden gecreëerd.

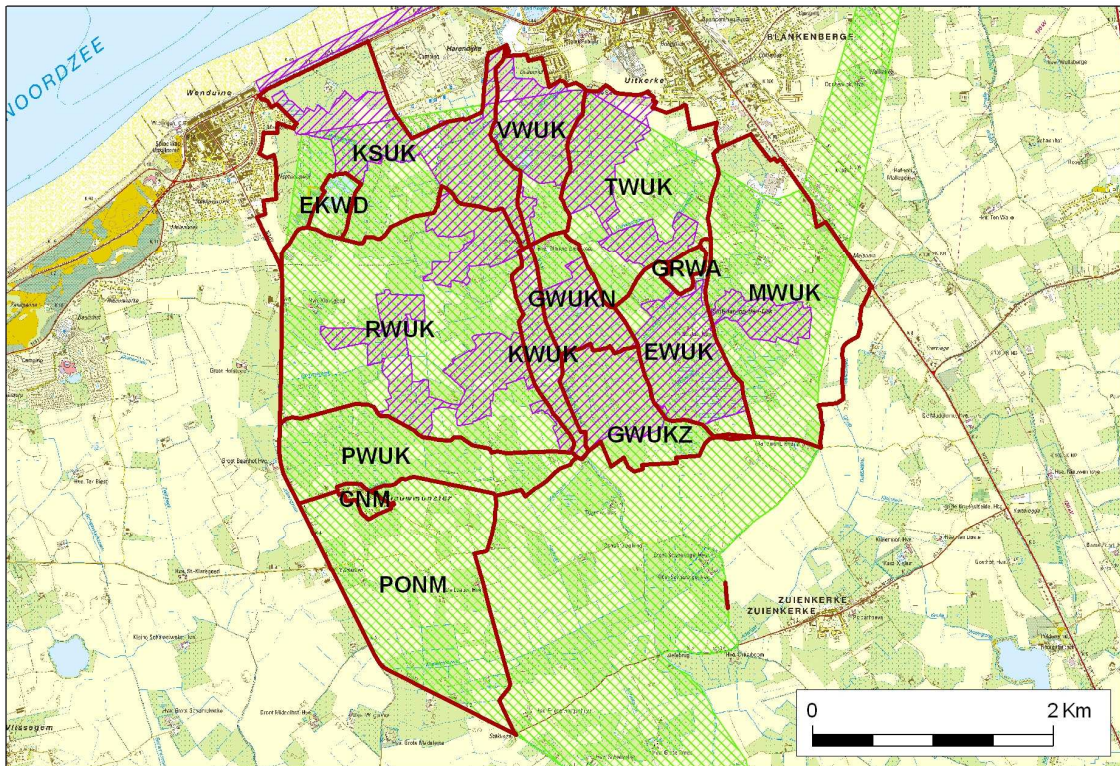
Tabel 6. Oppervlakte van de verschillende types onderscheiden habitat met een onderscheid tussen zilte en niet-zilte percelen in de telzone 'Uitkerke'.

Type	Oppervlakte (ha)	Niet zilt	Zilt
Hpr-grasland	758,1	564,3	193,9
Hp-grasland	223,1	223,1	0,0
Ander grasland	15,3	15,3	0,0
Akker	518,0	518,0	0,0
Urbaan	55,0	55,0	0,0
Ruigte & bos	14,5	14,5	0,0
Lijnvormige landschapselementen	5,1	5,1	0,0
Water	23,1	23,1	0,0
Rietland & moeras	0,9	0,9	0,0
Ander	22,1	22,1	0,0

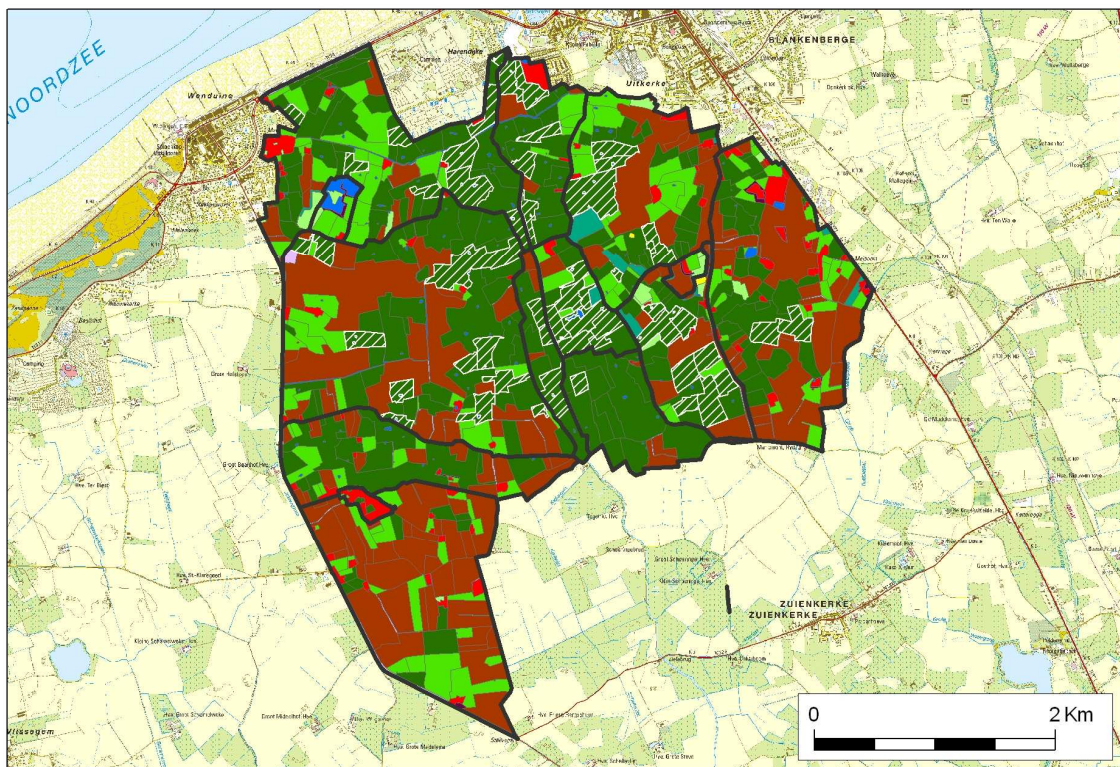
Avifauna

De uitgestrekte aaneengesloten oppervlakte hpr-graslanden maakt de telzone 'Uitkerke' tot één van de interessantste gebieden van de regio voor broedende weidevogels en overwinterende watervogels en ganzen. Het vormt een erg belangrijk kerngebied voor Kluut waarbij vooral de nieuwe natuurontwikkelingsprojecten een grote aantrekkingskracht uitoefenen. Ook ander weidevogels zoals Tureluur, Grutto, Bergeend, Slobeend en Scholekster komen er in grote aantallen voor. Ook voor Bruine Kiekendief en Zomertaling is de Uitkerkse Polder van belang. Tijdens de winter vormt het gebied een kernzone voor overwinterende Kol- en Kleine Rietganzen en Smienten. Vaak worden er grote groepen Goudplevieren geteld.

Figuur 5. Telzone 'Uitkerke' met aanduiding van de telgebieden en de Natura 2000-zones (vogelrichtlijngebied: groene arcering, habitatrichtlijngebied: paarse arcering).

Figuur 6. Telzone 'Uitkerke' met aanduiding van de verschillende onderscheiden types landgebruik en de zilte percelen (witte arcering).

Hpr-grasland	Ander grasland	Urbaan	Lijnvormige landschapselementen	Rietland & moeras
Hp-grasland	Akker	Ruigte & bos	Water	Ander

III.4 Telzone 'Zuienkerke'

Globale beschrijving en bescherming

Deze vrij kleine telzone ten zuiden van de Uitkerkse Polders bestaat uit vier telgebieden (Figuur 7 en Tabel 7). Hiervan worden de Polders Schoeringebrug (POSB) volgens de UTK-methode geteld. De volledige telzone ligt in vogelrichtlijngebied. Geen enkele zoekzone ligt binnen de grenzen.

Tabel 7. Afkorting en naam van de telgebieden binnen de telzone 'Zuienkerke'.

Afkorting	Gebied
AWZK	Akkers ten westen van Zuienkerke
HBO	Hagebos
POSB	Polders Schoeringebrug
WHBO	Weiden Hagebos

Habitat

Deze telzone wordt gedomineerd door akkers, hier en daar liggen nog enkel blokken grasland (Figuur 8 en Tabel 8). Het Hagebos bestaat uit een aanplant van onder meer Es en is ornithologisch gezien niet echt interessant.

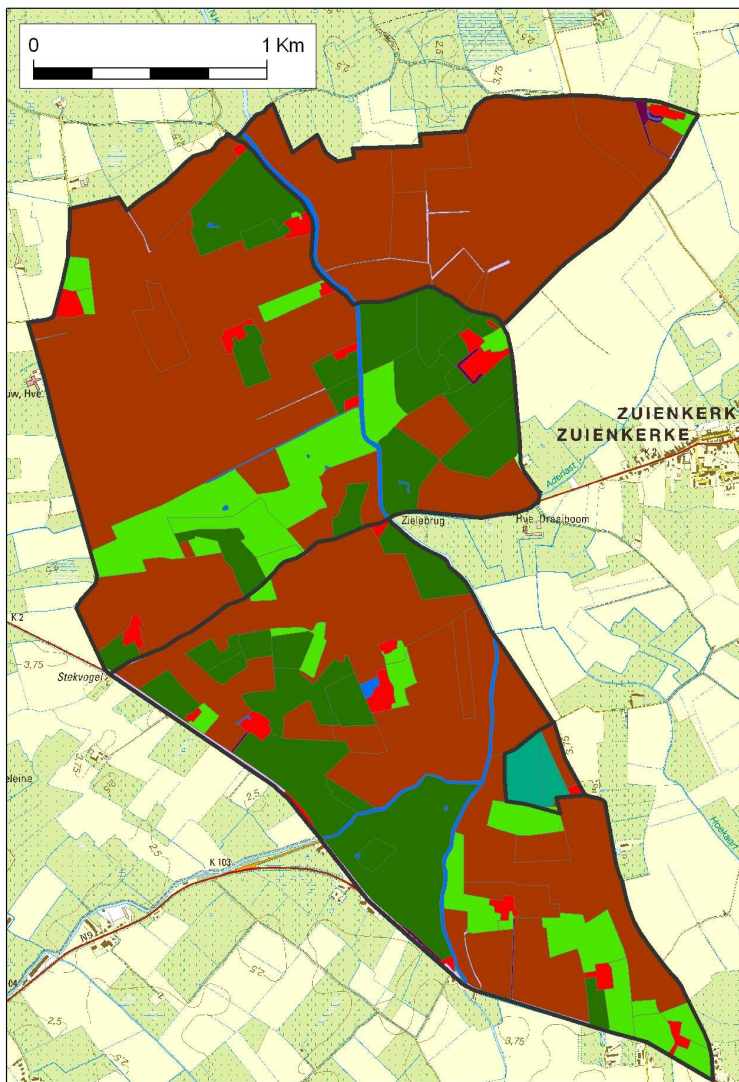
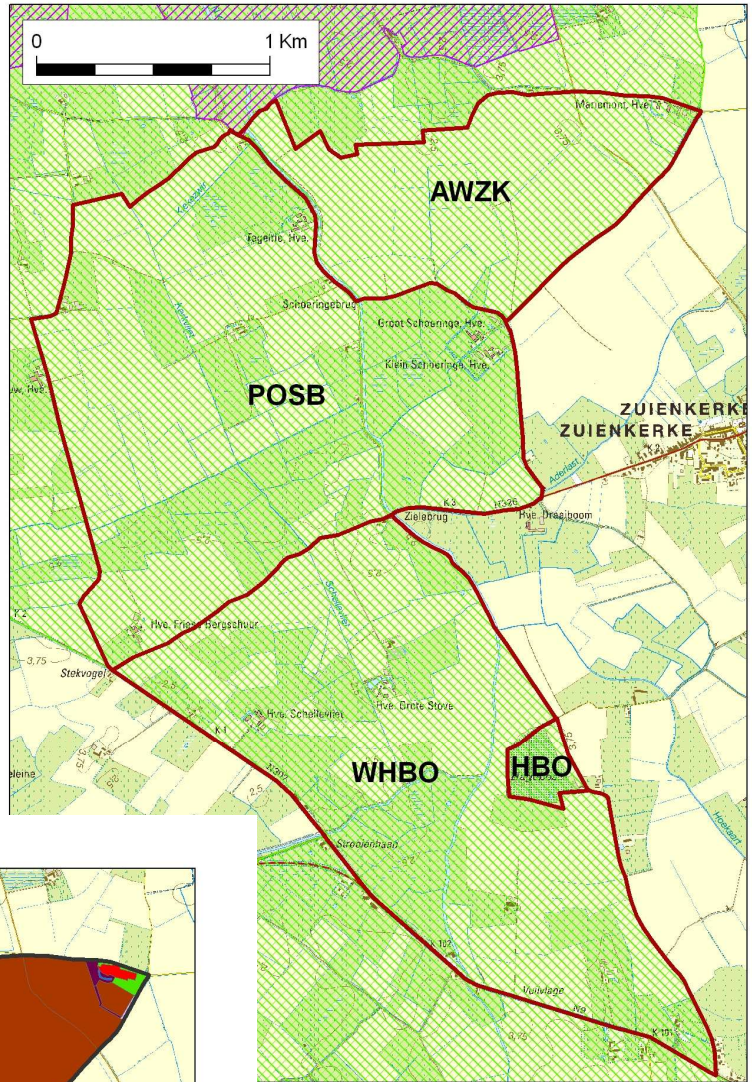
Tabel 8. Oppervlakte van de verschillende types onderscheiden habitat met een onderscheid tussen zilte en niet-zilte percelen in de telzone 'Zuienkerke'.

Type	Oppervlakte (ha)	Niet zilt	Zilt
Hpr-grasland	125,1	125,1	0,0
Hp-grasland	69,5	69,5	0,0
Ander grasland	0,2	0,2	0,0
Akker	413,8	413,8	0,0
Urbaan	14,1	14,1	0,0
Ruigte & bos	6,4	6,4	0,0
Lijnvormige landschapselementen	1,7	1,7	0,0
Water	8,2	8,2	0,0
Rietland & moeras	0,0	0,0	0,0
Ander	7,7	7,7	0,0

Avifauna

Ornithologisch gezien is dit één van de minder interessante telzones, de vele akkers zijn hier niet vreemd aan. Op enkele meer aaneengesloten stukken hpr-grasland broeden wel een aantal koppels Grutto, ook voor Blauwborst is het een vrij goed gebied. De graslanden zijn ook bij ganzen geliefd, vaak worden er hoge aantallen van vooral Kleine Rietgans geteld.

Figuur 7. Telzone 'Zuienkerke' met aanduiding van de telgebieden en de Natura 2000-zones (vogelrichtlijng gebied: groene arcering, habitatrictlijng gebied: paarse arcering).

Figuur 8. Telzone 'Zuienkerke' met aanduiding van de verschillende onderscheiden types landgebruik.

- Hpr-grasland
- Hp-grasland
- Ander grasland
- Akker
- Urbaan
- Ruigte & bos
- Lijnvormige landschapselementen
- Water
- Rietland & moeras
- Ander

III.5 Telzone 'Klemskerke-Vlissegem'

Globale beschrijving

De telzone 'Klemskerke-Vlissegem' bestaat uit zeven telgebieden (Figuur 9 en Tabel 9). Op de Weiden Noordede (WNKL) na worden alle gebieden volgens de UTK-methode geteld. De meeste van de telgebieden liggen binnen SBZ-V gebied dat in 2000 aan het vogelrichtlijngebied is toegevoegd. Binnen deze telgebieden liggen ook stukken habitatrichtlijngebied. De Weiden Noordede (WNKL) en de Put van Vlissegem (PVG) liggen niet binnen het SBZ. Deze laatste vormt wel een gedeelte van de zoekzone 9. De zoekzone 1 ligt volledig binnen de telgebieden Weiden Klemskerke Noord (WKLN), Weiden Klemskerke Zuid (WKLZ) en Bunkerweiden (BWVG). Het telgebied Grote Palingpot (GPP) vormt de zoekzone 2 en Vijfwege de zoekzone 3.

Tabel 9. Afkorting en naam van de telgebieden binnen de telzone 'Klemskerke-Vlissegem'.

Afkorting	Gebiedsnaam
BWVG	Bunkerweiden
GPP	Grote Palingpot
PVG	Put Vlissegem
VW	Vijfwege
WKLN	Weiden Klemskerke Noord
WKLZ	Weiden Klemskerke Zuid
WNKL	Weiden Noordede

Habitat

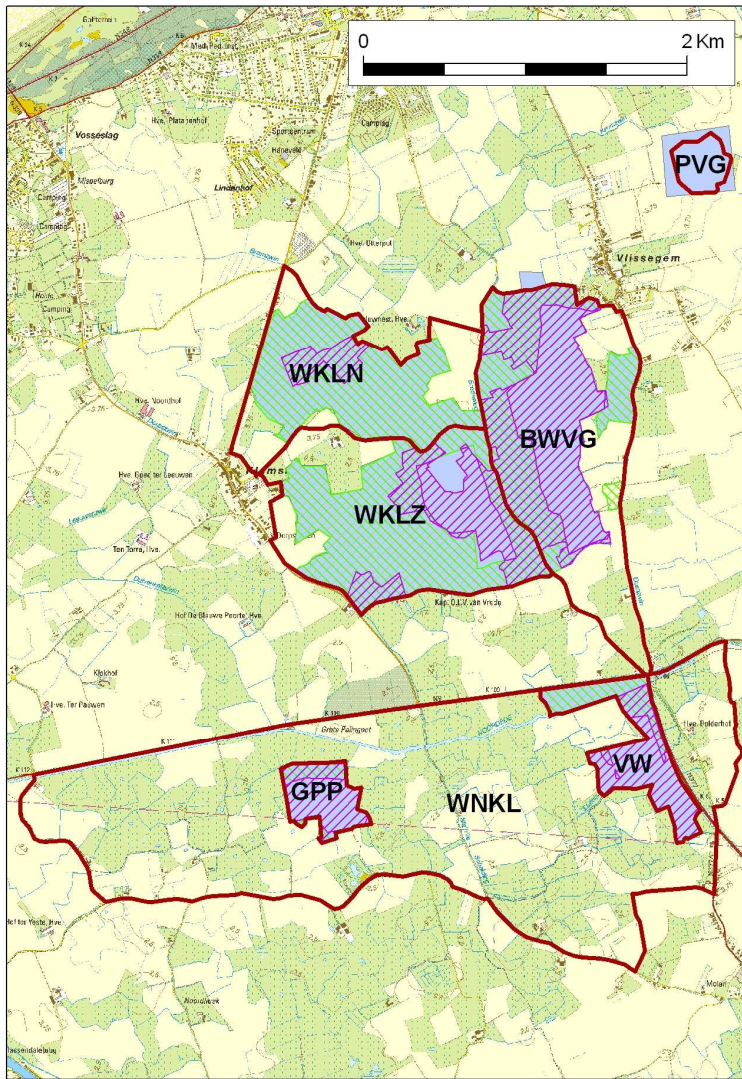
De drie gebieden tussen de dorpskernen van Klemskerke en Vlissegem bestaan voor een groot stuk uit vrij aaneengesloten waardevolle hpr-graslanden waarvan enkele met zilte invloeden (Figuur 10 en Tabel 10). In de meer zuidelijk gelegen telgebieden zijn veel dergelijke graslanden verdwenen na een ruilverkaveling. Niettemin bleven een aantal erg interessante graslanden behouden. De Put van Vlissegem is een vrij diepe plas met steile oevers met schaarse begroeiing.

Tabel 10. Oppervlakte van de verschillende types onderscheiden habitat met een onderscheid tussen zilte en niet-zilte percelen in de telzone 'Klemskerke-Vlissegem'.

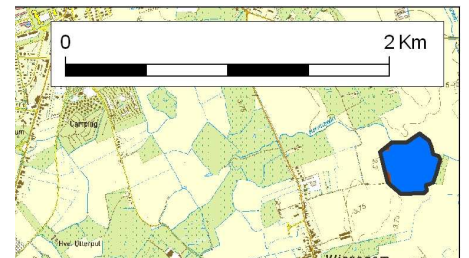
Type	Oppervlakte (ha)	Niet zilt	Zilt
Hpr-grasland	362,8	336,8	26,1
Hp-grasland	108,8	108,8	0,0
Ander grasland	0,7	0,7	0,0
Akker	379,7	379,7	0,0
Urbaan	15,9	15,9	0,0
Ruigte & bos	0,6	0,6	0,0
Lijnvormige landschapselementen	1,5	1,5	0,0
Water	27,9	27,9	0,0
Rietland & moeras	1,9	1,9	0,0
Ander	15,7	15,7	0,0

Avifauna

De gebieden rond Klemskerke en Vlissegem vormen een goed weidegebied met mooie dichtheden van Grutto, Slobeend en Bergeend. Ook Blauwborst en Rietzanger zijn er goed vertegenwoordigd. In de zuidelijker gelegen telgebieden Grote Palingpot en Vijfwege liggen de aantallen en dichtheden van de weidevogels nog veel hoger. De resterende graslanden zijn op ornithologisch vlak dus nog steeds erg interessant. De Put van Vlissegem is momenteel van eerder gering ornithologisch belang. De graslanden in deze telzone vormen tevens één van de kerngebieden voor overwinterende Kol- en Kleine Rietganzen in de Oostkustpolders.

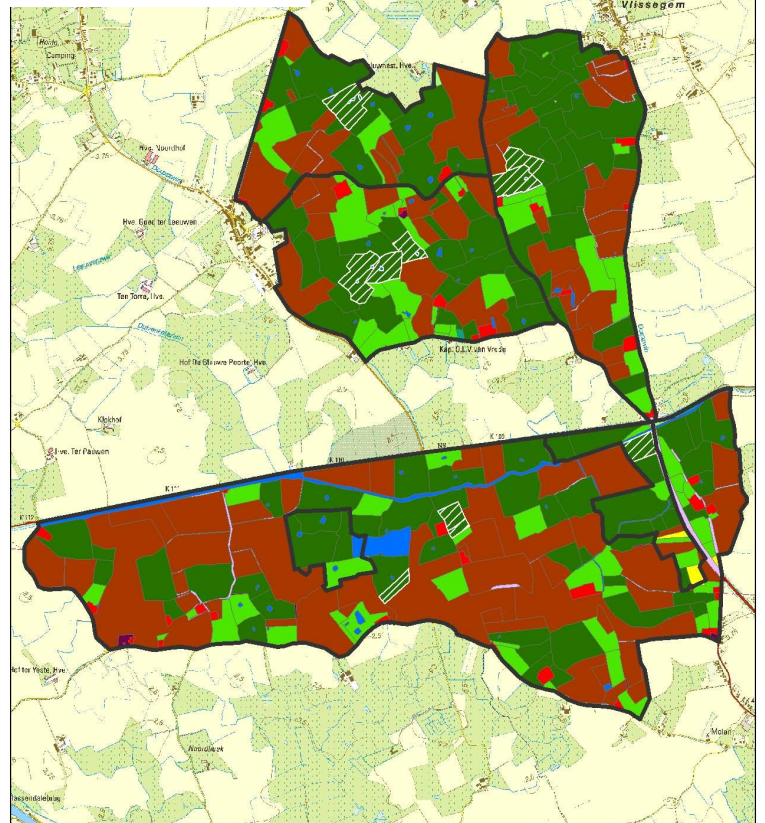

Figuur 9. Telzone 'Klemskerke-Vissegem' met aanduiding van de telgebieden, de Natura 2000-zones (vogelrichtinggebied: **groene arcering**, habitatrichtinggebied: **paarse arcering**) en de zoekzones 1, 2, 3 en 9 (**blauwe ondergrond**).

Figuur 10. Telzone 'Klemskerke-Vissegem' met aanduiding van de verschillende onderscheiden types landgebruik en de zilte percelen (witte arcering).

- Hpr-grasland
- Hp-grasland
- Ander grasland
- Akker
- Urbaan
- Ruigte & bos
- Lijnvormige landschapselementen
- Water
- Rietland & moeras
- Ander

III.6 Telzone 'Kwetshage-Stalhille-Oudenburg'

Globale beschrijving

De telzone 'Kwetshage-Stalhille-Oudenburg' wordt gevormd door een achttal gebieden (Figuur 11 en Tabel 11). Alle gebieden worden volgens de UTK-methode geteld. Ook deze gebieden zijn stevast deels SBZ-V en behoren ook tot de zones die in 2000 bij het vogelrichtlijngebied Poldercomplex werden gevoegd. Een aantal percelen binnen deze telgebieden zijn tevens habitatrictlijngebied. Vier zoekzones liggen binnen deze telzone. De zoekzone 4 ligt binnen de telgebieden 't Pompje (POMP), de Weiden Pompje (WPOB) en de Akkers te Stalhille (ASH). De zoekzone 5 ligt binnen de gebieden Jagersput Stalhille (JPSH) en Weiden Jagersput Stalhille (WJSH). De zoekzone 6 binnen de Weiden Rijkswacht Jabbeke (WRJB) en de zoekzone 7 binnen Kwetshage (KWVN) en Tuinbouwgebied Varsenare (TGVN).

Tabel 11. Afkorting en naam van de telgebieden binnen de telzone 'Kwetshage-Stalhille-Oudenburg'.

Afkorting	Gebiedsnaam
ASH	Akkers te Stalhille
JPSH	Jagersput Stalhille
KWVN	Kwetshage
POMP	't Pompje
TGVN	Tuinbouwgebied Varsenare
WJSH	Weiden bij Jagersput Stalhille
WPOB	Weiden Pompje
WRJB	Weiden Rijkswacht Jabbeke

Habitat

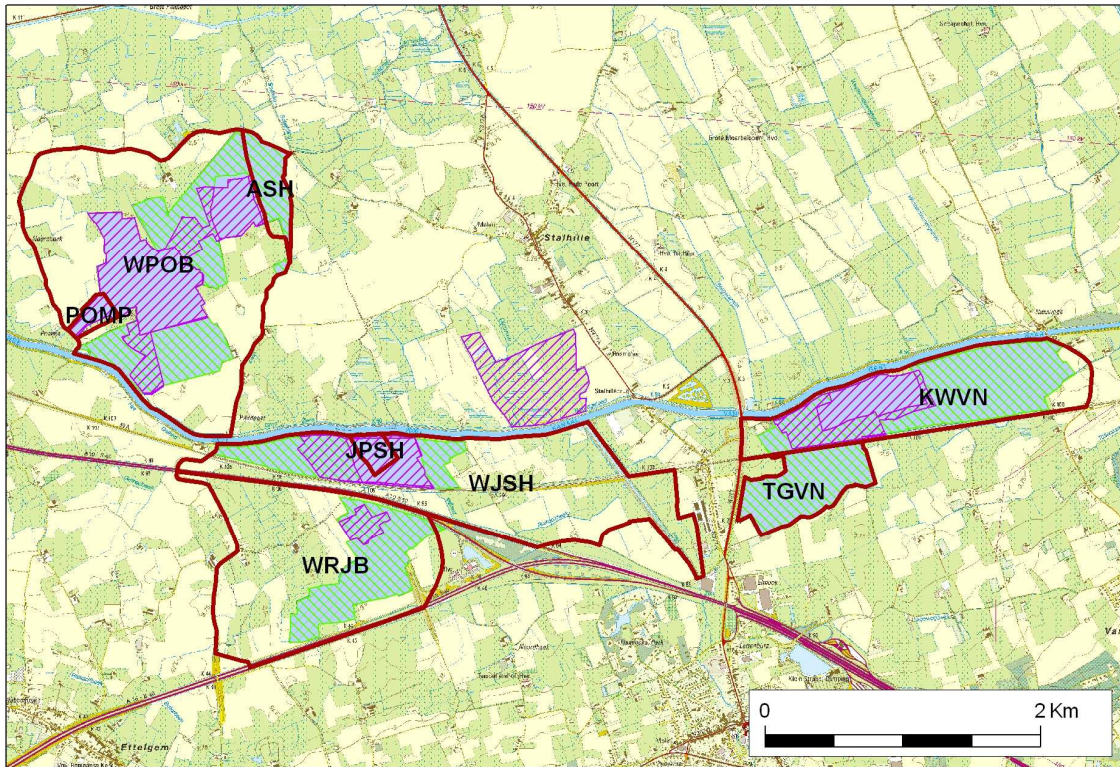
De telzone 'Kwetshage-Stalhille-Oudenburg' bestaat voor ongeveer de helft uit permanent grasland (Figuur 12 en Tabel 12). Hiervan is bijna 2/3 hpr-grasland. Vooral binnen het telgebied Weiden 't Pompje liggen een aantal erg interessante zilte graslanden, waaronder het reservaat 'De Schorreweiden'. Binnen dit telgebied ligt centraal ook een vrij groot rietmoeras. Ook rond de Jagersput van Stalhille ligt er een vrij groot rietland. Globaal gezien is deze telzone vrij versnipperd, waarbij vrijwel alle telgebieden van elkaar gescheiden zijn door kanalen, spoorwegen of autostrades.

Tabel 12. Oppervlakte van de verschillende types onderscheiden habitat met een onderscheid tussen zilte en niet-zilte percelen in de telzone 'Kwetshage-Stalhille-Oudenburg'.

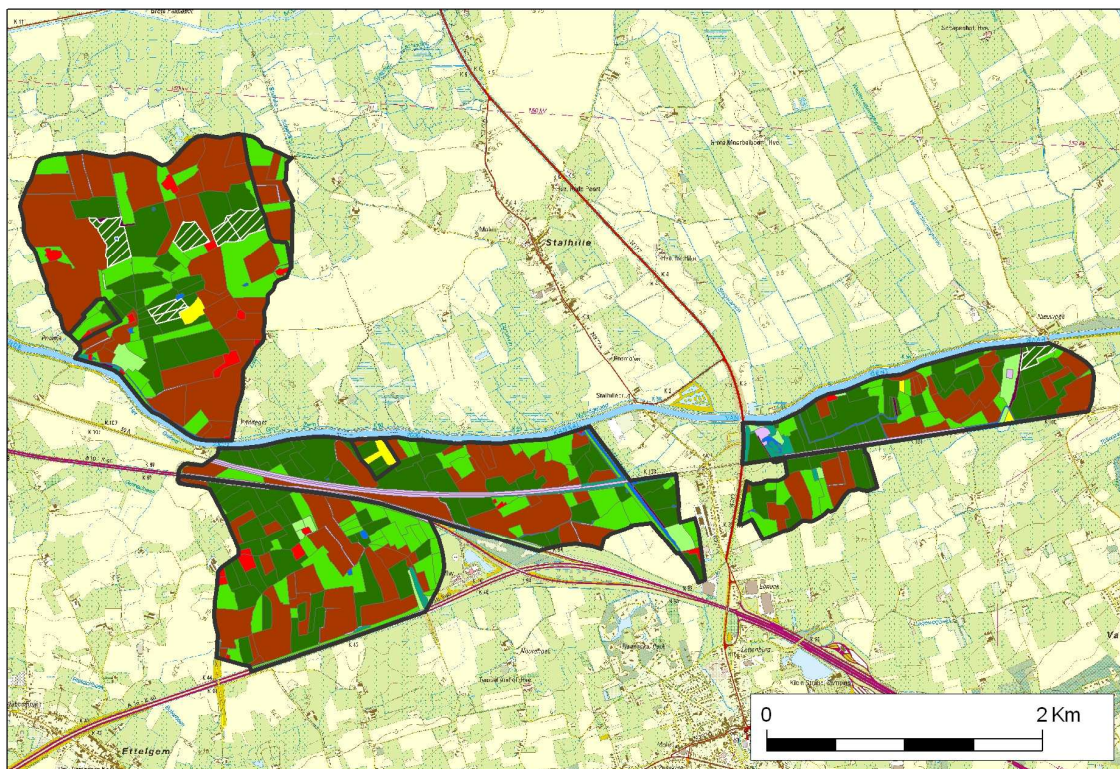
Type	Oppervlakte (ha)	Niet zilt	Zilt
Hpr-grasland	257,2	236,2	21,1
Hp-grasland	150,7	150,7	0,0
Ander grasland	13,5	13,5	0,0
Akker	315,5	315,5	0,0
Urbaan	11,1	11,1	0,0
Ruigte & bos	8,2	8,2	0,0
Lijnvormige landschapselementen	6,4	6,4	0,0
Water	10,1	10,1	0,0
Rietland & Moeras	4,8	4,8	0,0
Ander	34,3	34,3	0,0

Avifauna

Op ornithologisch vlak scoort deze telzone voor de meeste soorten broedvogels gemiddeld. De belangrijkste soorten hier waren in de voorbije twee jaren Kluut (respectievelijk 8 en 11 koppels) en Bruine Kieken-dief (jaarlijks broedgeval in het centrale rietmoeras in de Weiden 't Pompje en in 2007 ook in de Weiden Jagersput Stalhille). In de centrale weilanden in de Weiden 't Pompje zitten soms grote groepen ganzen, vooral Kolganzen.

Figuur 11. Telzone 'Kwetsbage-Stalhille-Oudenburg' met aanduiding van de telgebieden, de Natura 2000-zones (vogelrichtlijngebied: **groene arcering**, habitatrichtlijngebied: **paarse arcering**) en de zoekzones 4, 5, 6 en 7 (**blauwe ondergrond**).

Figuur 12. Telzone 'Kwetsbage-Stalhille-Oudenburg' met aanduiding van de verschillende onderscheiden types landgebruik en de zilte percelen (witte arcering)

 Hpr-grasland	 Ander grasland	 Urban	 Lijnvormige landschapselementen	 Rietland & moeras
 Hp-grasland	 Akker	 Ruigte & bos	 Water	 Ander

III.7 Telzone 'Meetkerke-Houthave'

Globale beschrijving

De telzone 'Meetkerke-Houthave' bestaat uit acht telgebieden (Figuur 13 en Tabel 13). Hiervan wordt het Centrum van Meetkerke (CMK) niet geteld. Van de overige gebieden wordt het VLM-monitoringgebied in de Lage Moere (LMVLM) en de Put van Meetkerke (PMK) volgens de UTK-methode geïnterpreteerd. De volledige telzone ligt binnen vogelrichtlijngebied. Er ligt geen enkele zoekzone of habitatrichtlijngebied binnen de afbakening.

Tabel 13. Afkorting en naam van de telgebieden binnen de telzone 'Meetkerke-Houthave'.

Afkorting	Gebiedsnaam
CMK	Centrum Meetkerke
EKMK	Eendekooi Meetkerke
HMHT	Hoge Moere Houthave
HMMK	Hoge Moere Meetkerke
LM	Lage Moere
LMVLM	Lage Moere - monitoringgebied VLM
PMK	Put van Meetkerke
S	Speyen

Habitat

De telzone bestaat voor ongeveer de helft uit permanent grasland. Hiervan is een kleine helft grasland met microreliëf (Figuur 14 en Tabel 14). Vooral in de zuidelijke telgebieden is vrij veel grasland te vinden. De noordelijke helft bestaat hoofdzakelijk uit akkers. Opvallend zijn verder de aanwezigheid van een eendekooi (EKMK) en de Put van Meetkerke.

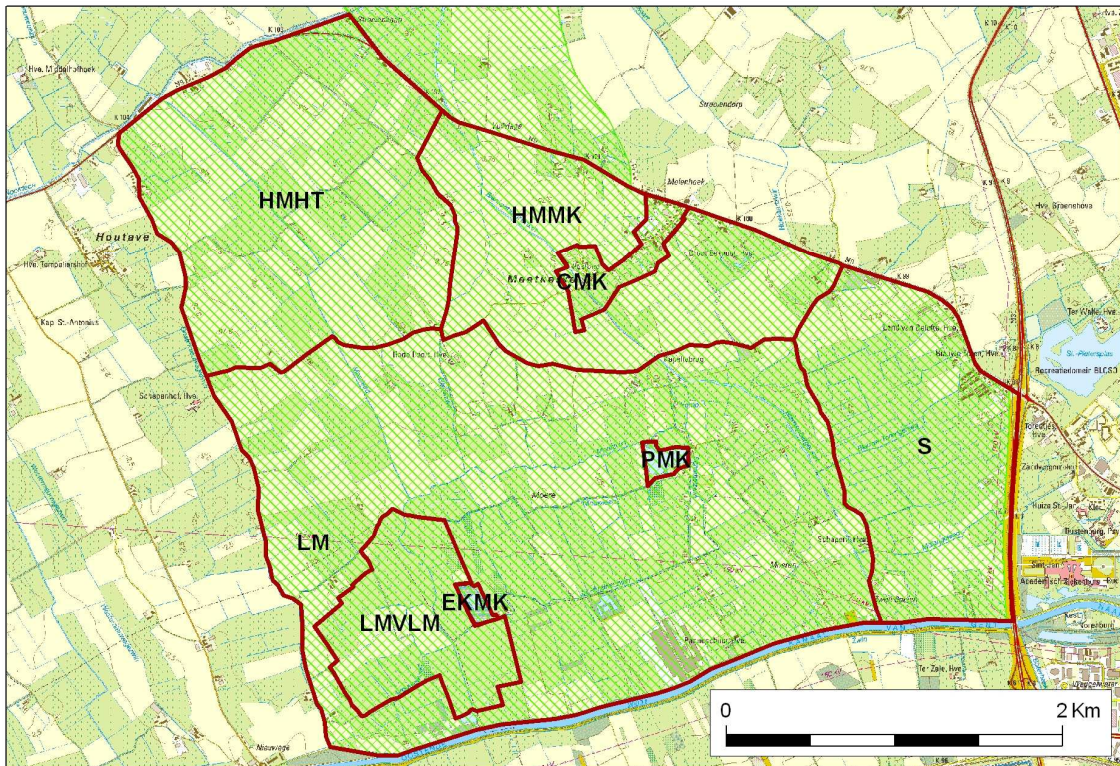
Tabel 14. Oppervlakte van de verschillende types onderscheiden habitat met een onderscheid tussen zilte en niet-zilte percelen in de telzone 'Meetkerke-Houthave'.

Type	Oppervlakte (ha)	Niet zilt	Zilt
Hpr-grasland	314,5	314,5	0,0
Hp-grasland	384,0	384,0	0,0
Ander grasland	6,3	6,3	0,0
Akker	595,0	595,0	0,0
Urbaan	70,7	70,7	0,0
Ruigte & bos	13,9	13,9	0,0
Lijnvormige landschapselementen	17,6	17,6	0,0
Water	16,9	16,9	0,0
Rietland & moeras	3,1	3,1	0,0
Ander	11,5	11,5	0,0

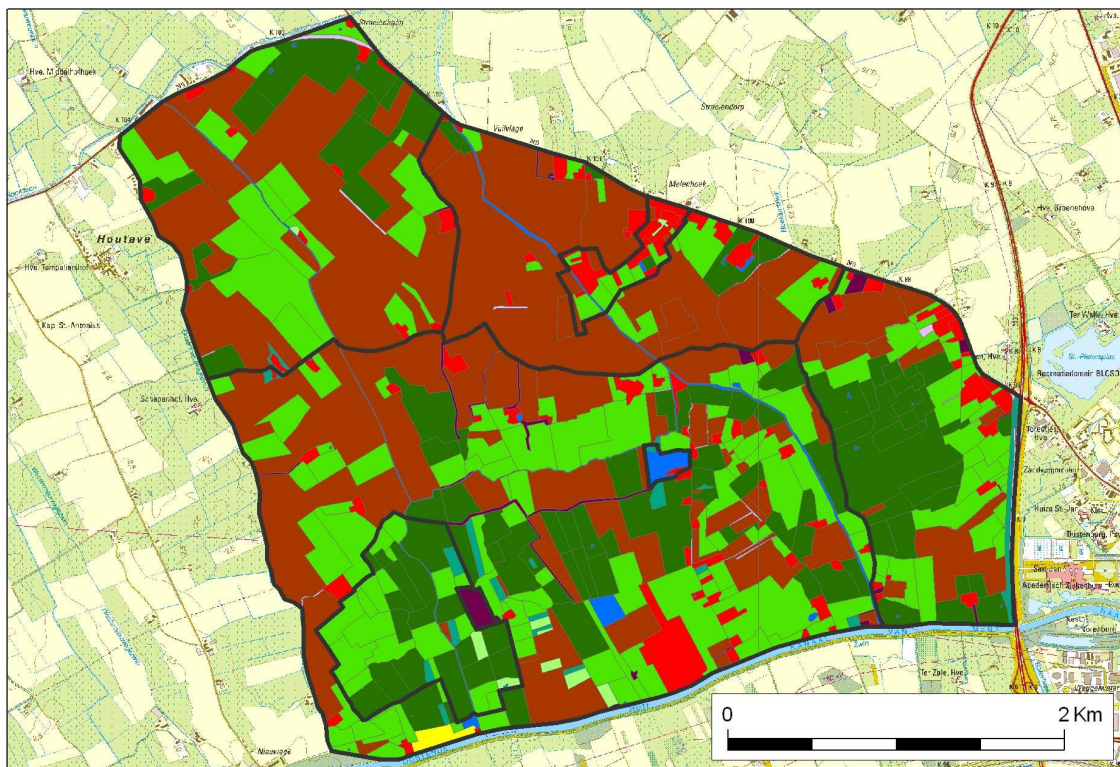
Avifauna

Voor broedvogels behoort deze telzone tot de minder interessante gebieden. Vooral een broedgeval van Bruine Kiekendief en een aantal koppels Tureluur springen in het oog. Voor overwinterende Kleine Rietganzen liggen hier wel een aantal interessante gebieden, vooral de Hoge Moeren te Houthave (HMHT), de Lage Moere (LM) met het VLM-monitoringgebied en Speyen (S) zijn belangrijke overwinteringsgebieden voor deze soort.

Figuur 13. Telzone 'Meetkerke-Houthave' met aanduiding van de telgebieden en de Natura 2000-zones (vogelrichtlijngebied: **groene arcering**).

Figuur 14. Telzone 'Meetkerke-Houthave' met aanduiding van de verschillende onderscheiden types landgebruik en de zilte percelen (witte arcering).

 Hpr-grasland	 Ander grasland	 Urbaan	 Lijnvormige landschapselementen	 Rietland & moeras
 Hp-grasland	 Akker	 Ruigte & bos	 Water	 Ander

III.8 Telzone 'Dudzele-Koolkerke-Damme'

Globale beschrijving

De telzone 'Dudzele-Koolkerke-Damme' is met ruim 3200 ha de grootste telzone. Ze bestaat uit 27 telgebieden (Figuur 15 en Tabel 15). Hiervan wordt enkel het dorpscentrum van Damme (CDM) niet geteld. Zes telgebieden worden volgens de UTK-methode geteld: Kruisabeleweiden Oost (KABWO), Ronselaereweiden (RLW), het Romboutswerve Weidecomplex (WCRW), Pijpewegweiden (PWDM), Branddijk (BDDM) en de Jagersput Damme (JPDM). Op de Kruisabeleweiden West (KABWW) en enkele kleine stukjes van andere telgebieden na valt de volledige telzone binnen vogelrichtlijngebied. Twee zones binnen de Pereboomweiden Noord (PBWN) en de Branddijk (BDDM) zijn tevens habitatrichtlijngebied. De zoekzone 10 valt volledig binnen deze telzone.

Tabel 15. Afkorting en naam van de telgebieden binnen de telzone 'Dudzele-Koolkerke-Damme'.

Afkorting	Gebiedsnaam	Afkorting	Gebiedsnaam	Afkorting	Gebiedsnaam
ASW	Aarseleweiden	PBWN	Pereboomweiden Noord	WCRW	Romboutswerve Weidecomplex
BDDM	Branddijk Damme	PBWZ	Pereboomweiden Zuid	WDVW	Weiden Damse Vaart West
CDM	Centrum Damme	POKK	Polders Koolkerke SBZ	WFB	Weiden Fort van Beieren
DVBD	Damse Vaart Brugge-Damme	PWDM	Pijpewegweiden Damme	WHSW	Waterhofstedeweiden
DVDS	Damse Vaart Damme-Syphons	RLW	Ronselaereweiden	WKK	Weiden Koolkerke
DZW	Dudzeleweiden	SWDN	Stadswallen Damme Noord	WPW	Waterputweiden
JPDM	Jagersput Damme	SWDO	Stadswallen Damme Oost	ZDDM	Zuiddijk Damme
KABWO	Kruisabeleweiden Oost	SWDW	Stadswallen Damme West	ZSDZ	Zuidstrook Dudzele
KABWW	Kruisabeleweiden West	SWDZ	Stadswallen Damme Zuid	ZVDM	Zuidervaartje Damme

Habitat

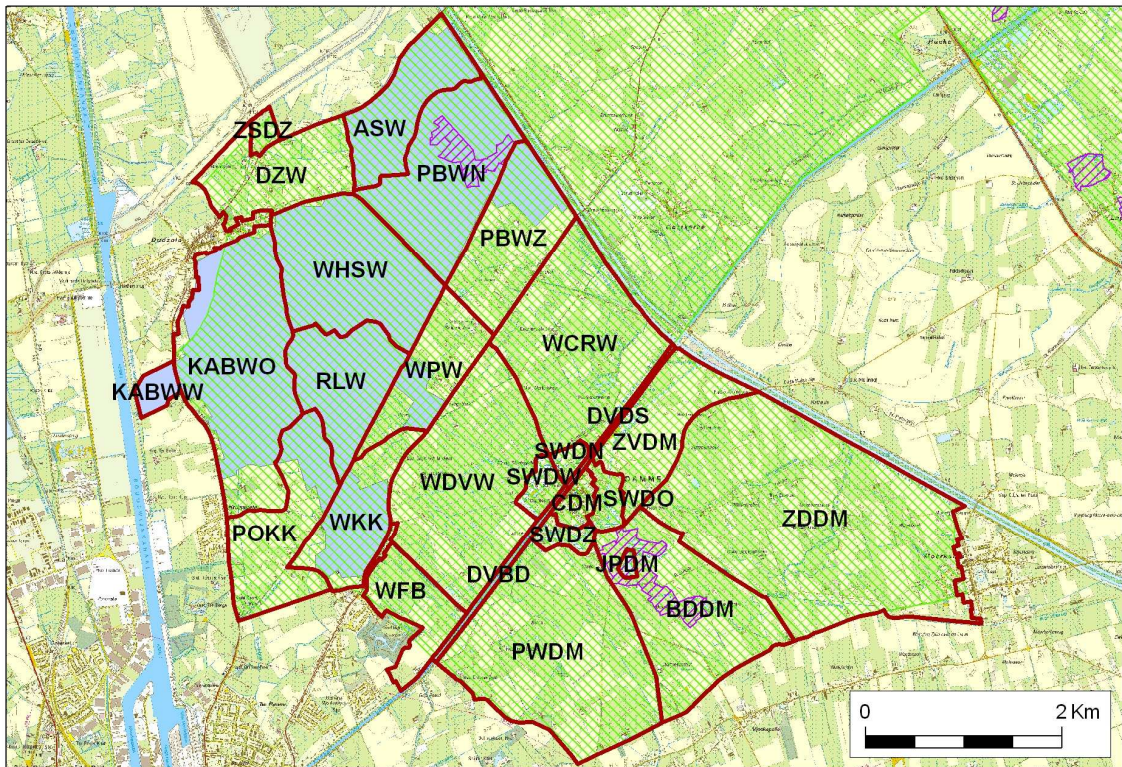
Ongeveer de helft van deze telzone bestaat uit grasland, waarvan een grote helft uit hpr-grasland bestaat (Figuur 16 en Tabel 16). Op enkele percelen na zijn er geen zilte invloeden te merken. Her en der zijn er nog vrij grote blokken aaneengesloten hpr-graslanden te vinden, zoals in de Weiden Damse Vaart West (WDVW), het Romboutswerve Weidecomplex en de Ronselaereweiden. Verder springen vooral de Stadswallen van Damme in het oog: een schakering van wilgenbroekbos, ondiepe moerassige zones en rietland.

Tabel 16. Oppervlakte van de verschillende types onderscheiden habitat met een onderscheid tussen zilte en niet-zilte percelen in de telzone 'Dudzele-Koolkerke-Damme'.

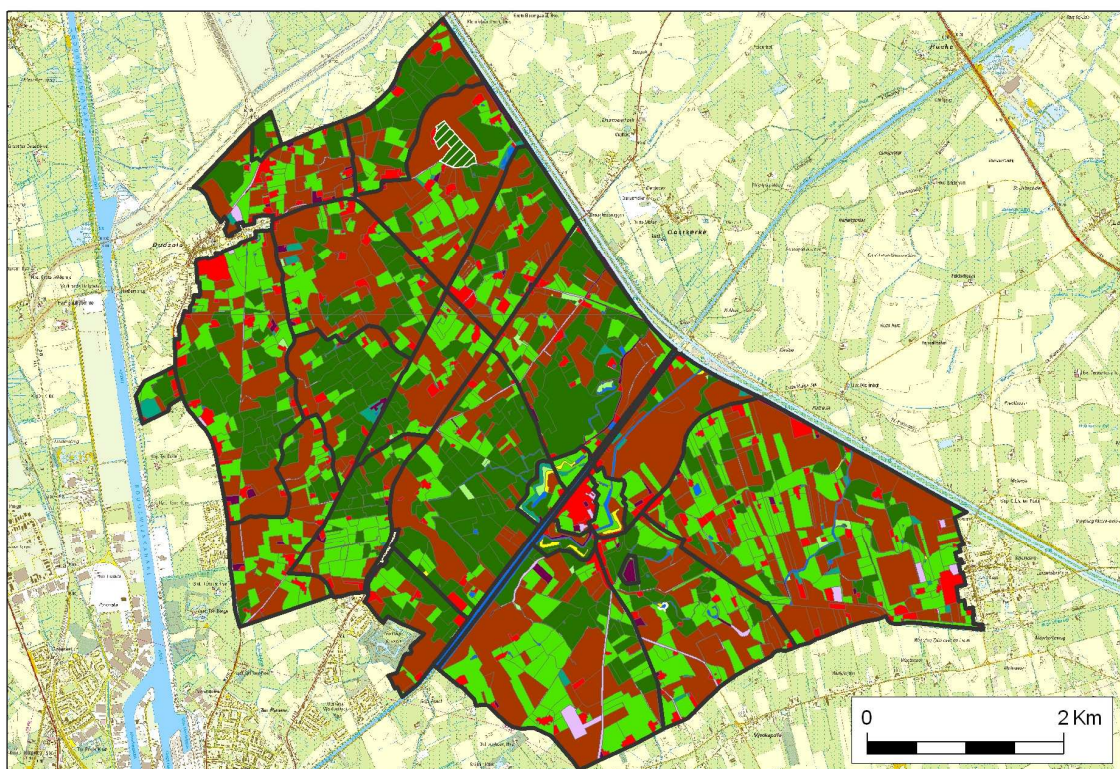
Type	Oppervlakte (ha)	Niet zilte	Zilte
Hpr-grasland	836,9	826,5	10,4
Hp-grasland	757,8	757,8	0,0
Ander grasland	11,3	11,3	0,0
Akker	1209,8	1209,8	0,0
Urbaan	182,3	182,3	0,0
Ruigte & bos	26,4	26,4	0,0
Lijnvormige landschapselementen	61,1	61,1	0,0
Water	40,5	40,5	0,0
Rietland & moeras	6,0	6,0	0,0
Ander	74,5	74,3	0,2

Avifauna

Het belangrijkste ornithologische kenmerk van deze telzone is het feit dat dit het oorspronkelijke kerngebied voor overwinterende ganzen is. In de loop van de voorbije decennia zijn deze evenwel ook naar het westen opgeschoven, maar hier overwinteren jaarlijks nog steeds duizenden Kol- en Kleine Rietganzen. Verder zijn de grote oppervlaktes grasland ook rijk aan weidevogels.

Figuur 15. Telzone 'Dudzele-Koolkerke-Damme' met aanduiding van de telgebieden, de Natura 2000-zones (vogelrichtlijngebied: groene arcering, habitatrichtlijngebied: paarse arcering) en de zoekzone 10 (blauwe ondergrond).

Figuur 16. Telzone 'Dudzele-Koolkerke-Damme' met aanduiding van de verschillende onderscheiden types landgebruik en de zijte percelen (witte arcering).

 Hpr-grasland	 Ander grasland	 Urbaan	 Lijnvormige landschapselementen	 Rietland & moeras
 Hp-grasland	 Akker	 Ruigte & bos	 Water	 Ander

III.9 Telzone 'Oostkerke-Hoeke-Lapscheure'

Globale beschrijving

Ook dit is een grote telzone, ruim 2200 ha. Deze is opgedeeld in 37 telgebieden (Figuur 17 en Tabel 17). Op de dorpskernen van Lapscheure (CLS) en Oostkerke (COK) na wordt deze volledig geteld. De Groot Boomgaardweiden (GBOK) en de Eibroekvaartweiden (EBVW) worden volgens de UTK-methode geteld. Nagenoeg de volledige telzone is vogelrichtlijngebied. Drie kleinere zones vallen onder de habitatrichtlijn. In deze telzone ligt geen enkele zoekzone.

Tabel 17. Afkorting en naam van de telgebieden binnen de telzone 'Oostkerke-Hoeke-Lapscheure'.

Afkorting	Gebiedsnaam	Afkorting	Gebiedsnaam
BHOK	Braambeierhoek	KWOK	Krinkelijkweiden
BSHK	Blauwe Sluis	LGHK	Lievegeleedkreek
CLS	Centrum Lapscheure	LGPO	Lapscheursegatpolder
COK	Centrum Oostkerke	LPON	Lievegeleedpolder Noord
DVHN	Damse Vaart Hoeke-Nederlandse grens	LPOZ	Lievegeleedpolder Zuid
EBVP	Eibroekvaartpolder	MOOK	Moeren Oostkerke
EBVW	Eibroekvaartweiden	NAOK	't Naaie
FDKR	Flettersdamkreek	PAPD	Pannepolder
GBOK	Groot Boomgaardweiden	PBOK	Put Bekaert
HKVO	Hoekevaart Oost	PKLS	Putje Kobus
HKVW	Hoekevaart West	PWOK	Plevierweiden Oostkerke
HKW	Hoekeweiden	SBBS	Stinker & Blinker Broekebrug-Syphons
HVWO	Hoekevaartweiden Oost	SBHK	Steenbakkerij Hoeke
HVWW	Hoekevaartweiden West	SBZB	Stinker & Blinker Zelzatebrug-Broekebrug
KBKR	Kwabettekreek	ZEPO	Zeepolder
KDOK	Krinkelijk	ZSHK	Zwarte Sluis
KHLS	Kaleshoek	ZSPO	Zwarte Sluispolder
KPOK	Kleiputten Oostkerke	ZVPO	Zwinvaartpolder
KPSD	Kleiputten Sint-Donaas		

Habitat

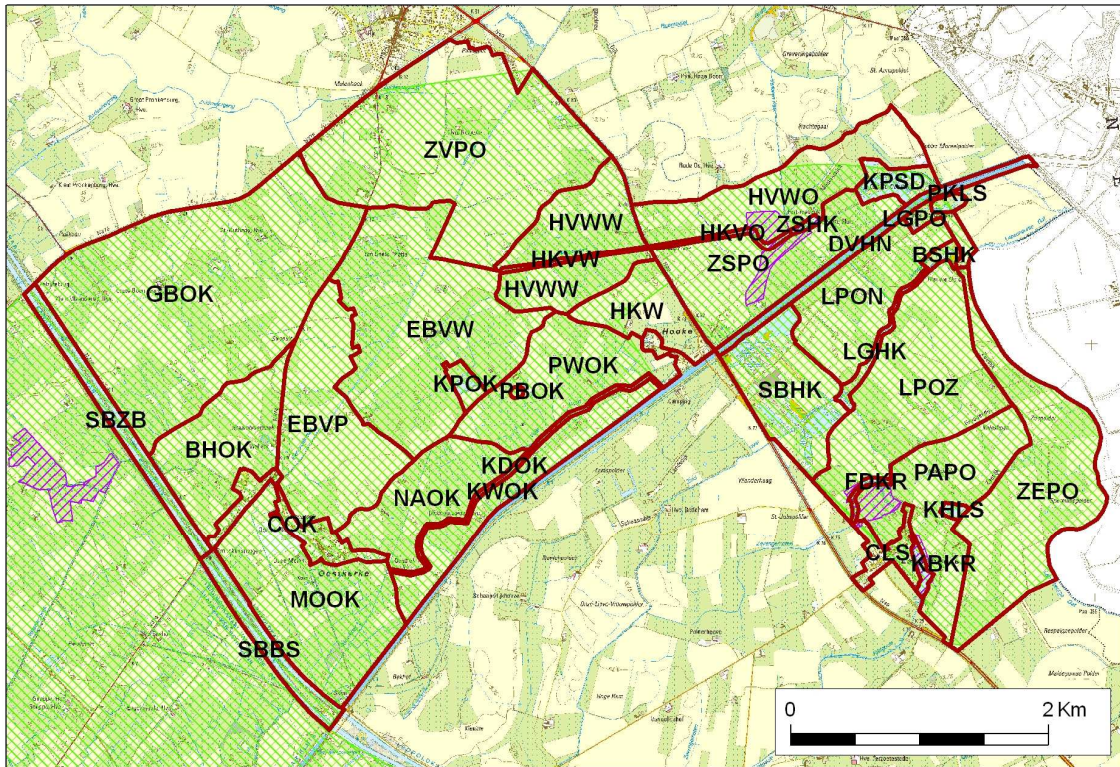
De telzone bestaat voor een groot stuk uit akkers, met hier en daar wat grotere oppervlaktes aaneengesloten grasland (Figuur 18 en Tabel 18). Er zijn slechts twee percelen met zilte invloeden. De opvallendste kenmerken zijn de aanwezigheid van de steenbakkerij te Hoeke (SBHK) en twee kleiwinningen: te Oostkerke (KPOK) en St-Donaas (KPSD). De steenbakkerij zelf herbergt enkele heel interessante habitats. Jammer genoeg is de toegang er erg beperkt.

Tabel 18. Oppervlakte van de verschillende types onderscheiden habitat met een onderscheid tussen zilte en niet-zilte percelen in de telzone 'Oostkerke-Hoeke-Lapscheure'.

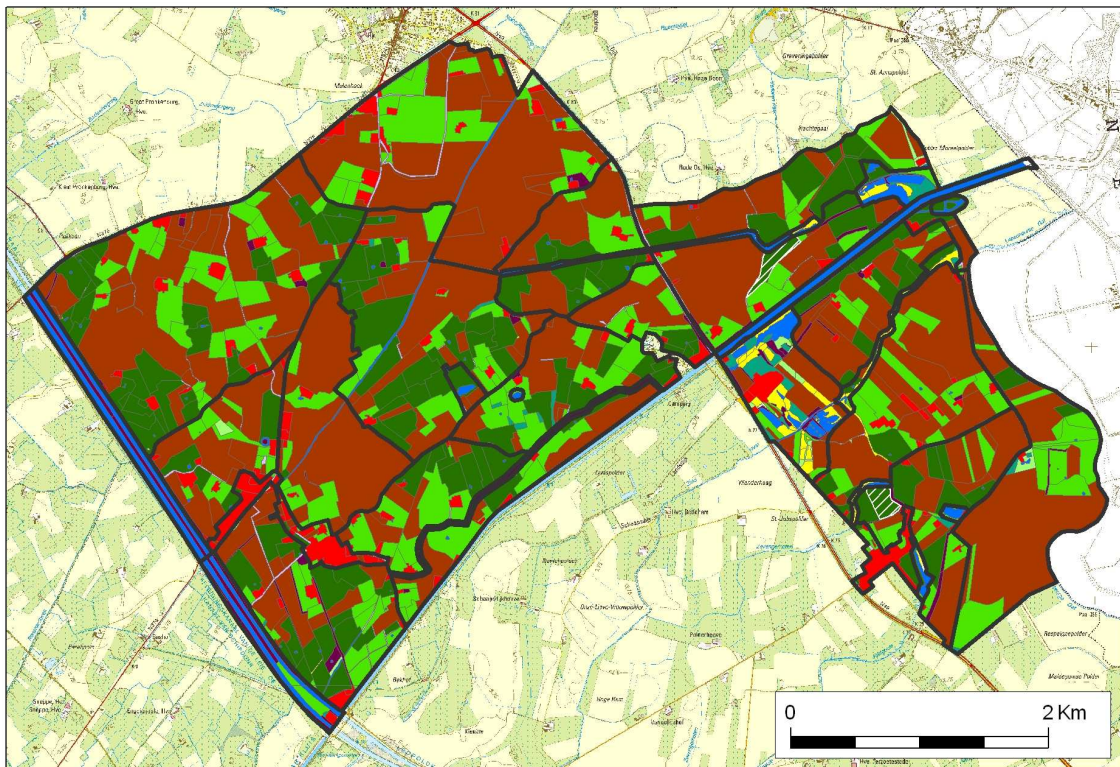
Type	Oppervlakte (ha)	Niet zilt	Zilt
Hpr-grasland	420,5	412,3	8,3
Hp-grasland	407,0	406,7	0,3
Ander grasland	8,5	8,5	0,0
Akker	1051,0	1051,0	0,0
Urbaan	97,3	97,3	0,0
Ruigte & bos	14,4	14,4	0,0
Lijnvormige landschapselementen	77,1	77,1	0,0
Water	79,9	79,9	0,0
Rietland & moeras	21,5	21,5	0,0
Ander	37,3	37,1	0,1

Avifauna

Op vlak van broedvogels vallen vooral een aantal koppels Kluut en vrij veel Grutto's op. In de Steenbakkerij zijn broedgevallen van onder meer Woudaapje bekend. Een minder strikte toegangsregeling zou allicht de aanwezigheid van enkele interessante soorten aan het licht brengen. Voor ganzen is de telzone vooral van belang voor Kolganzen tijdens de tweede winterhelft.

Figuur 17. Telzone 'Oostkerke-Hoeke-Lapscheure' met aanduiding van de telgebieden en de Natura 2000-zones (vogelrichtlijngebied: **groene arcering**, habitatrichtlijngebied: **paarse arcering**).

Figuur 18. Telzone 'Oostkerke-Hoeke-Lapscheure' met aanduiding van de verschillende onderscheiden types landgebruik en de zilte percelen (witte arcering).

 Hpr-grasland	 Ander grasland	 Urbaan	 Lijnvormige landschapselementen	 Rietland & moeras
 Hp-grasland	 Akker	 Ruigte & bos	 Water	 Ander

IV. Broedvogels

W. Courtens & D. Verbelen

IV.1 Materiaal en methode

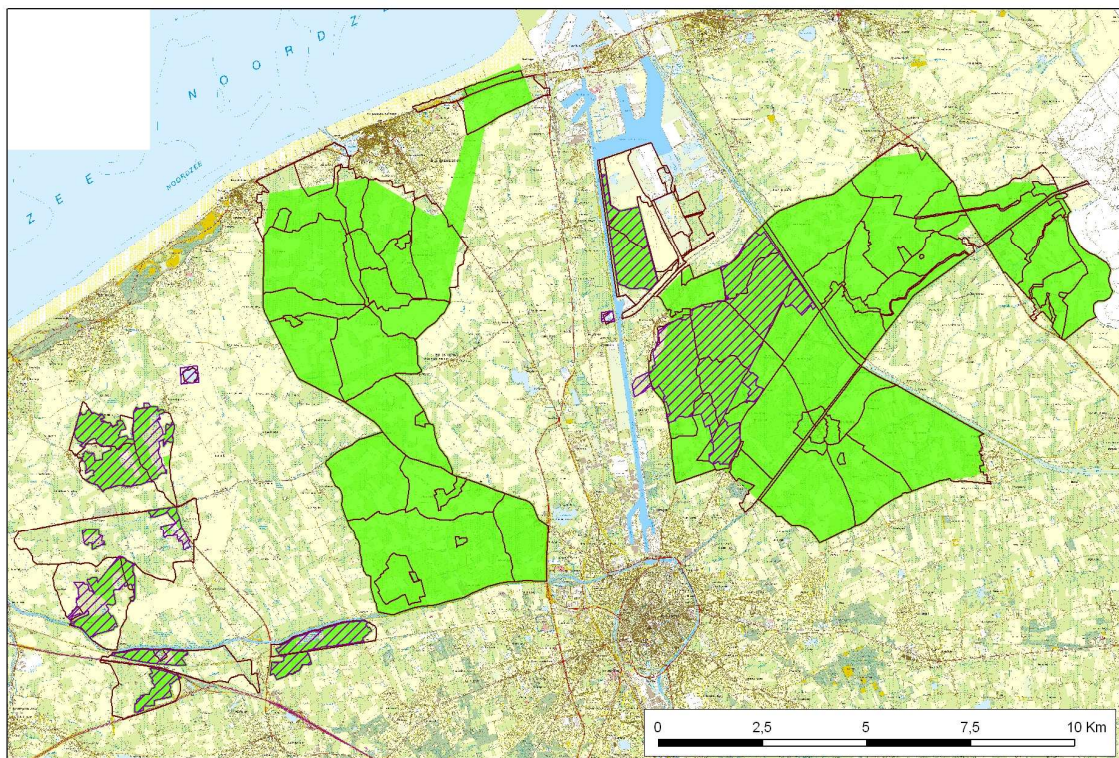
De broedvogelinventarisaties worden hoofdzakelijk uitgevoerd door vrijwilligers de Vogelwerkgroep NW-Vlaanderen (Mergus-vogelwerkgroep), de Werkgroep Uitkerkse Polders en de Vogelwerkgroep Middenkust. Een aantal gebieden worden door het INBO geteld. De coördinatie van het inventarisatiewerk gebeurt door Dominique Verbelen van Natuurpunt Studie vzw.

Opzet van de broedvogelinventarisatie

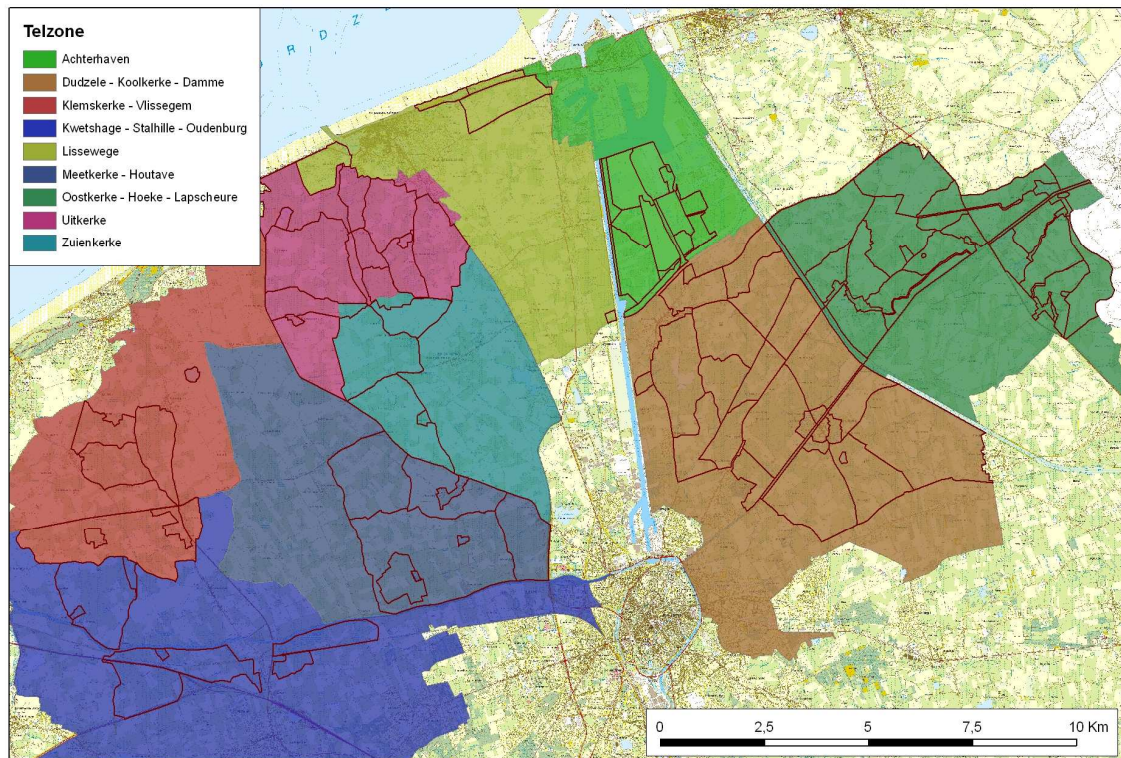
Eenzijds worden de aantallen en broedlocaties van een aantal geselecteerde soorten (zie Bijlage 1) in de zoekzones nauwkeurig opgevolgd, anderzijds worden de populaties van deze soorten in het volledige vogelrichtlijngebied bepaald. Gezien het schaalverschil tussen deze twee luiken worden de data op twee verschillende manieren verzameld. Daar het gaat om een monitoringproject gebeuren de tellingen jaarlijks op dezelfde gestandaardiseerde manier waardoor de resultaten over de jaren heen vergelijkbaar zijn en betrouwbare trends kunnen worden vastgesteld.

Practische uitvoering van de broedvogelinventarisatie

Bij de aanvang van het project werd het volledige vogelrichtlijngebied en het geschrapte gedeelte ingedeeld in 121 kleinere eenheden of telgebieden (Figuur 19 en Bijlagen 3a & 3b). Dit wordt in wat volgt 'het studiegebied' genoemd. Ook werden drie extra gebieden gelegen in de achterhaven maar buiten deze zone meegenomen. Al deze gebieden worden elk op een gestandaardiseerde manier door één of meerdere personen geïnventariseerd. De verschillende telgebieden behoren tot negen telzones (Figuur 20 en Hoofdstuk III).

Figuur 19. Situering van de verschillende zoekzones (paarse arcering), deelgebieden (rode begrenzing) en vogelrichtlijngebied 'Poldercomplex' (lichtgroen).

Figuur 20. Overzicht van de ligging van de verschillende telzones.

De geselecteerde soorten zijn in de eerste plaats alle soorten waarvoor het SBZ werd afgebakend en alle andere soorten van de Bijlage I van de Vogelrichtlijn. Aanvullend worden ook enkele aandachtsoorten voor Vlaanderen geteld: een aantal soorten van de Rode Lijst van de Vlaamse Broedvogels (Devos *et al.*, 2004) en soorten waarvan in het SBZ minstens 5% van de Vlaamse populatie broedt (gebaseerd op Vermeersch *et al.*, 2004). De lijst van de getelde soorten en hun specifieke status is weergegeven in Bijlage 1.

Inventarisatie volgens de uitgebreide territoriumkarteringsmethode

De methode die wordt gevolgd in de zoekzones voor de natuurcompensaties, de achterhaven van Zeebrugge en een tiental andere telgebieden, is de uitgebreide territoriumkarteringsmethode (UTK-methode) zoals beschreven in Hustings *et al.* (1985) en aangepast naar Anselin *et al.* (2003) en vooral naar van Dijk (2004). Bij de start van het project werden een aantal gebieden geselecteerd waar de broedvogels jaarlijks aan de hand van de UTK-methode worden geteld. Deze gebieden worden elk jaar op deze manier geteld. Het gaat onder andere om de zoekzones 1 tot 9 en een aantal referentiegebieden verspreid over de volledige Oostkustpolders. Zoekzone 10 is zodanig groot dat een gebiedsdekkende kartering aan de hand van de UTK-methode niet mogelijk werd geacht. Hier wordt een kleiner aantal telgebieden volgens deze methode geteld. De gebieden die aan de hand van de UTK-methode werden geteld zijn weergegeven in Figuur 21.

In deze gebieden worden minstens vijf telrondes gelopen wat voldoende is om een accuraat beeld te krijgen van het aantal koppels van elke soort en van de ligging van de verschillende territoria van deze koppels. De uiteindelijke vorm van deze broedvogelgegevens is een kaart met puntsgewijze notering van het vermoedelijke centrum van het territorium van elke bestudeerde soort en laat toe om naast de exacte aantallen van elke soort ook een zicht te krijgen over de precieze verspreiding en het geprefereerde habitat.

Gebiedsdekkende broedvogelinventarisatie

Om een beeld te krijgen van de evolutie van de belangrijkste broedvogelsoorten in het gebied worden deze soorten jaarlijks in het volledige Poldercomplex geteld. Elk gebied wordt hiertoe minstens driemaal bezocht. Voor elke soort wordt op deze manier een goed beeld verkregen van het aantal koppels per telgebied. Voor een groot aantal telgebieden werden in 2007 ook puntgegevens van de territoria doorgegeven (Figuur 21).

Habitatpreferentie

Op basis van de puntgegevens die werden verzameld kan de gemiddelde dichtheid per habitatype van een aantal soorten worden bepaald. Voor het Poldercomplex is dit vooral het geval voor een aantal weidevogels die een vrij duidelijk territorium hebben. Om de habitatpreferentie te bepalen werden de verschillende bwk-eenheden van de BWK 2 gereduceerd tot tien hoofdklassen (Tabel 19).

Tabel 19. Hoofdklassen habitatypes onderscheiden voor bepaling van de habitatpreferentie.

Code	Omschrijving
1	Hpr-grasland
2	Hp-grasland
3	Ander grasland
4	Akker
5	Urbaan
6	Ruigte & bos
7	Lijnvormig landschapselement
8	Water
9	Rietland & moeras
10	Ander

Met hpr-graslanden wordt bedoeld weiland met veel sloten en/of microreliëf, hp-graslanden zijn permanente cultuurgraslanden zonder microreliëf. In tweede instantie werd binnen de graslanden een bijkomend onderscheid gemaakt tussen zilte en niet-zilte percelen. Alle graslandpercelen die in de tweede, derde of vierde bwk-eenheid de vermelding 'da' (goed ontwikkelde zilte vegetatie) meekregen werden als zilt beschouwd. Percelen met als tweede of derde eenheid k(da) werden niet als zilte graslanden beschouwd gezien het in deze gevallen gaat om een beperkte hoeveelheid zilte vegetatie, meestal in de randen van de percelen of in een strook langs een sloot.

De dichtheid per habitatype wordt bepaald door voor alle gebieden waar puntgegevens werden verzameld, het totale aantal territoria van een bepaalde soort in het bewuste habitat te delen door de totale oppervlakte van dat habitatype in deze gebieden. Het feit dat er voor de telzone 'Uitkerkse Polder' geen puntgegevens werden verzameld zorgt ervoor dat b.v. voor Kluut slechts een vrij beperkte steekproef voorhanden is.

IV.2 Weersomstandigheden

Het broedseizoen 2007 kende een vrij grillig verloop wat de weersomstandigheden betreft, en dan vooral wat betreft de neerslaghoeveelheden. In onderstaande tabel worden de gemiddelde waarden voor het meetstation Knokke-Zwin weergegeven. De aanloop naar de broedperiode verliep vrij normaal met gewone neerslaghoeveelheden. Wel werd maart gekenmerkt door een zeer abnormaal hoge gemiddelde maandtemperatuur. Ook april was zeer uitzonderlijk warm. Belangrijker voor broedvogels was echter dat er gedurende de hele maand geen druppel regen viel. Hierdoor lagen veel gebieden er kurkdroog bij wat vooral op de weidevogels een effect had. Veel vogels verlieten vroegtijdig hun nest en de grond was vaak zo hard dat adulte vogels moeilijk voedsel konden vinden. In sterk contrast met april stond mei. In mei werd een zeer abnormaal hoog neerslagtotaal opgetekend. Hierdoor werden allicht een aantal weidevogels verleid om toch nog een broedpoging te ondernemen. De hoge neerslaghoeveelheid en temperatuur bleef ook in juni aanhouden.

	Gemiddelde maandtemperatuur (°)	Normale gemiddelde maandtemperatuur (°)	Neerslag- hoeveelheid (mm)	Normale neerslag- hoeveelheid (mm)
maart	11,4	8,5	57,2	47,0
april	17,0	11,9	0,0	45,0
mei	17,2	15,4	82,3	51,0
juni	19,8	18,3	99,3	57,0

IV.3 Resultaten

IV.3.1 Algemeen

Tussen begin april en eind juni werd in het volledige vogelrichtlijngebied een aantal op voorhand geselecteerde soorten geïnventariseerd. De lijst met getelde soorten is te vinden in Bijlage 1. Een overzicht van de inventarisatie-inspanning wordt gegeven in paragraaf IV.2.b.

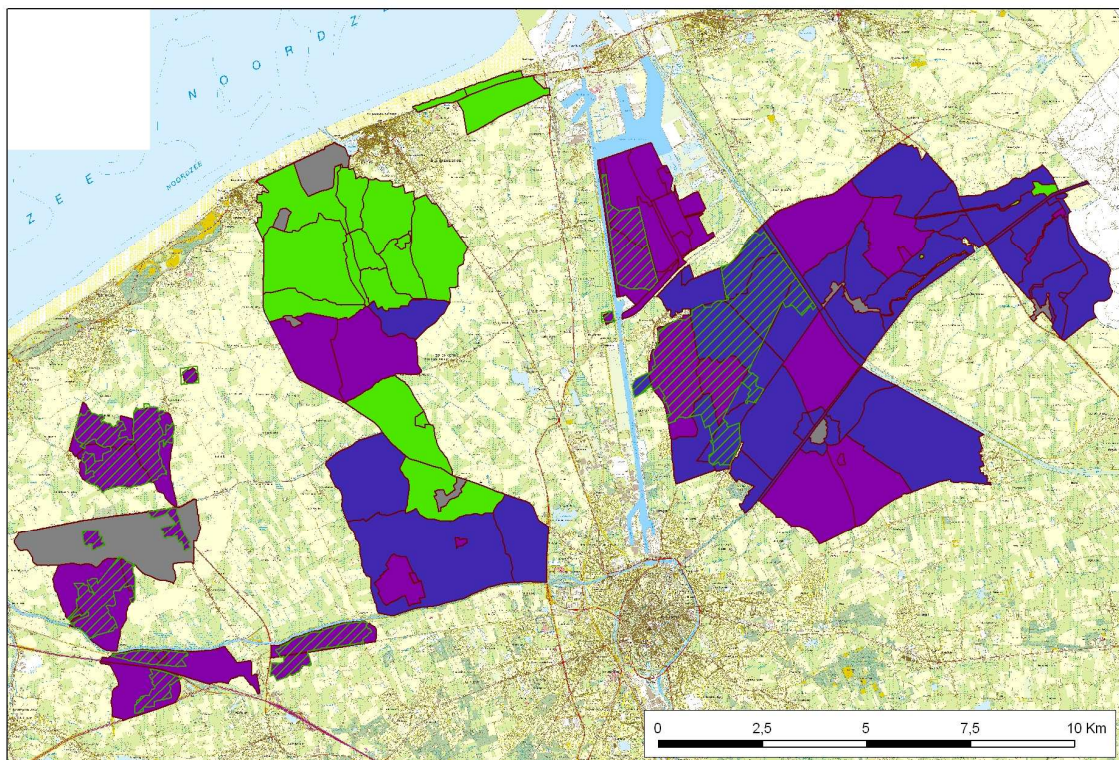
Er werd nauwelijks afgeweken van de methodiek beschreven in het eindrapport van het tweede monitoringjaar (Courtens *et al.*, 2006). De belangrijkste verschilpunten zijn dat in 2007 zowel Blauwborst als Rietzanger gebiedsdekkend werden geteld en dat ook van zo veel mogelijk gebieden die niet volgens de UTK-methode werden geteld puntgegevens werden doorgegeven en verwerkt.

IV.3.2 Globaal overzicht van de inventarisatie-inspanning

Figuur 21 geeft een overzicht van de inventarisatie-inspanning in het projectgebied. Van de 124 onderscheiden deelgebieden werden er 45 aan de hand van uitgebreide territoriumkartering geteld. Negen telgebieden werden niet geteld, acht hiervan zijn dorpscentra of andere urbane zones waar geen voor het project relevante soorten broeden. De Weiden Noordede werden niet geteld, volgend jaar wordt hiervoor een oplossing gezocht.

Voor alle telgebieden die volgens de UTK-methode werden geteld zijn puntgegevens beschikbaar, in totaal werden 1000 puntlocaties van territoria verzameld. Van een groot aantal andere gebieden werden tevens puntgegevens doorgegeven. Voor alle gebieden werden in totaal 1455 puntgegevens ingevoerd.

Deze gegevens werden verzameld door een 50-tal tellers. In totaal werden ruim 1000 manuren besteed aan de broedvogelinventarisatie.

Figuur 21: Overzicht van de inventarisatie-inspanning. Aangeduid zijn de verschillende deelgebieden (rode omranding), de gebieden die volgens territoriumkartering werden geteld (paarse vlakken), de gebieden die niet of onvolledig werden geteld (grijze vlakken), de gebieden waar additionele puntgegevens werden verzameld (blauwe vlakken) en de zoekzones (groene arcering).

IV.3.3 Globaal overzicht van de resultaten

Tabel 20 geeft een overzicht van de evolutie van de aantallen van de onderzochte soorten in het studiegebied van 1991 tot 2007. De aantallen van de verschillende soorten per deelgebied worden weergegeven in Bijlage 2. Hierbij dient te worden opgemerkt dat wanneer een gedeelte van een telgebied niet binnen het SBZ ligt (b.v. een stuk van een aantal van de noordelijke telgebieden van de Uitkerkse Polder), de aantallen voor het volledige telgebied werden genomen. Gezien het hier om erg kleine oppervlaktes gaat, heeft dit nagenoeg geen effect op de totale aantallen.

Een aantal opvallende zaken springt in het oog bij de resultaten voor 2007. Wat betreft de soorten van de Bijlage I van de Vogelrichtlijn heeft de Bruine Kiekendief een slecht jaar gehad. Daarmee zet de soort de trend van de voorbije jaren verder. De aantallen van Kluut bereikten een recordhoogte. Dit was voor een groot stuk te danken aan de erg hoge aantallen die werden geteld in een aantal gebieden in de Uitkerkse Polders (Kuststrook, Reigersweiden). Ook voor Blauwborst was het een goed jaar. Heel opmerkelijk was de aanwezigheid van een territorium van Woudaapje in de buurt van het bezoekerscentrum De Groenwaecke in de Uitkerkse Polders en een Porseleinhoen in het Rietveld De Pelikaan.

De weidevogels deden het na een slechte start als gevolg van het uitblijven van neerslag in de maand april uiteindelijk wat betreft aantal broedgevallen niet zo slecht. Hoewel er geen onderzoek werd gedaan naar de overleving van kuikens, werd in een aantal gebieden vastgesteld dat deze vrij laag was. Erg gevoelige soorten zoals Zomertaling en Slobeend lieten wel een aantalsdaling tegenover vorig jaar optekenen. Cetti's Zanger en Graszanger, twee soorten die sinds een aantal jaar in de lift zitten, broedden dit jaar in recordaantallen in het studiegebied.

Tabel 20. Aantalsevolutie van de broedvogels van de Bijlage I van de Vogelrichtlijn, de Rode Lijst van de Vlaamse broedvogels en de soorten die de 5%-norm halen in het vogelrichtlijngebied 'Poldercomplex'. VRL: al dan niet voorkomend op de Bijlage I van de Vogelrichtlijn; RL: categorie op de Rode Lijst van de Vlaamse broedvogels (MUB: met uitsterven bedreigd; B: bedreigd; KW: kwetsbaar; Z: zeldzaam; nt: niet op de Rode Lijst; -: niet op de Rode Lijst maar voldoende aan criteria voor de categorie 'zeldzaam'); PV: grootte van de Vlaamse populatie (gebaseerd op Vermeersch *et al.* (2006) (aantallen voor de periode 2003-2005); grijze waarden gebaseerd op Vermeersch *et al.* (2004) (aantallen voor de periode 2000-2002)).

	Soort	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	VRL	RL	PV	
Bijlage I	Woudaapje	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	x	MUB	8 - 15	
	Bruine Kiekendief	4	6	7	11	8	7	8	8	11	12	14	12	11	11	11	9	7	x	KW	145 - 155	
	Grauwe Kiekendief	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	x	MUB	0
	Kwartelkoning	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	x	MUB	0 - 2
	Porseleinhoen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	x	B	2 - 20
	Steltkluut	0	0	0	0	0	0	1	0	0	9	0	0	0	0	9	1	1	1	x	Z	0 - 10
	Kluut	48	50	61	102	71	79	90	99	98	98	68	70	75	83	110	145	203	x	KW	350 - 400	
	Visdief	0	1	0	0	0	1	1	2	2	2	2	2	1	2	1	1	1	1	x	B	2450 - 3250
	Ijsvogel	1	1	1	1	5	3	3	0	1	4	3	3	3	0	2	0	3	3	x	KW	> 600
	Blauwborst	20	25	55	80	100	120	155	95	(51)	70	105	68	65	-	-	117	199	x	nt	2859-3783	
Rode Lijst & > 5%	Smient	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	2	1	3		-	1 - 3	
	Pijlstaart	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	?	0	0	1	0	2		Z	1 - 3	
	Zomertaling	1	7	8	11	3	3	5	7	8	13-14		?	5	13	17	4	4		B	100 - 150	
	Watersnip	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		MUB	17 - 35
	Tureluur	45	48	48	53	55	81	84	84	92	116	112	109	135	108	105	162	144		KW	413-456	
	Paapje	?	?	?	?	2	?	?	?	?	?	?	?	?	0	0	0	0	0		MUB	2 - 5
	Tapuit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0				8 - 12
	Snor	?	?	1	?	1	2	8	?	?	?	?	?	?	0	0	0	2	1		MUB	11 - 21
	Graszanger	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	?	?	0	-	12	17	33		Z	17 - 34
	Cetti's Zanger	?	1	1	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	6	6	10	25	49		Z	18 - 65
Rietzanger	(4)	(2)	38	30	65	50	80	(16)	55	83	142	111	55	-	-	618	674		B	2116-2738		
Baardmannetje	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	5	8		KW	13 - 22		
Buidelmees	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1		Z	4-10		
> 5%	Bergeend	69	87	101	100	123	131	126	135	151	160	202	231	160	154	195	260	202		nt	2130-2821	
	Grutto	146	152	142	190	192	187	188	191	201	262	310	341	338	322	273	339	356		nt	1042-1272	
	Slobeend	70	78	72	60	44	30	36	49	52	49	58	59	54	54	95	99	69		nt	817-1087	
	Kuifeend	26	64	97	58	84	50	60	71	89	60	45	83	48	30	24	58	64		nt	1450-2050	
	Scholekster	?	?	?	?	?	?	?	?	?	?	120-125		?	131	128	191	169		nt	1800-2500	

De donkergrijze waarden voor Blauwborst en Rietzanger geven (sterk) onvolledige waarden weer. Het is nagenoeg onmogelijk om voor deze soorten buiten het kader van een project als dit jaarlijks betrouwbare waarden te bekomen. Beide soorten broeden namelijk heel vaak in rietkragen tussen sloten en zijn enkel bij intensief bezoek van een gebied waarbij al deze lijnvormige elementen worden afgelopen op een goede manier te tellen. De waarden voor Blauwborst voor de periode 1991-1997 geven wel een betrouwbare trend weer gezien deze soort in een aantal jaren wel intensief werd geïnventariseerd, precies om de toename van deze soort in de regio goed te kunnen documenteren.

De lichtgrijs ingekleurde waarden voor Bergeend en Scholekster geven een onderschatting van de werkelijke aantallen weer als gevolg van een lagere inventarisatie-inspanning in deze jaren. Deze soorten broeden o.a. vaker op akkers dan de 'echte' weidevogels zoals Tureluur en Grutto en werden in deze jaren minder intensief geteld. Voor soorten als Tureluur en Grutto geldt dit in mindere mate gezien de op grasland broedende soorten jaarlijks op een vergelijkbare manier werden geteld.

In bovenstaande tabel zijn de gegevens van de telgebieden Plasjes Pelikaan, Weiden Distrigas en Weiden Spoorweg Oost omwille van de vergelijkbaarheid met andere jaren niet opgenomen. De aantallen in deze gebieden zijn wel meegenomen in de vergelijkende tabellen tussen 2006 en 2007 bij de verschillende soorten.

IV.3.4 Soortbespreking: trends, verspreiding en habitatkeuze

Soorten van de Bijlage I van de Vogelrichtlijn

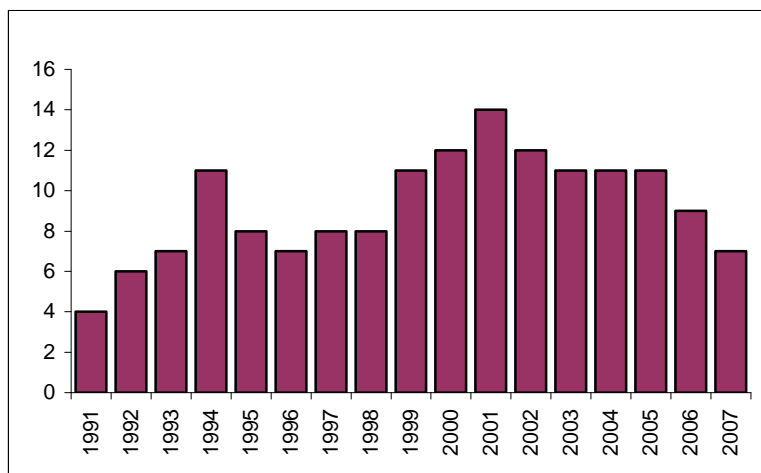
Woudaapje *Ixobrychus minutus*

Een territoriaal mannetje Woudaapje zat nagenoeg de hele maand juni in het rietveld bij het onthaalcentrum 'De Groenwaecke' in de Uitkerkse Polders. Deze vogel werd ook in de Velduilweiden opgemerkt. De vogel bleef ongepaard. Het is de eerste maal sinds 1992 dat een territorium van deze soort in het vogelrichtlijngebied werd vastgesteld. De locatie op zich was ook vrij opmerkelijk, deze soort verwacht je eerder in gebieden met uitgestrektere rietpartijen zoals het Rietveld De Pelikaan of de Kleiputten van Heist of Hoeke.

Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus*

Aantalstrend

In 2007 kwamen nog slechts zeven koppels Bruine Kiekendief tot broeden in het studiegebied. Hiermee zit de soort op de helft van het maximum in 2001 en wordt een terugval steeds duidelijker (Figuur 22). Enkel in 1991 en 1992 (bij het begin van de sterke toename van de soort in de Kustpolders) werden minder territoria vastgesteld. Wanneer enkel de gebieden die in beide jaren werden geteld in rekening worden gebracht is er een afname van 33% in het studiegebied (Tabel 21). Zes van de zeven getelde koppels zaten in het SBZ, één had zijn territorium in het Rietveld De Pelikaan. In de rest van de Oostkustpolders werd enkel nog te Klemskerke-Vlissegem een broedgeval vastgesteld. In het volledige gebied gaat de soort dus van 13 koppels in 2006 naar 8 in 2007 (De Scheemaeker & Verbeelen, 2008). In Vlaanderen blijven de aantallen van deze soort relatief stabiel (mond.med. G. Vermeersch).

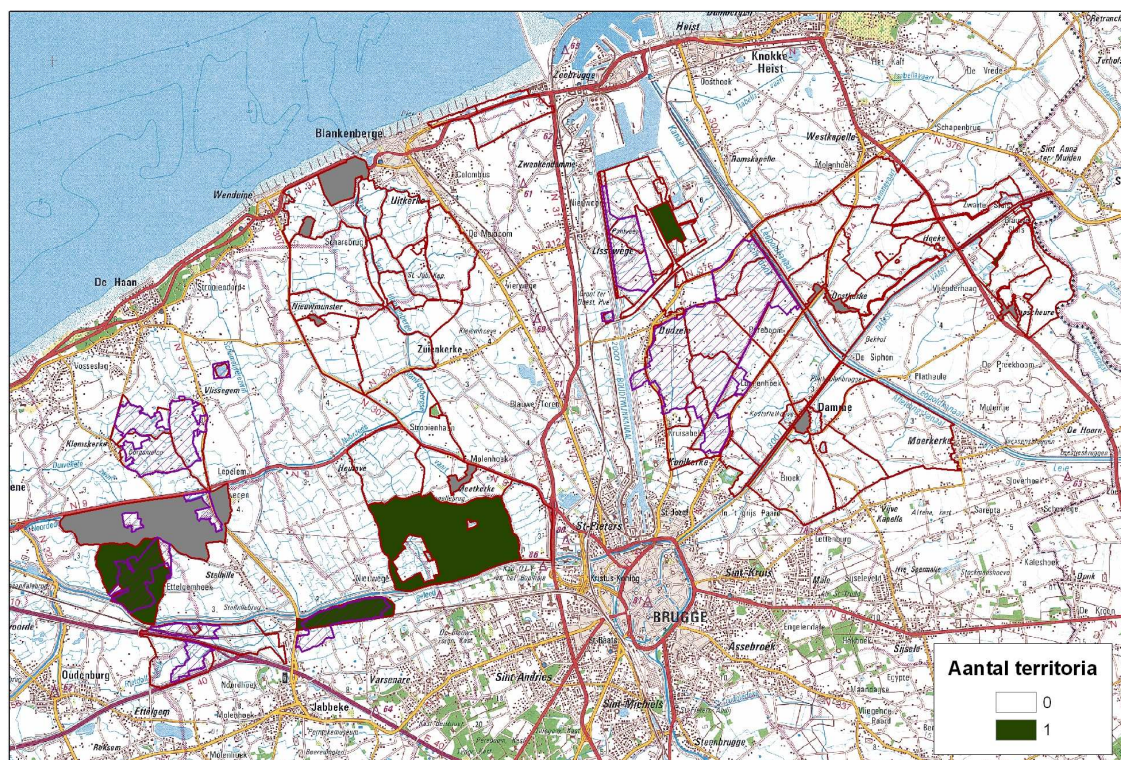
Figuur 22. Aantalsverloop van Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus* in het studiegebied in de periode 1991-2007.

Tabel 21. Aantal territoria van Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus* en verschil tussen beide jaren per telzone in telgebieden die zowel in 2006 als in 2007 op dezelfde manier werden geïnventariseerd.

	2006	2007	% verschil
Achterhaven	2	1	-50%
Dudzeelse Polder	0	0	-
Lissewege	0	0	-
Uitkerke	3	0	-300%
Zuierenkerke	1	0	-100%
Klemskerke - Vlissegem	0	0	-
Kwetshage - Stalhille - Oudenburg	1	2	+100%
Meetkerke - Houthave	0	0	-
Dudzele - Koolkerke - Damme	1	0	-100%
Oostkerke - Hoeke - Lapscheure	1	3	+200%
UTK-gebieden	5	4	-20%
Totaal	9	6	-33%

Verspreiding

Slechts in drie gebieden waar vorig jaar een territorium was gevestigd werd er ook dit jaar een broedgeval vastgesteld: Rietveld De Pelikaan, 't Pompje te Oudenburg en de Lievegeleedkreek te Hoeke (Figuur 23). In de Uitkerkse Polder werd dit jaar geen enkel broedgeval opgetekend. In 2006 waren dat er nog drie. Ook de Hoge Noen, toch een vrij klassiek broedgebied, bleek dit jaar verlaten. Gebieden waar de soort in 2006 niet tot broeden kwam en in 2007 wel zijn Hoekevaart Oost, Hoekevaart West en Kwetshage. Ook in de Lage Moere te Meetkerke werd een broedgeval vastgesteld. Dit gebied werd vorig jaar niet geteld.

Figuur 23: Aantallen en verspreiding van territoria van Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus* in het studiegebied in 2007. Aangeduid zijn de telgebieden (rode omranding), de zoekzones (paarse arcering) en de niet getelde gebieden (grijze vlakken).

Habitatkeuze

Op één na bevonden alle territoria zich dit jaar in rietvelden (Pelikaan, centraal rietmoeras in het Pompje) of –kragen, geen enkel nest lag in graangewassen. In Kwetshage bevond het nest zich in een brede rietkraag naast de spoorweg. Zowel in Hoekevaart Oost, Hoekevaart West en de Lievegeleedkreek bevond het nest zich in een brede rietkraag langs de waterloop. In de Lage Moere bevond het nest zich in een verruigd grasland.

Porseleinhoen *Porzana porzana*

Voor het eerst werd een zangpost van deze zeldzame ralachtige vastgesteld in het Rietveld De Pelikaan. Porseleinhoen kende de voorbije jaren vrij sterk fluctuerende aantallen afhankelijk van de waterstand. Het is dan ook enigszins verwonderlijk dat deze soort net in een jaar met een extreem droog voorjaar voor het eerst in het studiegebied als broedvogel werd vastgesteld. Het aantal broedgevallen in Vlaanderen in 2007 lag tussen de 10 en de 20 territoria (Broedvogeldatabank INBO).

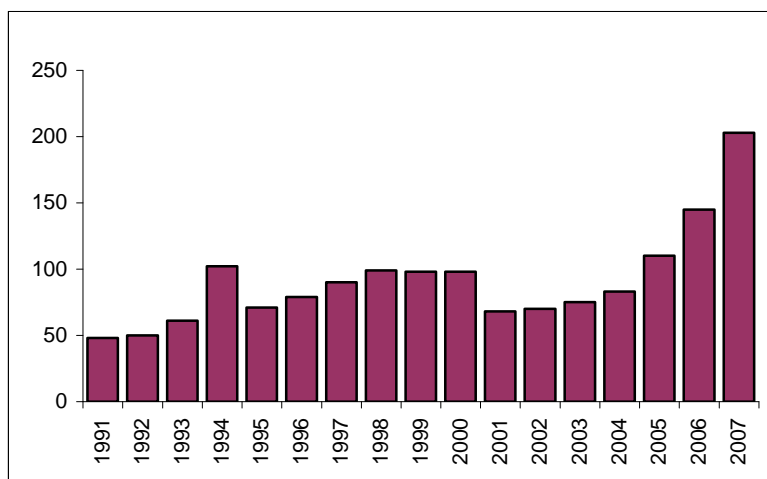
Steltkluut *Himantopus himantopus*

Net zoals vorig jaar kwam opnieuw één koppel Steltkluut tot broeden in de Uitkerkse Polder. Het nest lag ongeveer op dezelfde plek als vorig jaar, op een eilandje in een brakke plas te Uitkerke. Dit broedgeval mislukt nadat het nest overstroomde.

Kluut *Recurvirostra avosetta*

Aantalstrend

Voor het zevende jaar op rij kende het aantal broedgevallen van Kluut een stijging (Figuur 24). Niet minder dan 203 territoria werden geteld in het studiegebied. Deze aantalsstijging komt opnieuw grotendeels op conto van de Uitkerkse Polders waar een toename van 119 naar 174 werd vastgesteld (Tabel 22). Ook in de meeste andere gebieden broedde de soort in hogere aantallen. Over alle gebieden die in beide jaren werden geteld bedraagt de toename 38%. Alle broedgevallen werden binnen de grenzen van het SBZ opgetekend.

Figuur 24. Aantalsverloop van Kluut *Recurvirostra avosetta* in het studiegebied in de periode 1991-2007.

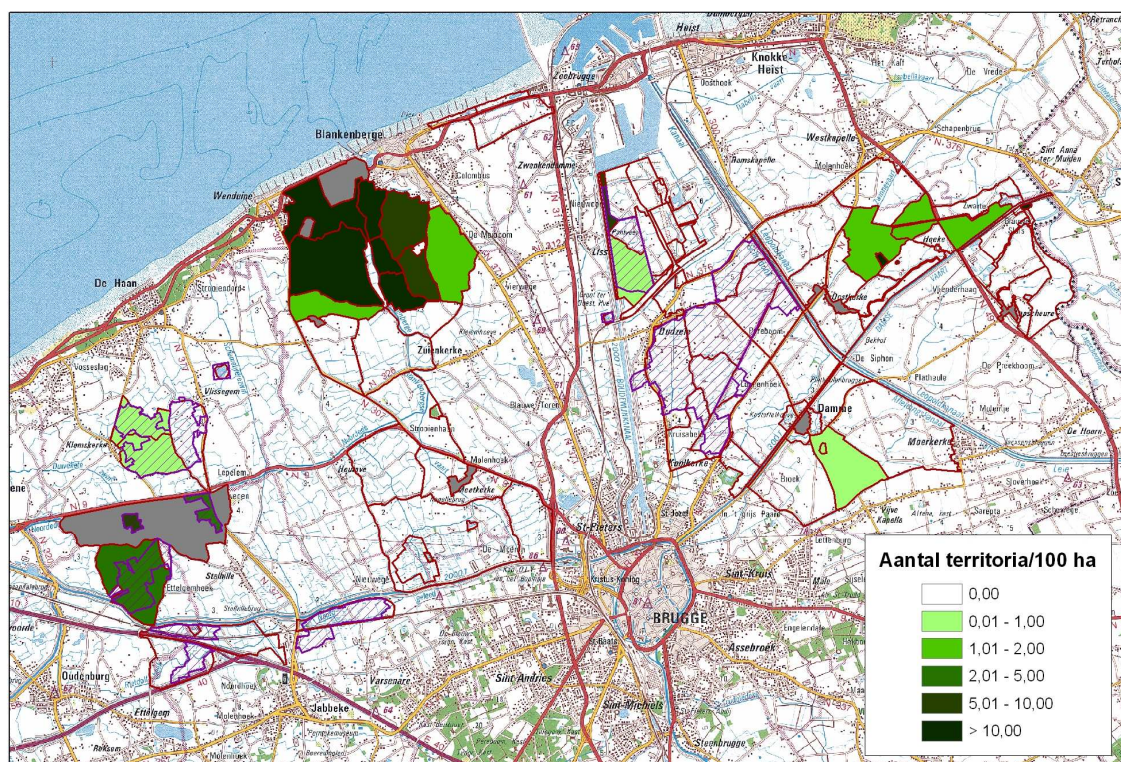
Tabel 22. Aantal territoria van Kluut *Recurvirostra avosetta* en verschil tussen beide jaren per telzone in telgebieden die zowel in 2006 als in 2007 op dezelfde manier werden geïnventariseerd.

	2006	2007	% verschil
Achterhaven	4	0	-400%
Dudzeelse Polder	3	3	0%
Lissewege	0	0	-
Uitkerke	119	174	+46%
Zuierenkerke	0	0	-
Klemskerke - Vlissegem	2	4	+100%
Kwetshage - Stalhille - Oudenburg	8	11	+38%
Meetkerke - Houthave	0	0	-
Dudzele - Koolkerke - Damme	3	2	-33%
Oostkerke - Hoeke - Lapscheure	8	9	+13%
UTK-gebieden	19	24	+26%
Totaal	147	203	+38%

Verspreiding & dichtheden

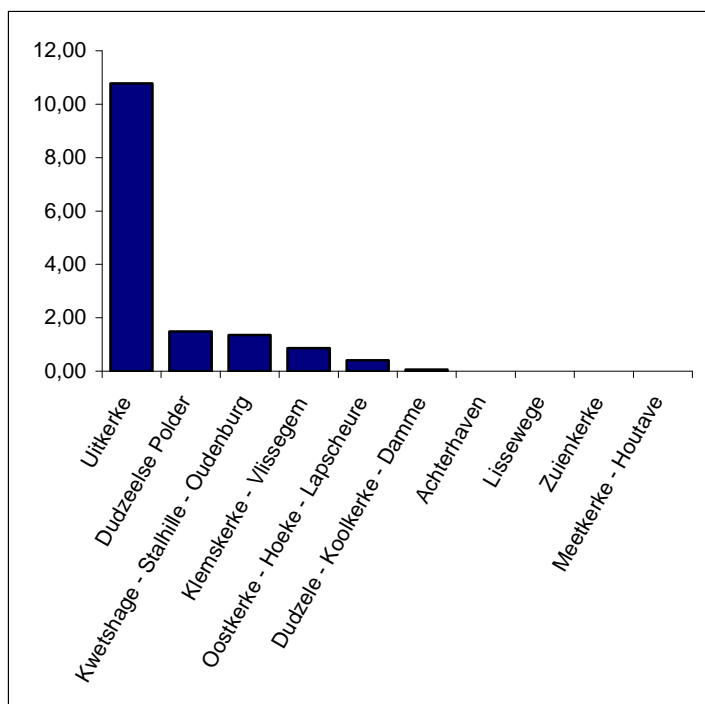
In het volledige studiegebied bedroeg de gemiddelde dichtheid in 2007 1,82 terr/100 ha. Net zoals in de voorgaande jaren komt deze soort echter vrij sterk geconcentreerd in een aantal gebieden voor, waarbij de hoogste aantallen en dichtheden opnieuw in de Uitkerkse Polder werden vastgesteld (Figuur 25). In 2007 bedroeg de gemiddelde dichtheid in deze telzone net geen 11 terr/100 ha, een pak hoger dan de 7,37 terr/100 ha in 2006 (Figuur 26). De natuurinrichtingsgebieden hier bleken opnieuw erg aantrekkelijk voor deze soort.

In de overige gebieden werden aantallen en dichtheden vastgesteld die vergelijkbaar zijn met die van 2006. Hogere densiteiten kwamen opnieuw voor in de Dudzeelse Polder (1,49 terr/100 ha) en in 't Pompje (1,36 terr/100 ha). Op de Hoge Noen werden dit jaar geen territoria van Kluut opgetekend. Dit gebied lag dan ook erg droog in vergelijking met vorige jaren.

Figuur 25: Dichtheid (n/100 ha) van Kluut *Recurvirostra avosetta* in het studiegebied in 2007. Aangeduid zijn de telgebieden (rode omranding), de zoekzones (paarse arcering) en de niet getelde gebieden (grijze vlakken).

Figuur 26. Dichtheid (aantal terr/100 ha) van Kluut *Recurvirostra avosetta* in de verschillende telzones.

Habitatkeuze

Er werden 29 puntgegevens van territoria van Kluut verzameld (Tabel 23). De dichtheden lagen duidelijk het hoogst op zilte graslanden met microreliëf (5,75 terr/100 ha). Op hpr-graslanden zonder zilte invloeden werd een gemiddelde dichtheid van 0,66 terr/100 ha vastgesteld, op permanente cultuurgraslanden werden gemiddeld 0,16 terr/100 ha geteld.

Tabel 23. Aantal territoria van Kluut dichtheid per benut type landgebruik in de gebieden waar puntgegevens werden verzameld.

Type	Aantal	Dichtheid (n/100 ha)
hpr-grasland	24	1,04
hp-grasland	3	0,16
akker	2	0,05
hpr-niet zilt	14	0,66
hpr-zilt	10	5,75

Visdief *Sterna hirundo*

Net als in de twee voorgaande jaren kwam één koppel Visdief tot broeden in het Poldercomplex. Ditmaal bevond het nest zich in de omgeving van de brakke plas in de Velduilweiden in de Uitkerkse Polders.

IJsvogel *Alcedo atthis*

Drie broedgevallen van IJsvogel werden in 2007 opgemerkt in het Poldercomplex. Telkens één koppel zat in de omgeving van een plas in de Lage Moere te Meetkerke, de Pereboomweiden Zuid en de Weiden Damse Vaart West. Hiermee was het na een paar mindere jaren een goed jaar voor deze soort in het studiegebied.

Blauwborst *Luscinia svecica*

Aantalstrend

Voor Blauwborst was 2007 een absoluut topjaar in het studiegebied. In totaal werden 199 territoria geteld. In alle telzones werd een toename vastgesteld (Tabel 24). Over alle gebieden die in beide jaren werden geteld zaten in 2007 58% meer Blauwborsten dan in 2006.

Tabel 24. Aantal territoria van Blauwborst *Luscinia svecica* en verschil tussen beide jaren per telzone in gebieden die zowel in 2006 als in 2007 op dezelfde manier werden geïnventariseerd.

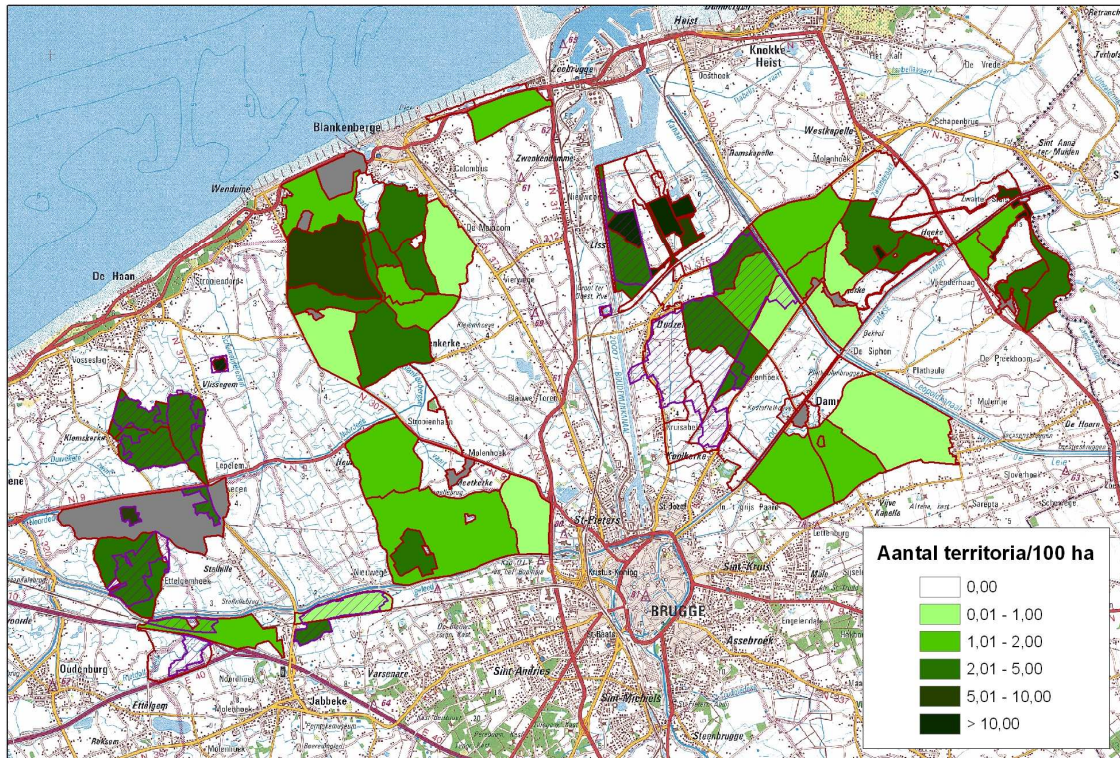
	2006	2007	% verschil
Achterhaven	16	27	+69%
Dudzeelse Polder	12	13	+8%
Lissewege	0	2	+200%
Uitkerke	37	40	+8%
Zuienkerke	5	14	+180%
Klemskerke - Vlissegem	11	15	+36%
Kwetshage - Stalhille - Oudenburg	7	13	+86%
Meetkerke - Houthave	4	6	+50%
Dudzele - Koolkerke - Damme	12	27	+125%
Oostkerke - Hoeke - Lapscheure	18	36	+100%
UTK-gebieden	67	111	+66%
Totaal	122	193	+58%

Verspreiding, dichtheden & habitatkeuze

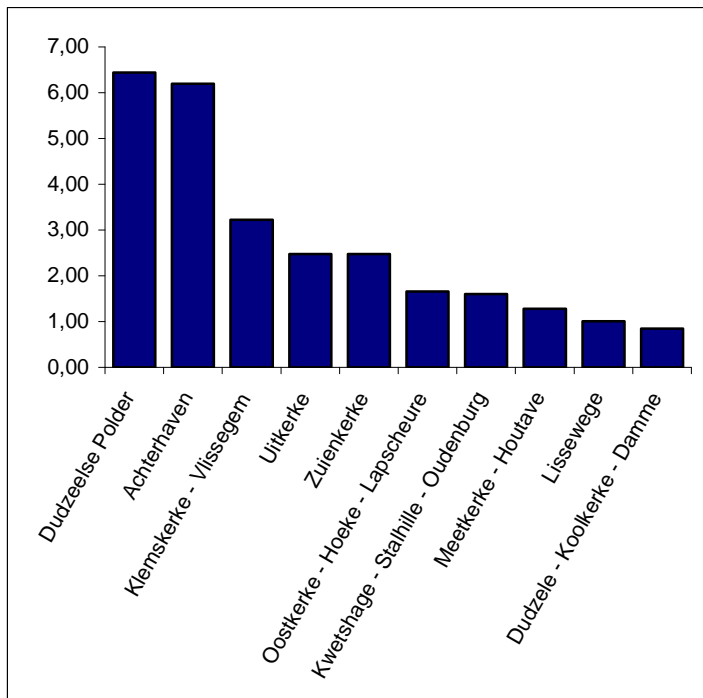
De verspreiding van de soort komt goed overeen met deze in 2006 waarbij ze over nagenoeg het volledige studiegebied wordt aangetroffen. Dit met uitzondering van een aantal gebieden tussen Dudzele en Koolkerke (een deel van zoekzone 10) en rond Damme en Hoeke (Figuur 27). Deze gebieden zijn in vergelijking met andere dan ook relatief arm aan rietkagen tussen de percelen.

De gemiddelde dichtheid over het volledige studiegebied bedroeg 1,86 terr/100 ha. Net zoals bij de verspreiding vertoont ook de onderlinge verhouding van de dichtheden tussen de telzones grote overeenkomsten met deze van 2006, zij het dat ze hoger liggen (Figuur 28). De hoogste dichtheden werden opnieuw in de Dudzeelse Polder en de achterhaven genoteerd (ruim 6 terr/100 ha). In de telzones Klemskerke-Vlissegem, Uitkerke en Zuienkerke kwam de Blauwborst in dichtheden van ruim 2,5 terr/100 ha voor. In de overige telzones lagen de dichtheden tussen de 0,85 en 1,65 terr/100 ha.

In het studiegebied broedt de soort hoofdzakelijk in allerlei rietbiotopen, gaande van rietkragen in sloten tussen percelen tot meer uitgestrekte rietoppervlaktes.

Figuur 27: Dichtheid (n/100 ha) van Blauwborst *Luscinia svecica* in het studiegebied in 2007. Aangeduid zijn de telgebieden (rode omranding), de zoekzones (paarse arcering) en de niet getelde gebieden (grijze vlakken).

Figuur 28. Dichtheid (aantal terr/100 ha) van Blauwborst *Luscinia svecica* in de verschillende telzones.

Soorten >5%-norm en voorkomend op de Rode Lijst

Smient *Mareca penelope*

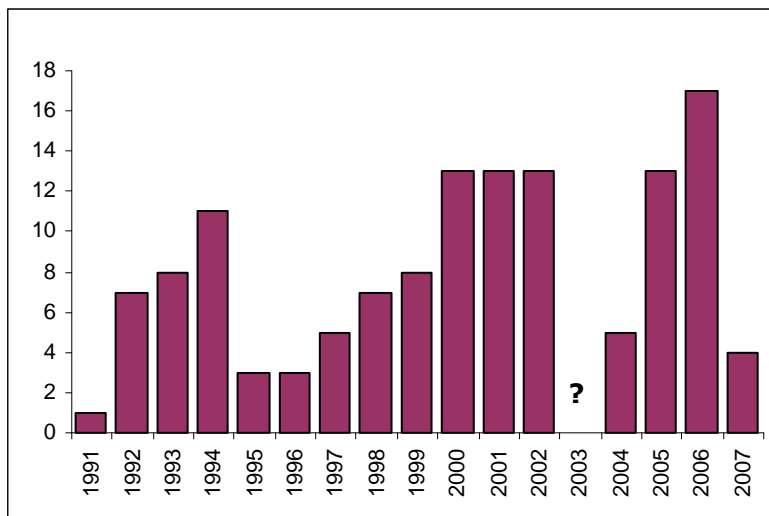
Er kwamen drie meldingen van territoria van Smient binnen voor 2007 waarvan twee uit de Uitkerkse Polders (Gruttoweiden Zuid & Kuststrook) en één van de Romboutswerve te Damme. Een vleugellam mannetje dat de hele periode in de Bunkerweiden te Vlissegem zat werd niet meegeteld. Ook overzomerende mannetjes op de Hoge Noen worden niet opgenomen gezien dit weinig met territoria te maken heeft (hoewel ze volgens de criteria wel in aanmerking zouden komen op basis van de datumgrenzen).

Pijlstaart *Anas acuta*

Er waren in 2007 twee broedgevallen van Pijlstaart in het Poldercomplex, beide in de Uitkerkse Polders (Velduilweiden en Plevierweiden). Eén koppel werd met vier pulli gezien.

Zomertaling *Anas querquedula*

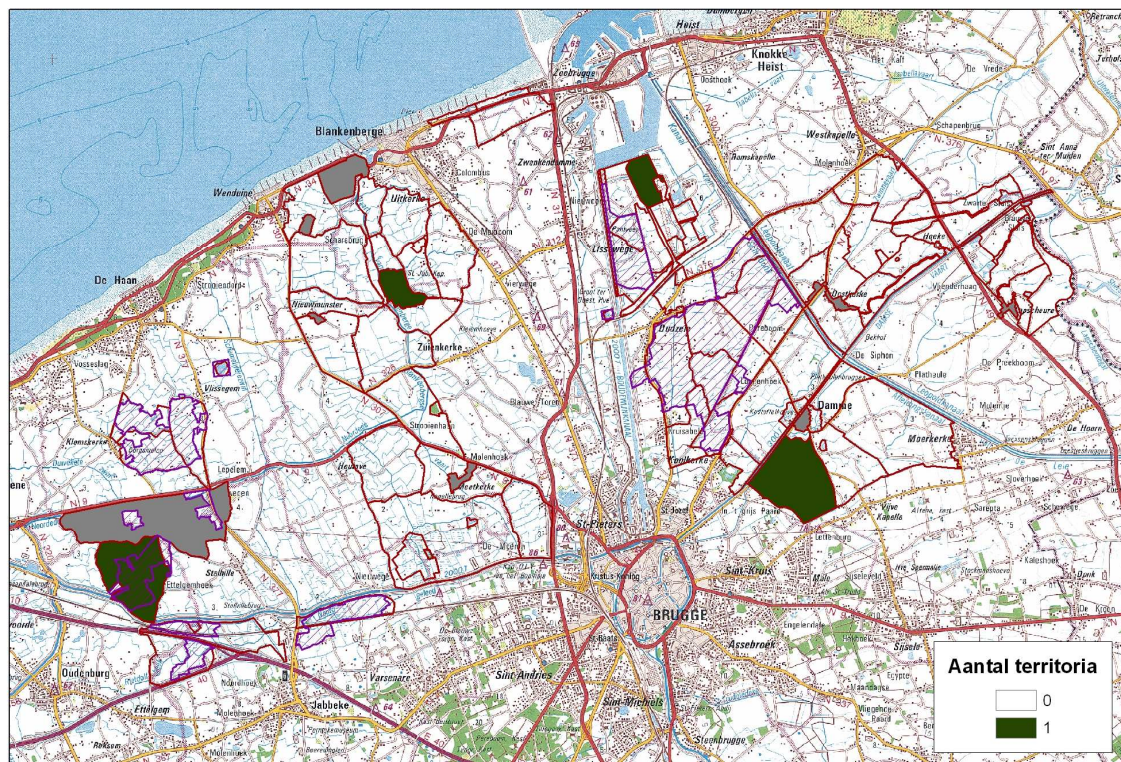
2007 was een erg slecht jaar voor deze kritische weidevogel. Slechts vier territoria werden geteld, tegenover 16 in 2006 (Figuur 29 & Tabel 25). Het droge voorjaar heeft deze soort zeker geen goed gedaan. Binnen het vogelrichtlijngebied kwamen enkel in het Pompje te Oudenburg, de Gruttoweiden Zuid te Uitkerke en de Pijpewegweiden te Damme Zomertalingen tot broeden (Figuur 30). Een vierde koppel bevond zich op de terreinen van de oude kolenopslag in de achterhaven (OT Kolen Noord).

Figuur 29. Aantalsverloop van Zomertaling *Anas querquedula* in het studiegebied in de periode 1991-2007.

Tabel 25. Aantal territoria van Zomertaling *Anas querquedula* per telzone in gebieden die zowel in 2006 en 2007 op dezelfde manier werden geïnventariseerd en verschil tussen beide jaren.

	2006	2007	% verschil
Achterhaven	3	1	-67%
Dudzeelse Polder	0	0	-
Lissewege	0	0	-
Uitkerke	8	1	-87%
Zuierenkerke	0	0	-
Klemskerke - Vlissegem	0	0	-
Kwetshage - Stalhille - Oudenburg	1	1	0%
Meetkerke - Houthave	0	0	-
Dudzele - Koolkerke - Damme	3	1	-67%
Oostkerke - Hoeke - Lapscheure	1	0	-100%
UTK-gebieden	6	3	-50%
Totaal	16	4	-75%

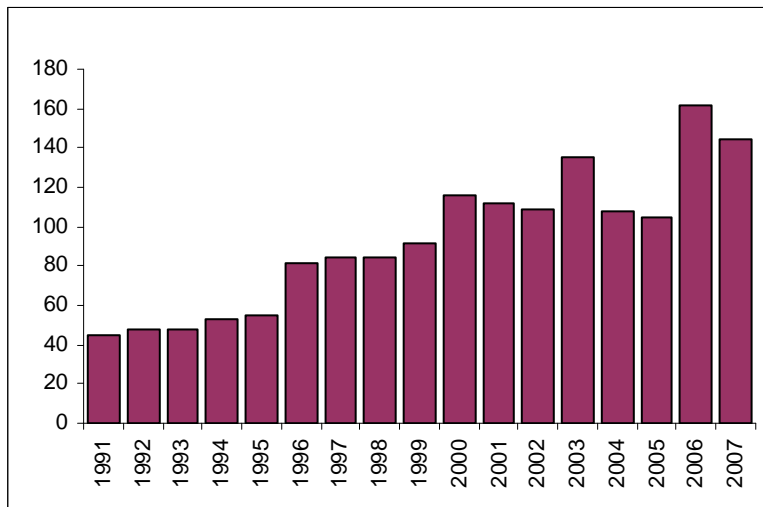
Figuur 30: Aantallen en verspreiding van territoria van Zomertaling *Anas querquedula* in het studiegebied in 2007. Aangeduid zijn de telgebieden (rode omranding), de zoekzones (paarse arcering), de niet getelde gebieden (grijze vlakken) en de gebieden waar nog gegevens van worden verwacht (blauwe vlakken).

Tureluur *Tringa totanus*

Aantalstrend

Tureluur kende een terugval van 162 naar 144 territoria in vergelijking met 2006, maar niettemin was het het op één na beste jaar voor deze soort (Figuur 31). In veel gebieden werd nochtans een sterke terugval vastgesteld. Op de Hoge Noen liepen de aantallen bijvoorbeeld terug van 17 naar drie territoria, wat in dit gebied grotendeels te wijten was aan de droogte in april (Tabel 26). Op deze drie territoria en één op de Opgespoten Terreinen Kolen Noord na, bevonden alle getelde territoria zich in het

vogelrichtlijngebied. In de Weiden Distrigas en de Weiden Spoorweg Oost kwamen respectievelijk één en twee koppels tot broeden.

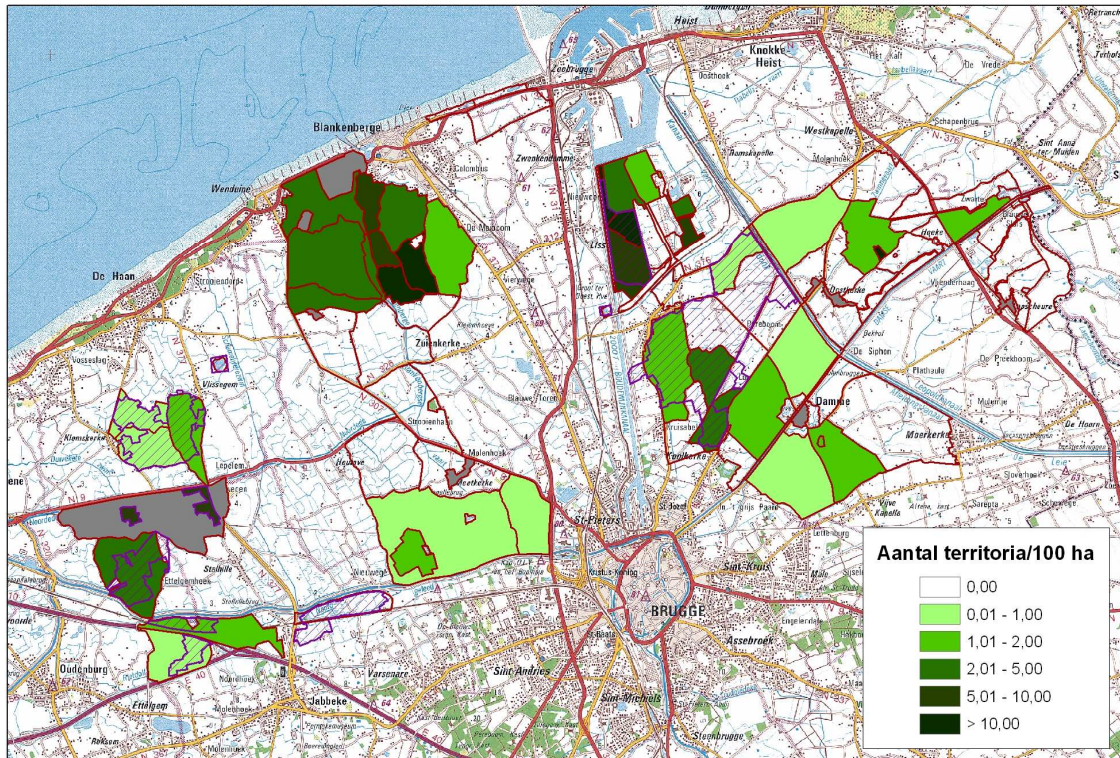
Figuur 31. Aantalsverloop van Tureluur *Tringa totanus* in het studiegebied in de periode 1991-2007.

Tabel 26. Aantal territoria van Tureluur *Tringa totanus* en verschil tussen beide jaren per telzone in gebieden die zowel in 2006 als in 2007 op dezelfde manier werden geïnventariseerd.

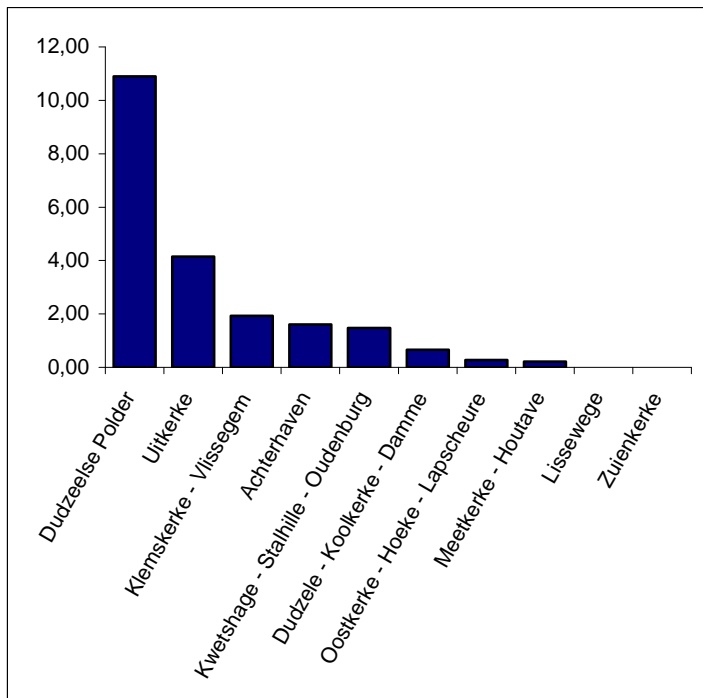
	2006	2007	% verschil
Achterhaven	23	7	-70%
Dudzeelse Polder	27	22	-19%
Lissewege	0	0	-
Uitkerke	63	67	+6%
Zuienkerke	0	0	-
Klemskerke - Vlissegem	6	9	+50%
Kwetshage - Stalhille - Oudenburg	11	12	+9%
Meetkerke - Houthave	1	1	0%
Dudzele - Koolkerke - Damme	24	21	-12%
Oostkerke - Hoeke - Lapscheure	11	6	-45%
UTK-gebieden	83	70	-16%
Totaal	166	145	-13%

Verspreiding & dichtheden

De verspreiding van Tureluur is vergelijkbaar met deze van 2006, zij het dat de soort in een aantal van de meest oostelijk gelegen telgebieden dit jaar niet werd vastgesteld (Figuur 32). Opvallende kerngebieden zijn het achterhavencomplex en de Uitkerkse Polders. In deze gebieden worden dan ook de hoogste dichtheden behaald (Figuur 33). Koploper is opnieuw de Dudzeelse Polder met net geen 11 terr/100 ha. In de andere telzones liggen de gemiddelde dichtheden een stuk lager. In de Uitkerkse Polder werd een gemiddelde van ruim 4 terr/100 ha genoteerd, te Klemskerke-Vlissegem, in de achterhaven en in het complex Kwetshage-Stalhille-Oudenburg ligt de dichtheid tussen de 1,5 en 2 terr/100 ha.

Figuur 32: Dichtheid (n/100 ha) van Tureluur *Tringa totanus* in het studiegebied in 2007. Aangeduid zijn de telgebieden (rode omranding), de zoekzones (paarse arcering) en de niet getelde gebieden (grijze vlakken).

Figuur 33. Dichtheid (aantal terr/100 ha) van Tureluur *Tringa totanus* in de verschillende telzones.

Habitatkeuze

In totaal werden 80 puntgegevens ingevoerd voor deze soort. De Tureluur heeft duidelijk een uitgesproken voorkeur voor zilt grasland met microreliëf (Tabel 27). In dit type habitat bedroeg de gemiddelde dichtheid 16,7 terr/100 ha tegenover 1,9 terr/100 ha op hpr-graslanden zonder zilte invloed. Op zilte hp-graslanden bedroeg de gemiddelde dichtheid 4 terr/100 ha.

Tabel 27. Aantal territoria van Tureluur dichtheid per benut type landgebruik in de gebieden waar puntgegevens werden verzameld.

Type	Aantal	Dichtheid (n/100 ha)
hpr-grasland	69	3,00
hp-grasland	8	0,42
akker	1	0,02
bos en ruigte	1	0,91
andere	1	0,50
hpr-niet zilt	40	1,88
hpr-zilt	29	16,67
hp-niet zilt	5	0,27
hp-zilt	3	3,98

Tapuit *Oenanthe oenanthe*

Binnen het SBZ werd dit jaar geen broedgeval vastgesteld. Wel zat er een koppel op de Opgespoten Terreinen Spoorweg Oost, net buiten het eigenlijke studiegebied.

Snor *Locustella luscinioides*

Een zangpost van deze zeldzame rietvogel bevond zich in de omgeving van het onthaalcentrum 'De Groenwaecke' in de Uitkerkse Polders. In het Rietveld De Pelikaan werd slechts op één dag een zangpost vastgesteld.

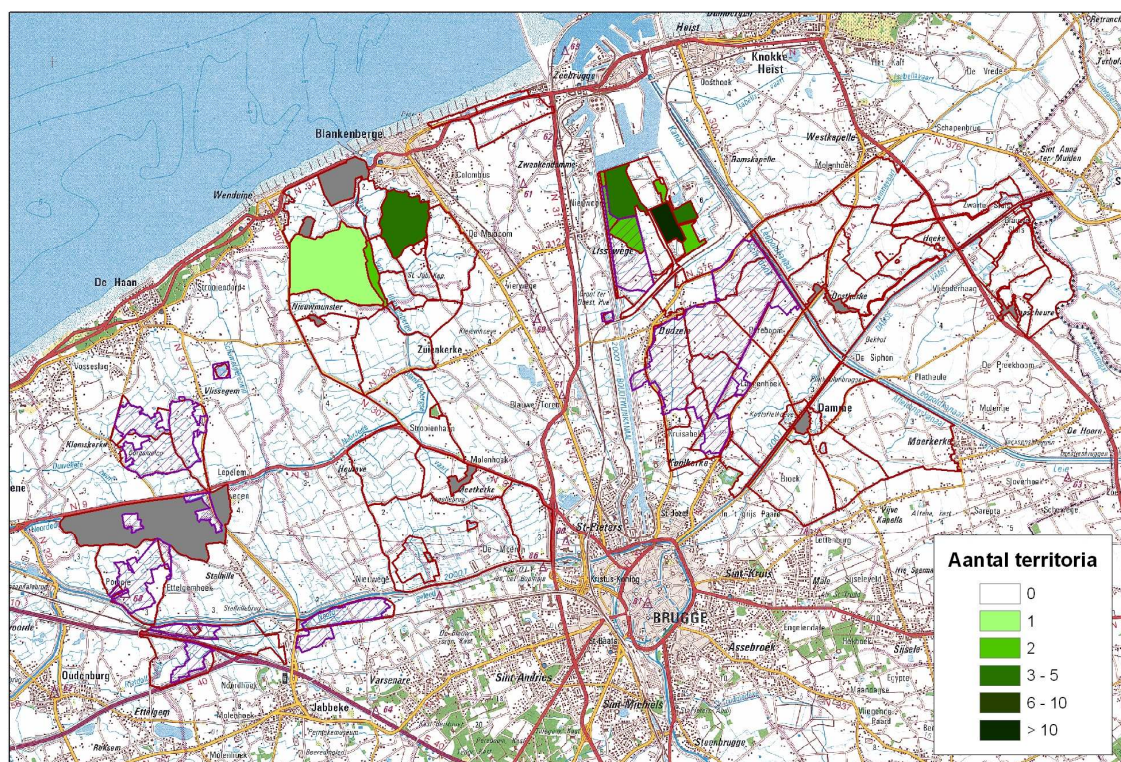
Graszanger *Cisticola juncidis*

De Graszanger kende in 2007 nagenoeg een aantalsverdubbeling tegenover 2006 (Tabel 28). Deze vloeide enerzijds voort uit de inname van een aantal nieuwe gebieden (Figuur 34), anderzijds werd binnen de gebieden waar de soort vorig jaar ook al werd vastgesteld een toename genoteerd. Het bolwerk voor deze soort is nog steeds het achterhavencomplex. Ook in de Uitkerkse Polders begint de soort frequenter voor te komen. In totaal werden binnen het studiegebied 33 zangposten vastgesteld. Hiervan zaten er 10 binnen het SBZ. Verder zaten er ook 5 in de Weiden Distrigas, 2 in de Weiden Spoorweg Oost en 2 in de Plasjes Pelikaan. In de volledige Oostkustpolders werden 61 territoria genoteerd (De Scheemaeker & Verbelen, 2008).

Tabel 28. Aantal territoria van Graszanger *Cisticola juncidis* en verschil tussen beide jaren per telzone in gebieden die zowel in 2006 als in 2007 op dezelfde manier werden geïnventariseerd.

	2006	2007	% verschil
Achterhaven	20	32	+60%
Dudzeelse Polder	0	4	+400%
Lissewege	0	0	-
Uitkerke	1	6	+600%
Zuierenkerke	0	0	-
Klemskerke - Vlissegem	0	0	-
Kwetshage - Stalhille - Oudenburg	0	0	-
Meetkerke - Houthave	0	0	-
Dudzele - Koolkerke - Damme	1	0	-100%
Oostkerke - Hoeke - Lapscheure	0	0	-
UTK-gebieden	20	36	+80%
Totaal	22	42	+91%

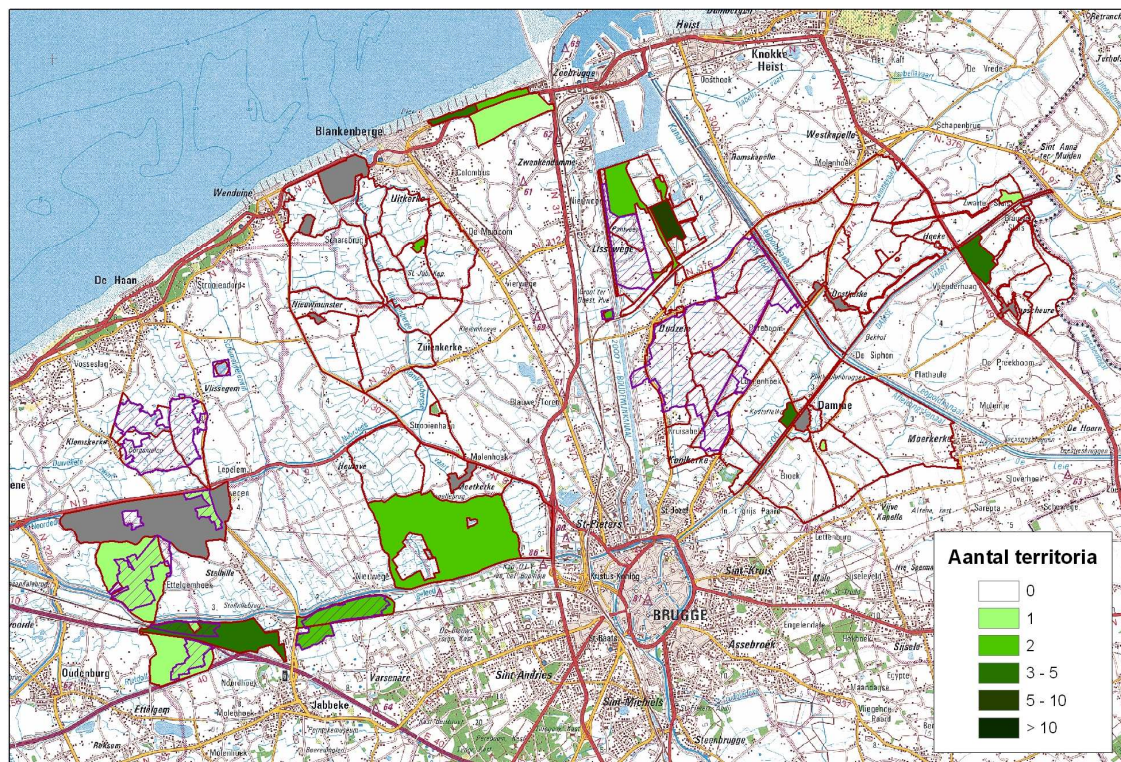
Figuur 34: Aantallen en verspreiding van territoria van Graszanger *Cisticola juncidis* in het studiegebied in 2007. Aangeduid zijn de telgebieden (rode omranding), de zoekzones (paarse arcering) en de niet getelde gebieden (grijze vlakken).

Cetti's Zanger *Cettia cetti*

Net als voorgaande soort kende ook de Cetti's Zanger een uitgesproken aantalsstijging in het studiegebied. Deze was ook hier een gevolg van een inname van nieuwe telgebieden als een aantalsstijging in de reeds bezette gebieden (Figuur 35 & Tabel 29). Over alle gebieden die in beide jaren werden geteld werd een stijging van ruim 80% genoteerd. In totaal werden 49 zangposten geteld in het studiegebied, hiervan zaten er 33 in het SBZ. Ook in de Plasjes Pelikaan werden twee territoria genoteerd. In de volledige Oostkustregio werden 81 zangposten opgetekend (De Scheemaeker & Verbelen, 2008).

Tabel 29. Aantal territoria van Cetti's Zanger *Cettia cetti* en verschil tussen beide jaren per telzone in gebieden die zowel in 2006 als in 2007 op dezelfde manier werden geïnventariseerd.

	2006	2007	% verschil
Achterhaven	10	18	+80%
Dudzeelse Polder	0	0	-
Lissewege	7	9	+29%
Uitkerke	0	2	+200%
Zuierenkerke	0	0	-
Klemskerke - Vlissegem	0	1	+100%
Kwetshage - Stalhille - Oudenburg	5	11	+120%
Meetkerke - Houthave	0	0	-
Dudzele - Koolkerke - Damme	2	4	+200%
Oostkerke - Hoeke - Lapscheure	3	4	+33%
UTK-gebieden	17	33	+94%
Totaal	27	49	+81%

Figuur 35: Aantallen en verspreiding van territoria van Cetti's Zanger *Cettia cetti* in het studiegebied in 2007. Aangeduid zijn de telgebieden (rode omranding), de zoekzones (paarse arcering) en de niet getelde gebieden (grijze vlakken).

Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus*

Aantalstrend

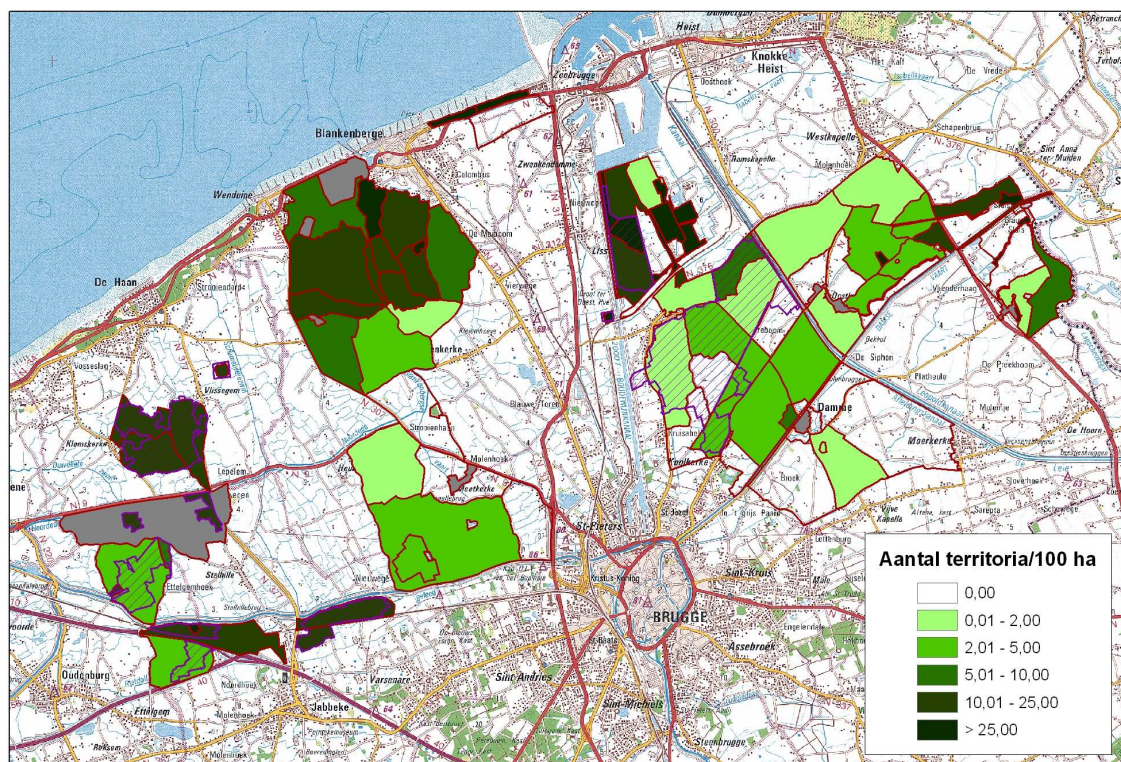
In 2007 werden 674 territoria geteld in het studiegebied. Dit is nog eens stuk meer dan de 618 van 2006. In de meeste telzones werd dan ook een toename vastgesteld tegenover vorig jaar (Tabel 30). Over alle gebieden die in beide jaren werden geteld werd een toename van 5% genoteerd. Deze vrij lage waarde is voor een stuk te wijten aan het feit dat in de achterhaven een ex aequo werd opgetekend. Van de 674 zangposten zaten er 590 in het SBZ.

Tabel 30. Aantal territoria van Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus* en verschil tussen beide jaren per telzone in gebieden die zowel in 2006 als in 2007 op dezelfde manier werden geïnventariseerd.

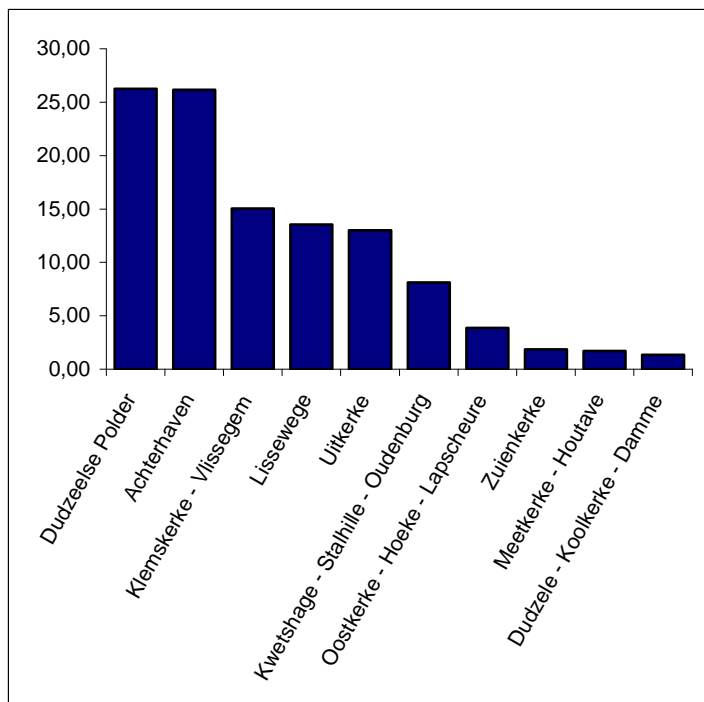
	2006	2007	% verschil
Achterhaven	114	114	0%
Dudzeelse Polder	43	53	+23%
Lissewege	21	27	+29%
Uitkerke	223	210	-6%
Zuierenkerke	20	11	-45%
Klemskerke - Vlissegem	55	70	+27%
Kwetshage - Stalhille - Oudenburg	60	66	+10%
Meetkerke - Houthave	8	7	-12%
Dudzele - Koolkerke - Damme	37	43	+16%
Oostkerke - Hoeke - Lapscheure	74	84	+14%
UTK-gebieden	337	376	+12%
Totaal	655	685	+5%

Verspreiding, dichtheden & habitatkeuze

Vooraf in het westelijke gedeelte van het studiegebied en in het achterhavencomplex komt de Rietzanger in nagenoeg elk telgebied voor, vaak in hoge dichtheden (Figuur 36). Ten oosten van het Bouwdeijkanaal liggen de dichtheden meestal een stuk lager of ontbreekt de soort volledig. Dit is voor een stuk te wijten aan een lagere dichtheid aan rietkragen in deze regio. De hoogste dichtheden werden opnieuw in het achterhavencomplex genoteerd met zowel in de Dudzeelse Polder als de rest van de achterhaven gemiddeld ruim 26 terr/100 ha (Figuur 37). Dichtheden van 13 tot 15 terr/100 ha werden genoteerd in de Uitkerkse Polder en in de telzones Lissewege en Klemskerke-Vlissegem. In het studiegebied broedt de soort hoofdzakelijk in allerlei rietbiotopen, gaande van rietkragen in sloten tussen percelen tot meer uitgestrekte rietoppervlaktes.

Figuur 36: Dichtheid (n/100 ha) van Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus* in het studiegebied in 2007. Aangeduid zijn de telgebieden (rode omranding), de zoekzones (paarse arcering) en de niet getelde gebieden (grijze vlakken).

Figuur 37. Dichtheid (aantal terr/100 ha) van Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus* in de verschillende telzones.

Baardmannetje *Panurus biarmicus*

Niet minder dan acht koppels werden geteld in het studiegebied. Alle bevonden zich echter buiten het SBZ in het Rietveld De Pelikaan. Nog eens twee koppels zaten in de aangrenzende Plasjes Pelikaan.

Buidelmees *Remiz pendulinus*

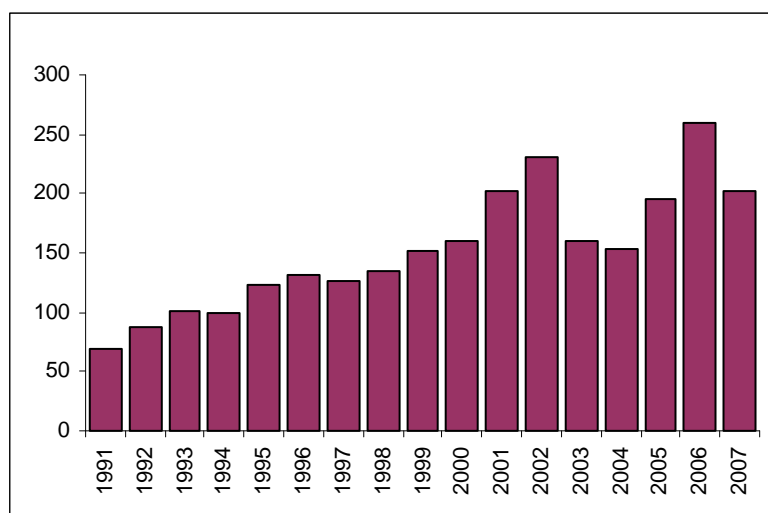
Een territorium (nestvondst) van deze in Vlaanderen erg zeldzame broedvogel bevond zich net als vorig jaar in het Rietveld De Pelikaan, net buiten het vogelrichtlijngebied.

Soorten >5%-norm

Bergeend *Tadorna tadorna*

Aantalstrend

De Bergeend kende een terugval van 260 territoria in 2006 naar 202 in 2007 (Figuur 38). In de meeste telzones werd een achteruitgang genoteerd tussen de 10 en 45%. Dit resulteerde in een globale afname van 23% (Tabel 31). Op één koppelp op de Hoge Noen na werden verder alle territoria binnen het SBZ geteld.

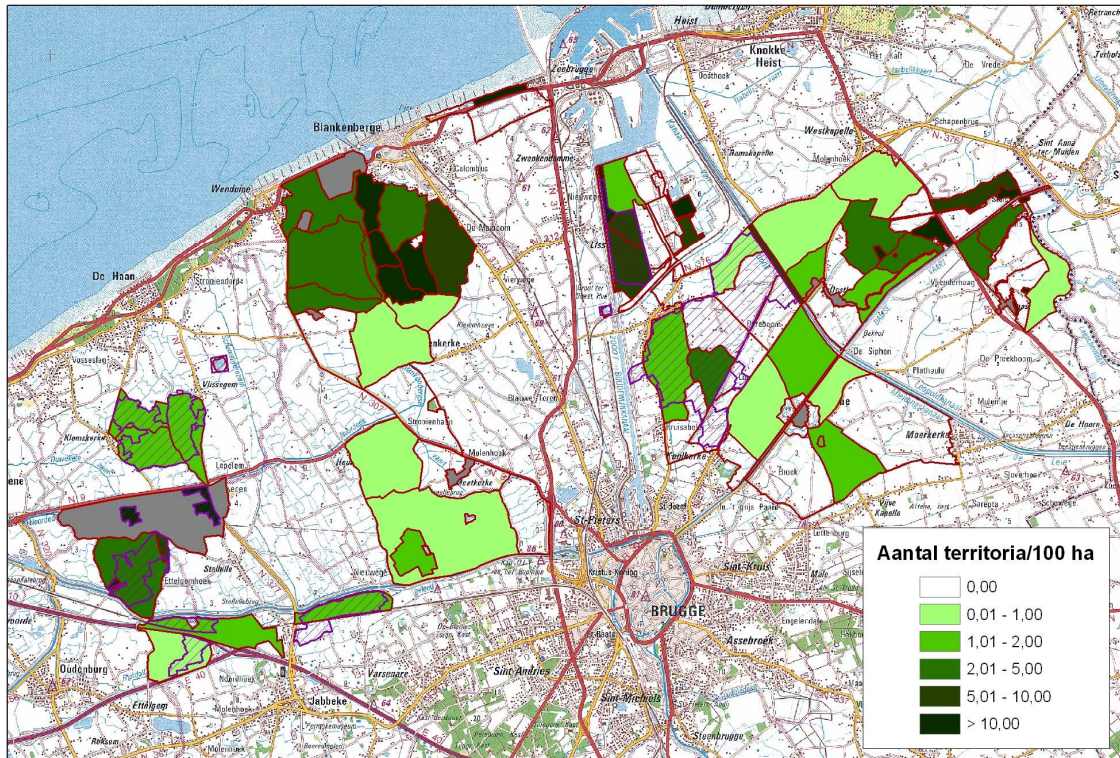
Figuur 38. Aantalverloop van Bergeend *Tadorna tadorna* in het studiegebied in de periode 1991-2007.

Tabel 31. Aantal territoria van Bergeend *Tadorna tadorna* en verschil tussen beide jaren per telzone in gebieden die zowel in 2006 als in 2007 op dezelfde manier werden geïnventariseerd.

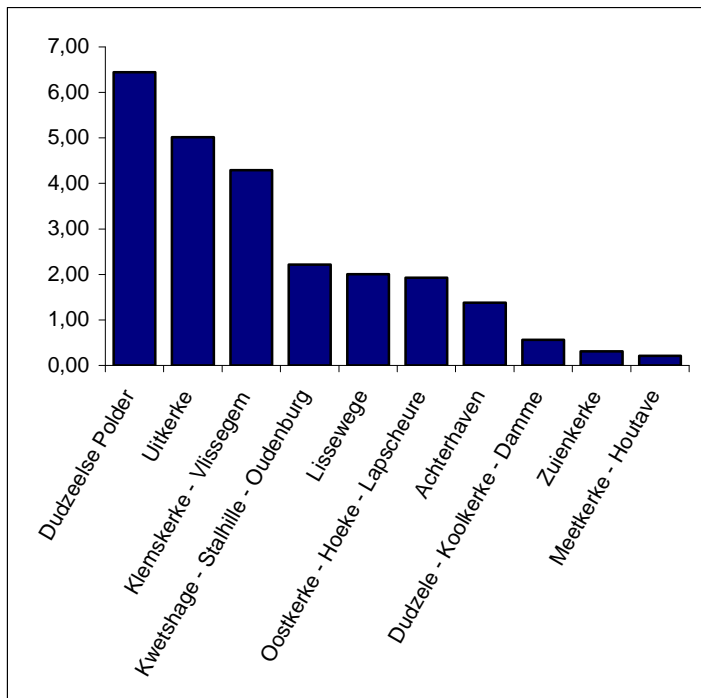
	2006	2007	% verschil
Achterhaven	12	6	-50%
Dudzeelse Polder	20	13	-45%
Lissewege	4	4	0%
Uitkerke	92	81	-12%
Zuienkerke	2	1	-50%
Klemskerke - Vlissegem	18	20	+11%
Kwetshage - Stalhille - Oudenburg	17	18	+6%
Meetkerke - Houthave	4	2	-50%
Dudzele - Koolkerke - Damme	33	18	-45%
Oostkerke - Hoeke - Lapscheure	64	42	-34%
UTK-gebieden	96	80	-17%
Totaal	266	205	-23%

Verspreiding & dichtheden

De verspreiding in 2007 vertoont grote overeenkomsten met deze in 2006 (Figuur 39). Het opmerkelijkste verschil is de afwezigheid in een aantal gebieden ten oosten van het Boudewijnkanaal waar de soort vorig jaar wel werd genoteerd. De hoogste dichtheden werden opnieuw bereikt in de Dudzeelse Polder met 6,44 terr/100 ha (Figuur 40). Dit is evenwel een stuk minder dan de 10 terr/100 ha in 2006. Ook in de Uitkerkse Polders (5 terr/100 ha) en te Klemskerke-Vlissegem (4,3 terr/100 ha) lagen de dichtheden opnieuw duidelijk hoger dan in de andere telzones.

Figuur 39: Dichtheid (n/100 ha) van Bergeend *Tadorna tadorna* in het studiegebied in 2007. Aangeduid zijn de telgebieden (rode omranding), de zoekzones (paarse arcering) en de niet getelde gebieden (grijze vlakken).

Figuur 40. Dichtheid (aantal terr/100 ha) van Bergeend *Tadorna tadorna* in de verschillende telzones.

Habitatkeuze

De Bergeend heeft een duidelijke voorkeur voor permanente graslanden met microreliëf, en daarbinnen voor de zilte percelen (gemiddelde dichtheden respectievelijk 2,6 en 12,1 terr/100 ha) (Tabel 32). Binnen de graslanden zonder microreliëf bestaat geen uitgesproken voorkeur voor de zilte percelen.

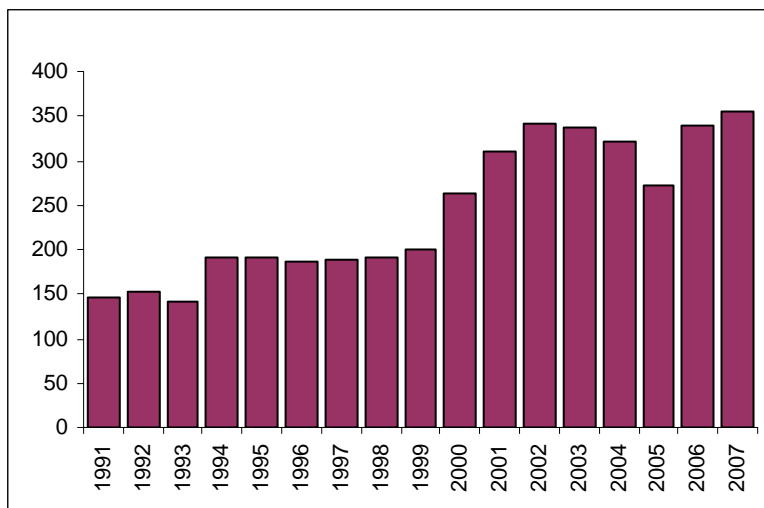
Tabel 32. Aantal territoria van Bergeend en dichtheid per benut type landgebruik in de gebieden waar puntgegevens werden verzameld.

Type	Aantal	Dichtheid (n/100 ha)
hpr-grasland	76	3,31
hp-grasland	23	1,19
ander grasland	2	4,62
akker	9	0,22
rietland & moeras	3	3,21
hpr-niet zilt	55	2,59
hpr-zilt	21	12,07
hp-niet zilt	22	1,19
hp-zilt	1	1,33

Grutto *Limosa limosa*

Aantalstrend

In 2007 werden net iets meer Grutto's geteld dan vorig jaar: 356 tegenover 339 (Figuur 41), meteen een nieuw maximum voor deze soort. Van de droogte in het voorjaar van 2007 hadden de vogels blijkbaar slechts in een aantal telzones last. In andere gebieden werd een stabilisatie of zelfs een uitgesproken toename vastgesteld (Tabel 33). Over alle in beide jaren getelde gebieden werd een lichte toename van 6% genoteerd. Op drie koppels op de Hoge Noen na zaten alle territoria in het vogelrichtlijngebied.

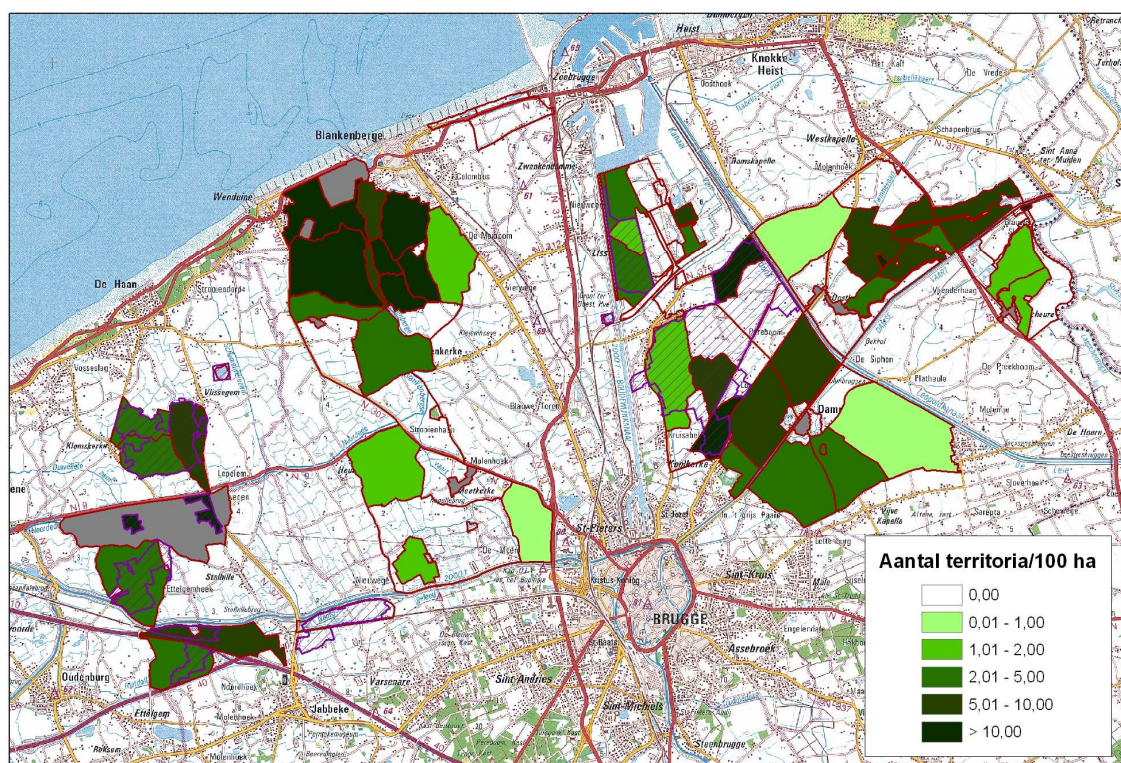
Figuur 41. Aantalsverloop van Grutto *Limosa limosa* in het studiegebied in de periode 1991-2007.

Tabel 33. Aantal territoria van Grutto *Limosa limosa* en verschil tussen beide jaren per telzone in gebieden die zowel in 2006 als in 2007 op dezelfde manier werden geïnventariseerd.

	2006	2007	% verschil
Achterhaven	8	6	-25%
Dudzeelse Polder	6	5	-17%
Lissewege	0	0	-
Uitkerke	118	146	+24%
Zuierenkerke	6	6	0%
Klemskerke - Vlissegem	31	37	+19%
Kwetshage - Stalhille - Oudenburg	28	29	+4%
Meetkerke - Houthave	6	4	-33%
Dudzele - Koolkerke - Damme	93	81	-13%
Oostkerke - Hoeke - Lapscheure	43	44	+2%
UTK-gebieden	132	135	+2%
Totaal	339	358	+6%

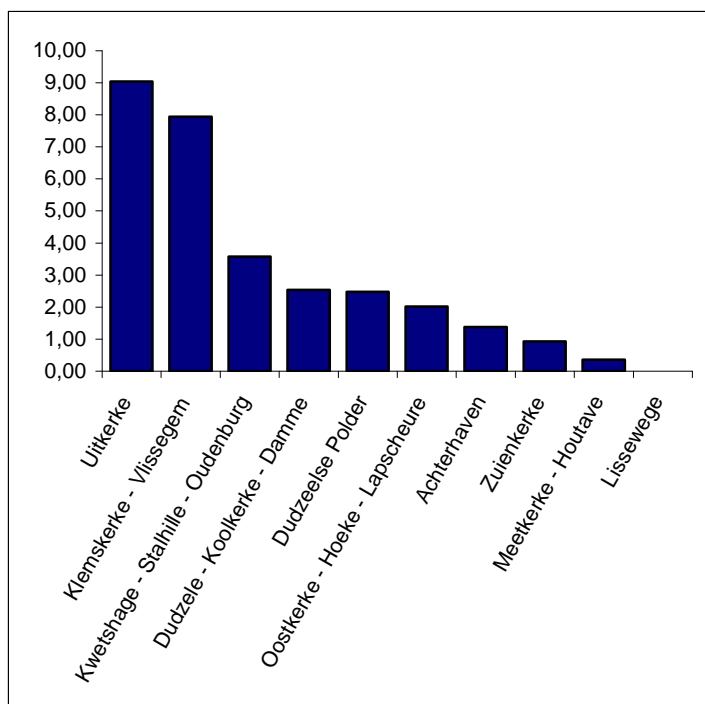
Verspreiding & dichtheden

De verspreiding en dichtheden van Grutto vertonen grote overeenkomsten met deze in 2006 (Figuur 42). De hoogste gemiddelde dichtheden worden gehaald in de Uitkerkse Polders en in de gebieden in de telzone Klemskerke-Vlissegem (8 à 9 terr/100 ha) (Figuur 43). Dit is iets hoger dan in 2006. In de andere telzones worden dichtheden van 1 tot 3 terr/100 ha genoteerd.

Figuur 42: Dichtheid (n/100 ha) van Grutto *Limosa limosa* in het studiegebied in 2007. Aangeduid zijn de telgebieden (rode omranding), de zoekzones (paarse arcering) en de niet getelde gebieden (grijze vlakken).

Figuur 43. Dichtheid (aantal terr/100 ha) van Grutto *Limosa limosa* in de verschillende telzones.

Habitatkeuze

Er werden puntgegevens van 213 broedgevallen bekomen (Tabel 34). Opnieuw kwam de soort nage- noeg uitsluitend op grasland tot broeden. De dichtheden liggen het hoogst op hpr-graslanden (7,5 terr/100 ha). Op hp-graslanden lagen de dichtheden beduidend lager (2 terr/100 ha). Voor beide graslandtypes lag de dichtheid hoogst op de zilte percelen.

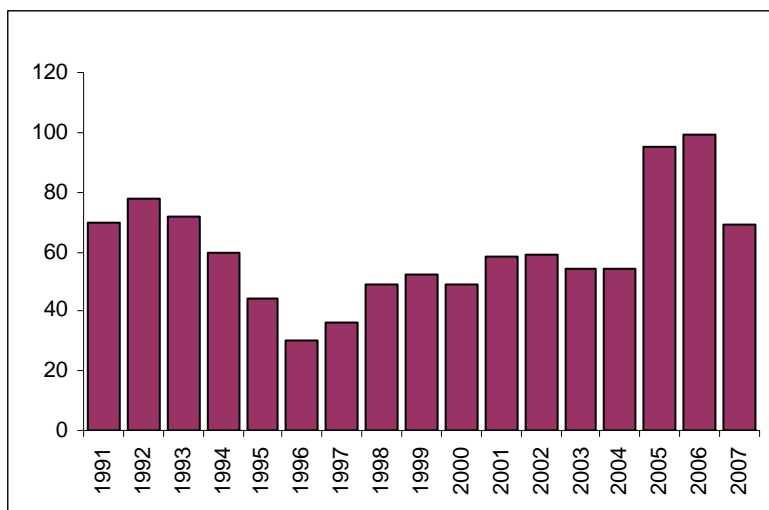
Tabel 34. Aantal territoria van Grutto en dichtheid per benut type landgebruik in de gebieden waar puntgegevens werden verzameld.

Type	Aantal	Dichtheid (n/100 ha)
hpr-grasland	172	7,48
hp-grasland	39	2,02
akker	2	0,05
hpr-niet zilt	156	7,34
hpr-zilt	16	9,20
hp-niet zilt	36	1,94
hp-zilt	3	3,98

Slobeend *Anas clypeata*

Aantalstrend

De Slobeend kende een opvallend slecht broedseizoen. Slechts 69 territoria werden geteld in het SBZ tegenover 97 in 2006 (Figuur 44). In de meeste telzones werd een fikse afname vastgesteld. Over alle telgebieden bedroeg die in totaal 31% (Tabel 35). Ook voor deze soort zal het droge voorjaar allicht de verklaring zijn voor de lage aantallen.

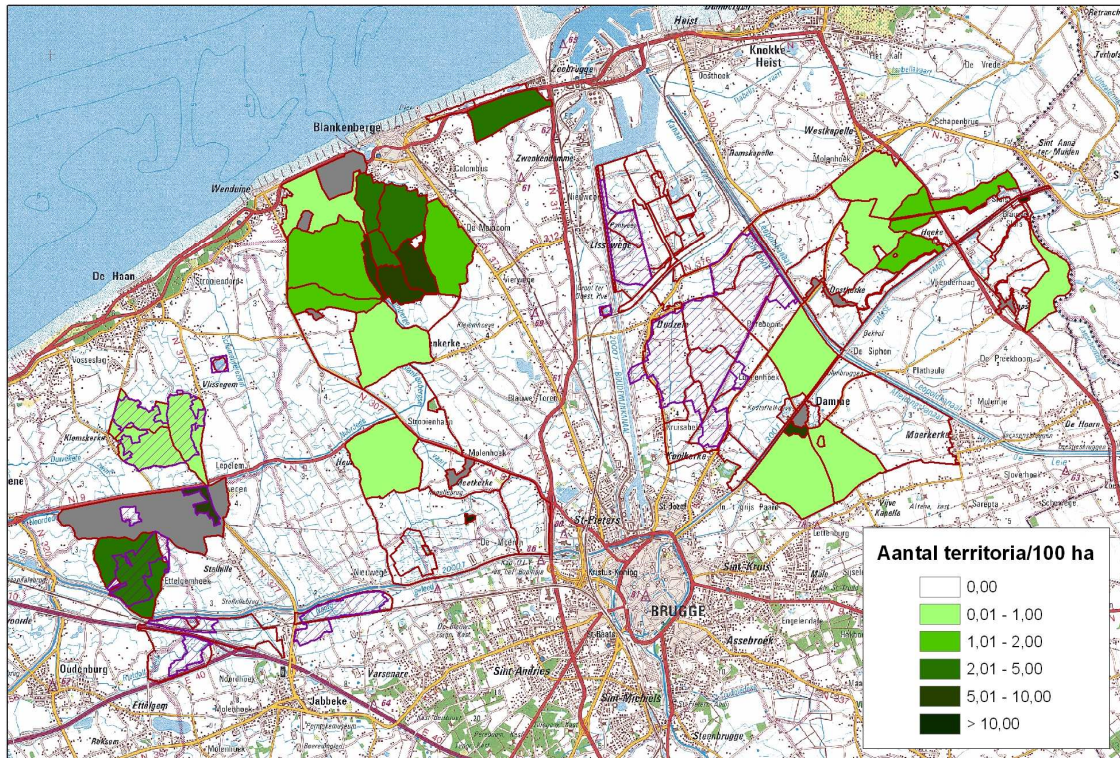
Figuur 44. Aantalsverloop van Slobbeend *Anas clypeata* in het studiegebied in de periode 1991-2007.

Tabel 35. Aantal territoria van Slobbeend *Anas clypeata* en verschil tussen beide jaren per telzone in gebieden die zowel in 2006 als in 2007 op dezelfde manier werden geïnventariseerd.

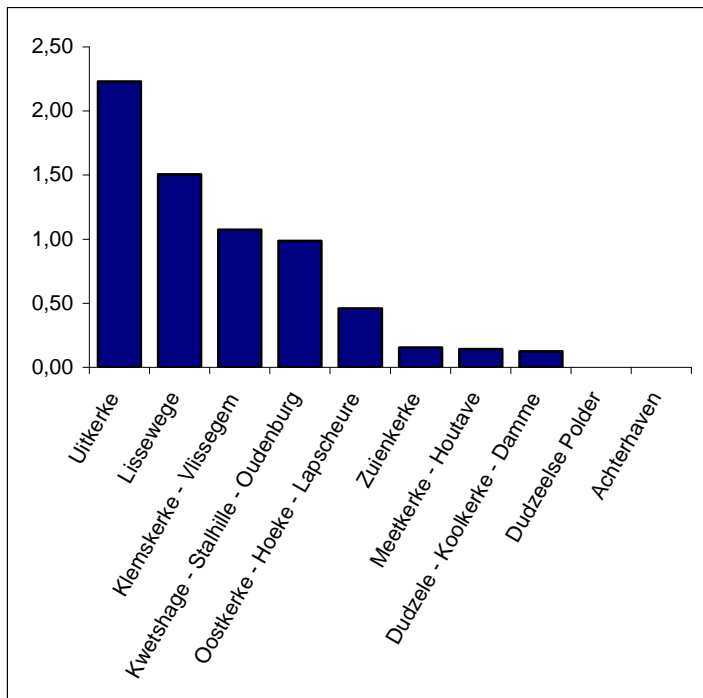
	2006	2007	% verschil
Achterhaven	2	0	-200%
Dudzeelse Polder	0	0	-
Lissewege	2	3	+50%
Uitkerke	55	36	-35%
Zuienkerke	4	1	-75%
Klemskerke - Vlissegem	7	5	-29%
Kwetshage - Stalhille - Oudenburg	6	8	+33%
Meetkerke - Houthave	0	1	+100%
Dudzele - Koolkerke - Damme	8	4	-50%
Oostkerke - Hoeke - Lapscheure	15	10	-33%
UTK-gebieden	26	18	-31%
Totaal	99	68	-31%

Verspreiding, dichtheden en habitatkeuze

Gezien de Slobbeend een typische soort is voor aaneengesloten graslandcomplexen met brede sloten is het niet verwonderlijk dat hij vooral in telgebieden waar dit type habitat voorkomt wordt aangetroffen (Figuur 45). Het kerngebied bij uitstek is nog steeds de Uitkerkse Polders waar de gemiddelde dichtheid 2,23 terr/100 ha bedroeg (tegenover bijna 3,5 terr/100 ha in 2006). In de andere telzones (op Lissewege na) lag de dichtheid onder de 1 terr/100 ha (Figuur 46).

Figuur 45. Dichtheid (n/100 ha) van Sloeend *Anas clypeata* in het studiegebied in 2007. Aangeduid zijn de telgebieden (rode omranding), de zoekzones (paarse arcering) en de niet getelde gebieden (grijze vlakken).

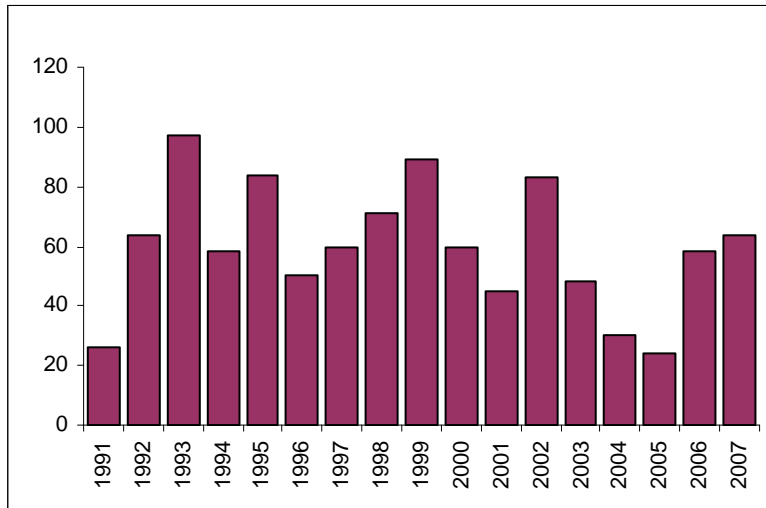

Figuur 46. Dichtheid (aantal terr/100 ha) van Sloeend *Anas clypeata* in de verschillende telzones.

Kuifeend *Aythya fuligula*

Aantalstrend

In 2007 werden in het studiegebied iets meer koppels Kuifeenden geteld dan vorig jaar: 64 tegenover 58 (Figuur 47). Over alle in beide jaren getelde gebieden bedraagt de toename tegenover 2006 14% (Tabel 36). Niettemin werden in een aantal telzones ook flinke afnames opgetekend. In het SBZ werden in totaal 58 koppels Kuifeend geteld.

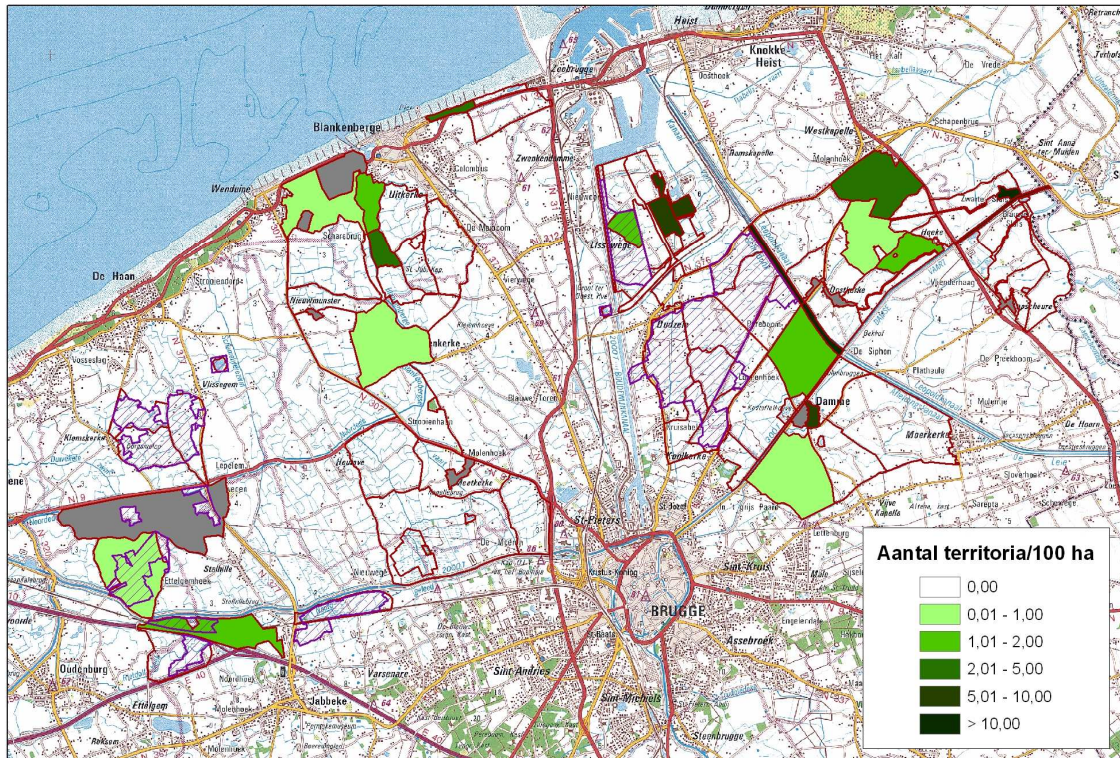
Figuur 47. Aantalverloop van Kuifeend *Aythya fuligula* in het studiegebied in de periode 1991-2007.

Tabel 36. Aantal territoria van Kuifeend *Aythya fuligula* en verschil tussen beide jaren per telzone in gebieden die zowel in 2006 als in 2007 op dezelfde manier werden geïnventariseerd.

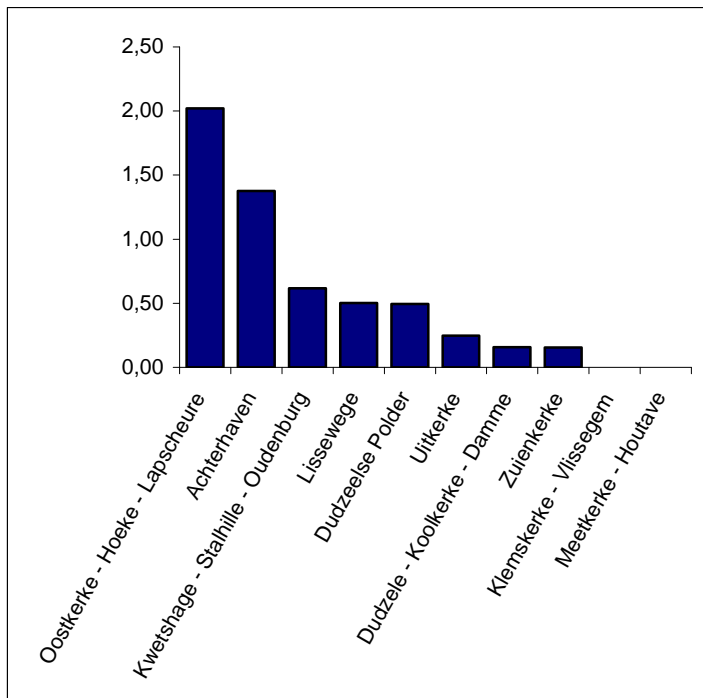
	2006	2007	% verschil
Achterhaven	7	6	-14%
Dudzeelse Polder	1	1	0%
Lissewege	2	1	-50%
Uitkerke	6	4	-33%
Zuikerkerke	2	1	-50%
Klemskerke - Vlissegem	0	0	-
Kwetshage - Stalhille - Oudenburg	2	5	+150%
Meetkerke - Houthave	0	0	-
Dudzele - Koolkerke - Damme	9	5	-54%
Oostkerke - Hoeke - Lapscheure	30	44	+47%
UTK-gebieden	15	18	+20%
Totaal	59	67	+14%

Verspreiding, dichtheden & habitatkeuze

De beste plekken om Kuifeenden met tomen jongen te zien waren ook dit jaar opnieuw de brede kanalen en vaarten in de telzone Oostkerke-Hoek-Lapscheure (Figuur 48). Ook in de achterhaven werden hogere dichtheden gemeten (1,5 terr/100 ha) (Figuur 49). Hier zaten de meeste koppels echter buiten het SBZ, in het Rietveld De Pelikaan en in de Weiden Distrigas.

Figuur 48: Dichtheid (n/100 ha) van Kuifeend *Aythya fuligula* in het studiegebied in 2007. Aangeduid zijn de telgebieden (rode omranding), de zoekzones (paarse arcering) en de niet getelde gebieden (grijze vlakken).

Figuur 49. Dichtheid (aantal terr./100 ha) van Kuifeend *Aythya fuligula* in de verschillende telzones.

Scholekster *Haematopus ostralegus*

Aantalstrend

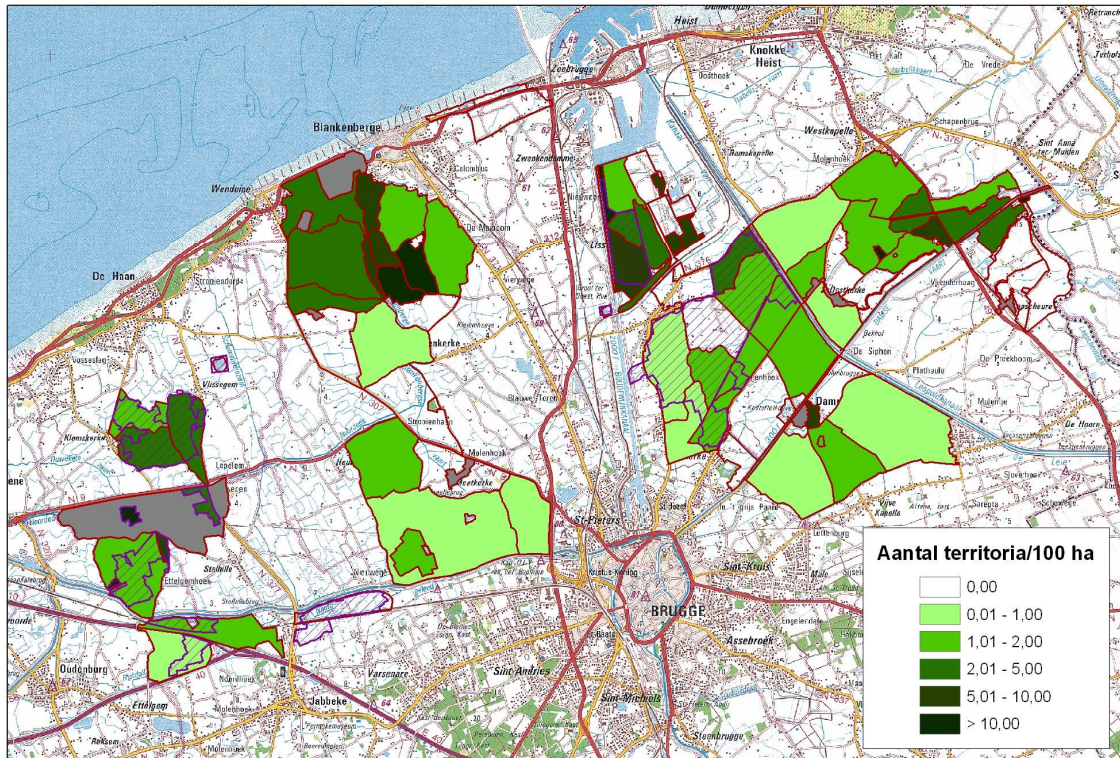
Het aantal Scholeksters daalde in het studiegebied van 191 territoria in 2006 naar 169 in 2007 (Tabel 20). In nagenoeg alle telzones werden dan ook flinke afnames genoteerd. Over alle telgebieden samen bedroeg deze 13% (Tabel 37). In totaal zaten er 164 koppels in het SBZ. Ook zaten er respectievelijk één en twee in de Plasjes Pelikaan en de Weiden Spoorweg Oost.

Tabel 37. Aantal territoria van Scholekster *Haematopus ostralegus* per telzone in gebieden die zowel in 2006 en 2007 op dezelfde manier werden geïnventariseerd en verschil tussen beide jaren.

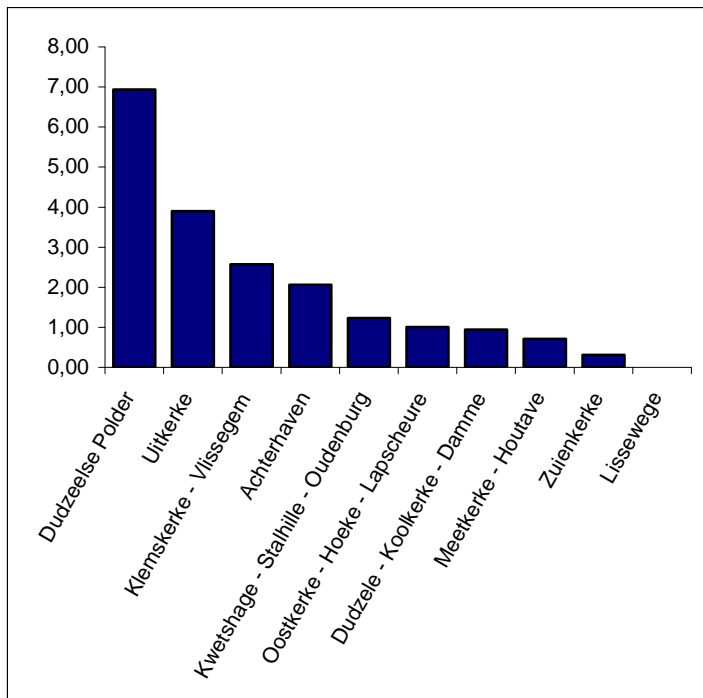
	2006	2007	% verschil
Achterhaven	8	9	+13%
Dudzeelse Polder	15	14	-7%
Lissewege	1	0	-100%
Uitkerke	64	63	-2%
Zuienkerke	4	2	-50%
Klemskerke - Vlissegem	12	12	0%
Kwetshage - Stalhille - Oudenburg	13	10	-23%
Meetkerke - Houthave	5	4	-20%
Dudzele - Koolkerke - Damme	38	30	-21%
Oostkerke - Hoeke - Lapscheure	31	22	-29%
UTK-gebieden	76	65	-14%
Totaal	191	166	-13%

Verspreiding en dichtheden

Scholekster wordt in zowat het volledige SBZ als broedvogel vastgesteld (Figuur 50). Het is dan ook een van de minst kritische weidevogels. Vooral rond Lapscheure en Damme vallen een aantal 'witte gaten' op. De hoogste dichtheden worden genoteerd in de Dudzeelse Polder (7 terr/100 ha) (Figuur 51). Ook in Uitkerke werden hoge waarden opgetekend (4 terr/100 ha). In de meeste andere telzones lagen de dichtheden tussen de 1 en 3 terr/100 ha.

Figuur 50. Dichtheid (n/100 ha) van Scholekster *Haematopus ostralegus* in het studiegebied in 2007. Aangeduid zijn de telgebieden (rode omranding), de zoekzones (paarse arcering) en de niet getelde gebieden (grijze vlakken).

Figuur 51. Dichtheid (aantal terr/100 ha) van Scholekster *Haematopus ostralegus* in de verschillende telzones.

Habitatkeuze

In 2007 werden in totaal 108 puntgegevens van Scholeksterterritoria verzameld (Tabel 38). Hieruit blijkt dat de dichtheden op akkers en op hpr-graslanden in dezelfde grootteorde lagen (resp 1,3 en 1,7 terr/100 ha). Zowel binnen de hpr- als binnen de hp-graslanden lagen de dichtheden het hoogst op de zilte percelen.

Tabel 38. Aantal territoria van Scholekster en dichtheid per benut type landgebruik in de gebieden waar puntgegevens werden verzameld.

Type	Aantal	Dichtheid (n/100 ha)
hpr-grasland	38	1,65
hp-grasland	14	0,73
akker	54	1,34
rietland/moeras	2	2,14
hpr-niet zilt	30	1,41
hpr-zilt	8	4,60
hp-niet zilt	13	0,70
hp-zilt	1	1,33

IV.3.5 Resultaten van de broedvogelinventarisatie in de verschillende zoekzones

Alle zoekzones werden aan de hand van uitgebreide territoriumkartering geteld. Enkel Z10 werd slechts gedeeltelijk volgens UTK geteld wegens de grote oppervlakte en de hiermee gepaard gaande inventarisatie-inspanning. Voor alle zoekzones zijn puntlocaties van de aanwezige territoria beschikbaar. Enkel voor Z10 zijn deze dus slechts voor een deel van de zoekzone ingetekend. Het Pompje, de Dudzeelse Polder en Klemskerke-Vlissegem worden hierna meer in detail voorgesteld, gezien in deze gebieden het eerst inrichtingswerken zullen worden uitgevoerd.

Tabel 39 geeft de resultaten van de broedvogelinventarisaties in de verschillende zoekzones weer. Wanneer telgebieden niet volledig binnen de grenzen van de zoekzone lagen, zijn territoria die binnen het getelde gebied maar buiten de zoekzone lagen niet weerhouden in de tabel. Voor Z10 was dit niet mogelijk en werden de aantallen en oppervlakte van alle telgebieden die deels of volledig in de zoekzone liggen in rekening gebracht. Omwille van de geringe oppervlakte van de zoekzones Palingpot, Vijfwege, Ter Doest en Put Vlissegem dienen de dichtheden voor deze gebieden met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.

De Figuren 52 tot 54 geven de ligging van de vermoedelijke centra van de territoria van de verschillende soorten die in het Pompje broeden in 2007 weer.

De Figuren 55 tot 56 geven de ligging van de vermoedelijke centra van de territoria van de verschillende soorten die in de Dudzeelse Polder broeden in 2007 weer.

De Figuren 57 tot 58 geven de ligging van de vermoedelijke centra van de territoria van de verschillende soorten die in de zoekzone Klemskerke-Vlissegem broeden in 2007 weer.

Tabel 39. Overzicht van de aantallen en dichtheden (aantal terr/100 ha) in de verschillende zoekzones.

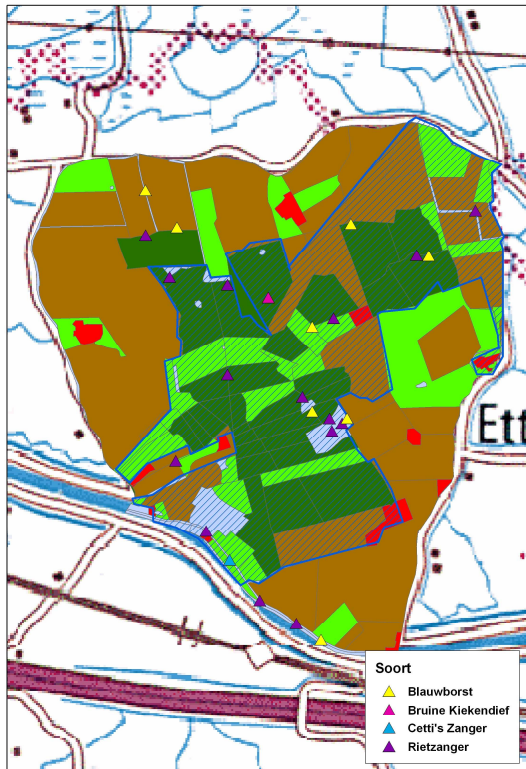
	Klemskerke-Vlissegem		Palingpot		Vijfwege		Pompje		Paddegat		Ettelgem		Kwetsbage		Dudzeelse Polder		Ter Doest		Put Vlissegem		Damme-Dudzele	
	aantal	dichth.	aantal	dichth.	aantal	dichth.	aantal	dichth.	aantal	dichth.	aantal	dichth.	aantal	dichth.	aantal	dichth.	aantal	dichth.	aantal	dichth.	aantal	dichth.
Bergeend	7	2,34	4	22,74	9	27,05	13	8,64	1	2,12	0	0,00	2	1,54	13	7,42	0	0,00	0	0,00	9	0,70
Slobeend	3	1,00	0	0,00	2	6,01	7	4,65	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Zomertaling	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,66	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Kuifeend	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	4,23	0	0,00	0	0,00	1	0,57	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Bruine Kiekendief	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,66	0	0,00	0	0,00	1	0,77	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Scholekster	9	3,00	2	11,37	1	3,01	7	4,65	1	2,12	0	0,00	0	0,00	13	7,42	0	0,00	0	0,00	16	1,25
Kluut	2	0,67	1	5,69	1	3,01	11	7,31	0	0,00	0	0,00	0	0,00	3	1,71	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Tureluur	5	1,67	1	5,69	3	9,02	8	5,31	3	6,35	1	2,12	0	0,00	20	11,41	0	0,00	0	0,00	10	0,78
Grutto	21	7,01	4	22,74	12	36,07	10	6,64	5	10,58	3	6,35	0	0,00	5	2,85	0	0,00	0	0,00	36	2,80
Ijsvogel	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,08
Blauwborst	12	4,00	1	5,69	1	3,01	5	3,32	1	2,12	0	0,00	2	1,54	12	6,85	0	0,00	1	6,05	17	1,32
Graszanger	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	3	1,71	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Cetti's Zanger	0	0,00	0	0,00	1	3,01	1	0,66	2	4,23	1	2,12	4	3,09	0	0,00	2	29,59	0	0,00	0	0,00
Rietzanger	61	20,35	2	11,37	6	18,03	11	7,31	5	10,58	5	10,59	22	16,97	28	15,98	6	88,76	1	6,05	20	1,56

Figuur 52. Locaties van de territoria van Bergeend *Tadorna tadorna*, Kuifeend *Aythya fuligula*, Slobeend *Anas clypeata* en Zomertaling *Anas querquedula* in het Pompje in 2007. Aangeduid is de zoekzone (blauwe arcering) en enkele hoofdtypes landgebruik naar de BWK 2 (Hpr-grasland: ●; Hp-grasland: ●; akker: ●; bebouwing: ●; andere: ●).

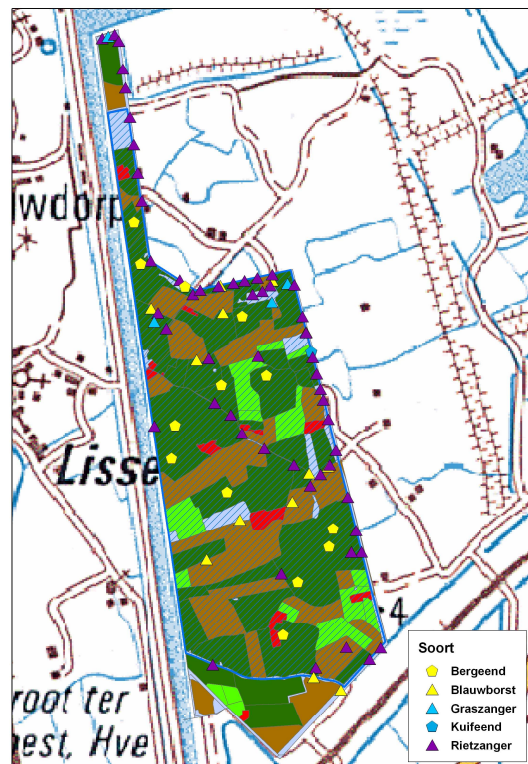
Figuur 53. Locaties van de territoria van Grutto *Limosa limosa*, Kluut *Recurvirostra avosetta*, Scholekster *Haematopus ostralegus* en Tureluur *Tringa totanus* in het Pompje in 2007. Aangeduid is de zoekzone (blauwe arcering) en enkele hoofdtypes landgebruik naar de BWK 2 (Hpr-grasland: ●; Hp-grasland: ●; akker: ●; bebouwing: ●; andere: ●).

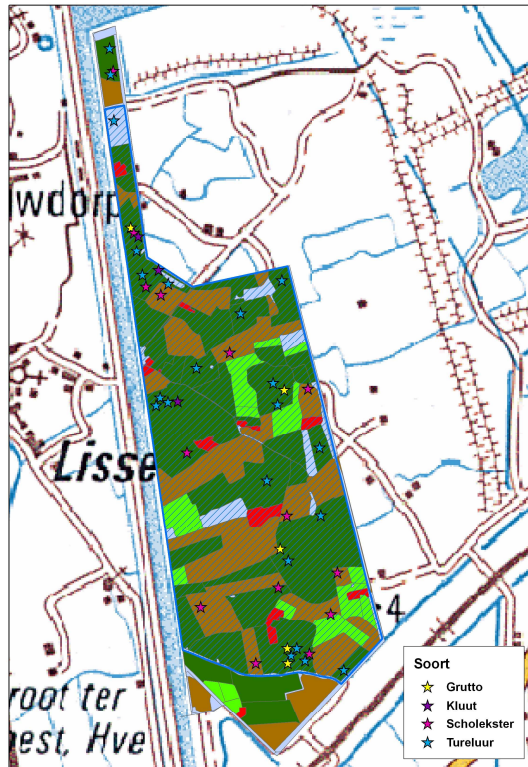

Figuur 54. Locaties van de territoria van Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus*, Blauwborst *Luscinia svecica*, Cetti's Zanger *Cettia cetti* en Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus* in het Pompje in 2007. Aangeduid is de zoekzone (blauwe arcering) en enkele hoofdtypes landgebruik naar de BWK 2 (Hpr-grasland: ●; Hp-grasland: ●; akker: ●; bebouwing: ●; andere: ●).

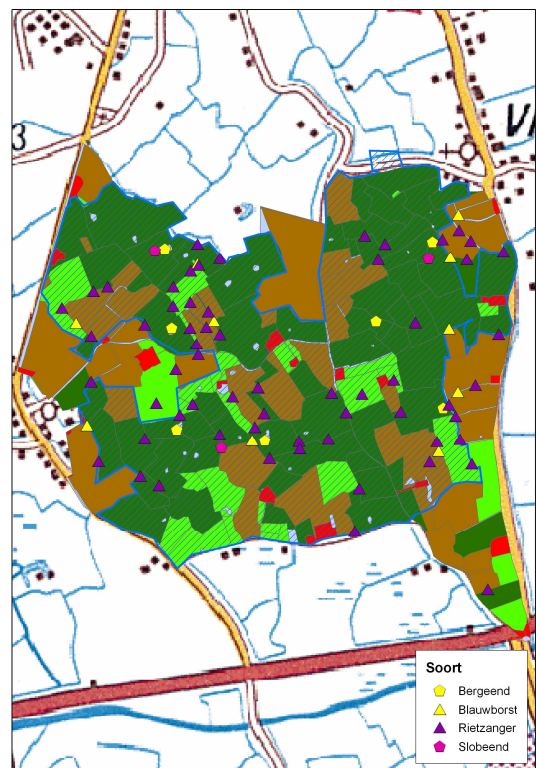
Figuur 55. Locaties van de territoria van Bergeend *Tadorna tadorna*, Kuifeend *Aythya fuligula*, Blauwborst *Luscinia svecica*, Graszanger *Cisticola juncidis* en Rietzanger *Acrocephalus schoenobanus* in de Dudzeelse Polder in 2007. Aangeduid is de zoekzone (blauwe arcering) en enkele hoofdtypes landgebruik naar de BWK 2 (Hpr-grasland: ●; Hp-grasland: ●; akker: ●; bebouwing: ●; andere: ●).

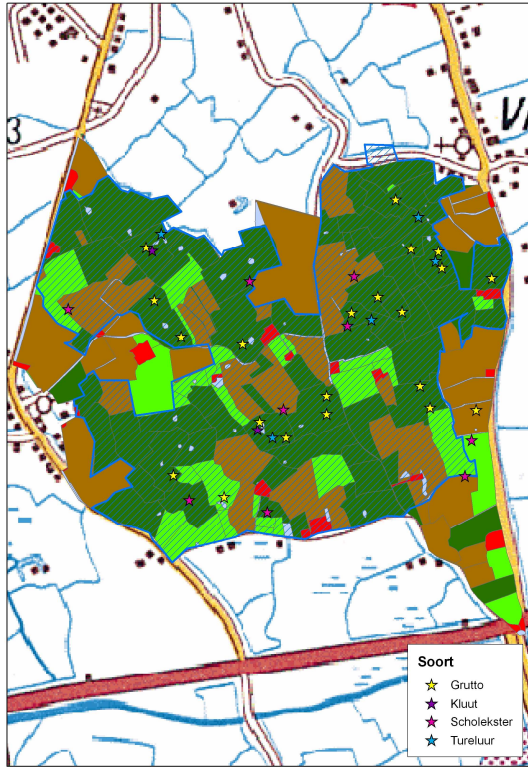

Figuur 56. Locaties van de territoria van Grutto *Limosa limosa*, Kluut *Recurvirostra avosetta*, Scholekster *Haematopus ostralegus* en Tureluur *Tringa totanus* in de Dudzeelse Polder in 2007. Aangeduid is de zoekzone (blauwe arcering) en enkele hoofdtypes landgebruik naar de BWK 2 (Hpr-grasland: ●; Hp-grasland: ●; akker: ●; bebouwing: ●; andere: ●).

Figuur 57. Locaties van de territoria van Bergeend *Tadorna tadorna*, Slobeend *Anas clypeata*, Blauwborst *Luscinia svecica* en Rietzanger *Acrocephalus schoenobaenus* te Klemskerke-Vissegem in 2007. Aangeduid is de zoekzone (blauwe arcering) en enkele hoofdtypes landgebruik naar de BWK 2 (Hpr-grasland: ●; Hp-grasland: ●; akker: ●; bebouwing: ●; andere: ●).

Figuur 58. Locaties van de territoria van Grutto *Limosa limosa*, Kluut *Recurvirostra avosetta*, Scholekster *Haematopus ostralegus* en Tureluur *Tringa totanus* te Klemskerke-Vlissegem in 2007. Aangeduid is de zoekzone (blauwe arcering) en enkele hoofdtypes landgebruik naar de BWK 2 (Hpr-grasland: ■; Hp-grasland: ■; akker: ■; bebouwing: ■; andere: ■).

IV.4 Conclusie

In totaal werden er van de 124 onderscheiden telgebieden 45 volgens uitgebreide territoriumkartering geteld. Negen gebieden werden niet geteld. In tegenstelling tot 2006 werden ook Rietzanger en Blauwborst gebiedsdekkend geteld en werden in zoveel mogelijk gebieden puntlocaties van de territoria verzameld. Dit resulteerde in 1455 ingevoerde puntgegevens.

In 2007 kende de Bruine Kiekendief een erg slecht jaar, de aantallen zitten op de helft van deze in 2001. Het aantal Kluten bereikte opnieuw een recordhoogte, vooral de natuurinrichtingsgebieden in de Uitkerkse Polders trekken deze soort sterk aan. Ook voor Blauwborst was het een erg goed jaar waarin een toename van 58% werd opgetekend tegenover 2006. Het erg droge voorjaar leek in eerste instantie te zorgen voor sterk afgenomen aantallen broedende weidevogels. Door de hardheid van de grond konden deze niet voldoende voedsel vinden en werden vele territoria vroegtijdig verlaten. Uiteindelijk is het vooral met de steltlopers nog goed gekomen, althans wat aantal territoria betreft. Zo waren er mooie aantallen Grutto's en Tureluurs. Vooral Slobeend en Zomertaling hadden blijkbaar erg te lijden onder de langdurige voorjaarsdroogte. Cetti's Zanger en Graszanger, twee vanuit het zuiden oprukkende soorten lieten ook dit jaar weer recordaantallen optekenen. Verder waren broedgevallen van Woudaapje, Porseleinhoen, Steltkluut, Snor, Baardmannetje en Buidelmees bijzonder.

De belangrijkste habitats voor broedende weidevogels waren de graslanden. Hierbinnen werden op graslanden met microreliëf hogere dichtheden vastgesteld dan in graslanden zonder. Zilte graslanden met microreliëf bleken het meest aantrekkelijk voor broedende weidevogels. Ook de grotere rietpartijen, rietveld de Pelikaan op kop, bleken opnieuw erg interessant voor rietvogels.

Na twee jaar intensieve inventarisaties beschikken we over een solide basis voor het evalueren van de natuurinrichtingswerken die dit jaar van start gaan. De puntgegevens laten toe de habitatvereisten voor de verschillende soorten in te schatten en kunnen verschuivingen binnen de zoekzones blootleggen. Het algemene beeld dat door de gebiedsdekkende tellingen wordt verkregen laat toe de aantalsveranderingen binnen de ingerichte gebieden te toetsen aan de algemene trend in het gebied.

V. Watervogeltellingen

W. Courtens & D. Verbelen

V.1 Materiaal en methode

Vanaf oktober tot en met maart wordt het Poldercomplex midmaandelijks integraal geteld door de Vogelwerkgroep NW-Vlaanderen, de Werkgroep Uitkerkse Polders en de Vogelwerkgroep Middenkust. De coördinatie voor de regio gebeurt door Dominique Verbelen van Natuurpunt Studie vzw. De algemene coördinatie van de watervogeltellingen op Vlaams niveau gebeurt door Koen Devos op het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek. Hierbij worden alle water- en vogelrijke gebieden in het vogelrichtlijngebied bezocht en worden alle aanwezige watervogels (duikers, aalscholvers, reigers, zwanen, ganzen, eenden, rallen, steltlopers en meeuwen) geteld. Hieruit kan het aantalsverloop van alle soorten watervogels doorheen het winterhalfjaar worden afgeleid. De totalen van deze tellingen kunnen worden getoetst aan de internationale 1%-normen van Wetlands International (Wetlands International, 2006). De gegevens over winterganzen in de Oostkustpolders werden bekomen via Eckhart Kuijken en Christine Verscheure die de tellingen coördineren.

Wanneer wordt vastgesteld dat bepaalde soorten van de Bijlage I op een bepaald moment in hoge aantallen in het studiegebied aanwezig zijn, zullen bijkomende tellingen worden uitgevoerd. Hierbij zal het bijvoorbeeld gaan om grote concentraties Kleine Zwaan *Cygnus bewickii*, Goudplevier *Pluvialis apricaria*, slaapplaatsen van Blauwe Kiekendief *Circus cyaneus*, etc.

V.2 Resultaten

In de Tabellen 40 en 41 worden de resultaten van de midmaandelijkse watervogeltellingen tijdens het winterhalfjaar 2007/'08 weergegeven. Tabel 40 geeft de resultaten voor de 'watervogels' (duikers, futen, zwanen, ganzen, eenden, Waterhoen en Meerkoet) voor het vogelrichtlijngebied en de volledige Oostkustregio. Hierin werden overwinterende ganzen nog niet opgenomen. Tabel 41 geeft de resultaten voor de 'steltlopers' (reigerachtigen, Waterral en steltlopers).

Van oktober tot en met maart voldeden de Oostkustpolders aan de Ramsarnormen gezien er telkens ruim 20.000 watervogels en steltlopers werden geteld (Tabel 40). Het SBZ voldeed op deze manier van december tot februari aan de Ramsarcriteria, november en maart kunnen hier eventueel nog bijkomen wanneer de aantallen ganzen op SBZ niveau kunnen worden ingebracht. Zowel de Kleine Rietgans (november tot februari) als de Kolgans (december tot februari) overschreden zoals gewoonlijk meermaals de 1%-norm (respectievelijk 420 en 10.000 ex.). Voor een uitgebreidere bespreking van de overwinterende ganzen wordt verwezen naar hoofdstuk VI. Ook de Smient haalde verschillende keren 1%-norm (15.000 ex.) in de Oostkustpolders, in februari ook in het SBZ. De beste gebieden voor deze soort waren de Uitkerkse Polders (maximaal 11.875 ex. in februari) en het achterhavencomplex (maximaal 4686 ex. in januari). Kleine Zwaan (200 ex.) en Slobeend (400 ex.) overschreden elk in één maand de norm, respectievelijk in december en in maart. Een grote groep Kleine Zwanen (297 ex.) zat in december in de Polders te Lapscheure. De beste gebieden voor Slobeend waren opnieuw de Uitkerkse Polders (maximaal 436 ex. in maart) en het achterhavencomplex (272 ex. in maart).

De Figuren 59 tot 70 geven de verspreiding per maand van watervogels (zonder overwinterende ganzen) en steltlopers in de Oostkustregio. In deze figuren zijn Kleine Rietgans en Kolgans niet opgenomen. Hieruit blijkt dat in elke maand de hoogste aantallen watervogels en steltlopers werden aangetroffen in de Uitkerkse Polders en het achterhavencomplex. In totaal (gesommeerd over alle maanden) werden in de Uitkerkse Polders 71.033 vogels geteld (48.143 watervogels en 22.890 steltlopers), in de achterhaven 35.672 ex. (23.449 watervogels, 12.223 steltlopers). Op de derde plaats komt het Poldercomplex te Dudzele met 6244 vogels.

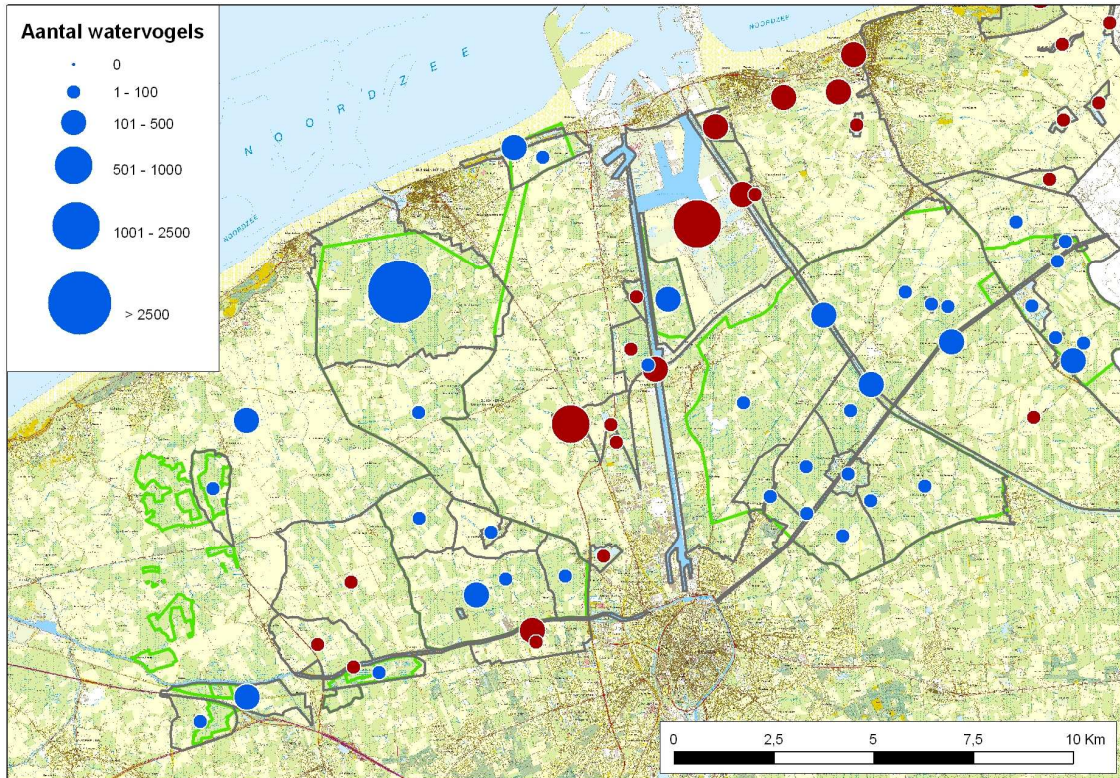

Tabel 40. Aantal watervogels per maand tijdens het winterhalfjaar 2007/08 in het SBZ en in de volledige Oostkustpolders (OKP).

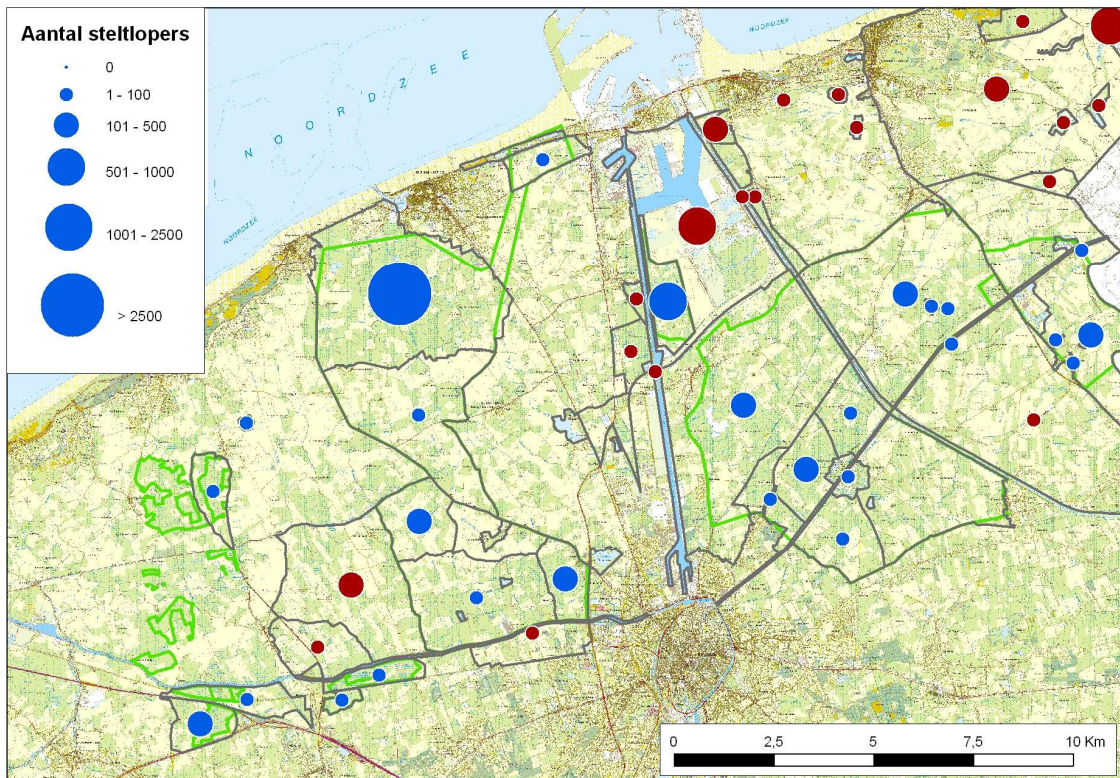
	oktober		november		december		januari		februari		maart	
	OKP	SBZ	OKP	SBZ	OKP	SBZ	OKP	SBZ	OKP	SBZ	OKP	SBZ
Parelduiker	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Ijsduiker	0	0	1	0	2	0	2	0	0	0	0	0
Dodaars	95	41	169	63	178	50	123	45	95	23	63	20
Fuut	181	16	186	25	181	18	162	11	113	21	77	15
Kuifduiker	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0
Geoorde Fuut	0	0	1	1	0	0	2	1	3	0	2	0
Knobbelzwaan	8	8	4	4	11	8	10	2	4	4	11	7
Kleine Zwaan	0	0	0	0	304	304	0	0	0	0	0	0
Kolgans	771	-	3338	-	20956	-	19689	-	15063	-	2525	-
Kleine Rietgans	4	-	18254	-	35575	-	16691	-	527	-	0	-
Grauwe Gans	920	28	1720	298	1492	82	635	317	1009	363	13	0
Rotgans	3	0	5	0	0	0	2	0	2	0	0	0
Bergeend	76	20	297	52	278	126	264	115	447	265	759	447
Smient	1972	1760	7227	5745	15594	9953	15504	11612	20100	17023	12685	11203
Krakeend	107	10	248	20	277	23	399	60	355	70	266	87
Wintertaling	1172	409	1397	647	2083	671	1960	1286	1319	998	1235	793
Zomertaling	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	18
Wilde Eend	4052	1628	5178	1448	6373	2188	5406	1635	4523	2320	2422	1280
Pijlstaart	2	2	79	5	76	6	86	15	73	19	25	7
Slobeend	271	72	363	183	380	119	339	180	279	183	940	629
Tafeleend	14	3	63	0	92	18	64	0	62	7	23	8
Kuifeend	172	108	317	134	501	303	441	257	462	303	347	148
Topper	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Grote Zee-eend	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0
Brielduiker	0	0	5	0	13	0	22	0	10	0	7	0
Nonnetje	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0
Middelste Zaagbek	0	0	1	0	18	0	11	0	9	0	0	0
Waterhoen	608	294	958	372	1101	571	1028	383	1187	554	745	390
Meerkoet	1106	448	1898	748	2118	1015	2597	1388	1954	886	1046	499
Watervogels	11534	(4847)	41710	(9745)	87606	(15455)	65440	(17307)	47598	(23039)	23212	(15551)
Steltlopers	9402	6741	11245	8676	15407	11173	9434	3543	10260	7877	3976	2787
Totaal	20936	(11588)	52955	(18421)	103013	(26628)	74874	(20850)	57858	(30916)	27188	(18338)

Tabel 41. Aantal steltlopers per maand tijdens het winterhalfjaar 2007/'08 in het SBZ en in de volledige Oostkustpolders (OKP).

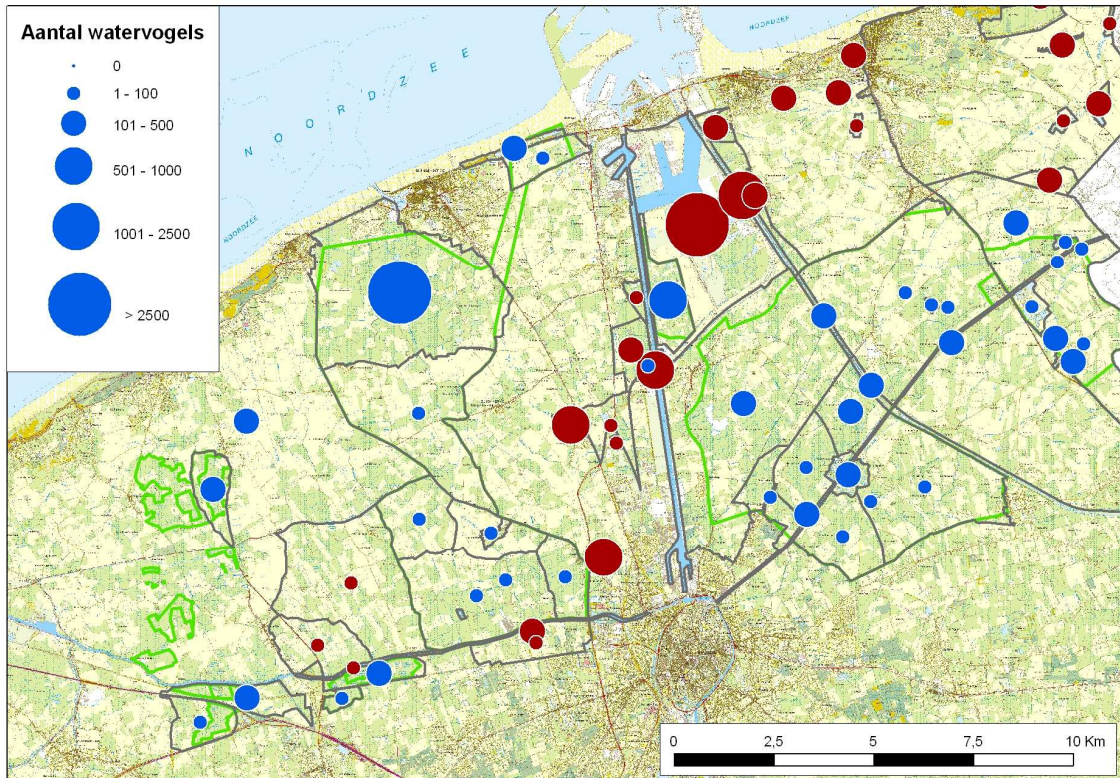
	oktober		november		december		januari		februari		maart	
	OKP	SBZ	OKP	SBZ	OKP	SBZ	OKP	SBZ	OKP	SBZ	OKP	SBZ
Roerdomp	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kleine Zilverreiger	34	24	14	9	18	10	14	10	5	3	22	14
Grote Zilverreiger	4	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1
Blauwe Reiger	157	119	156	105	126	89	98	64	110	68	97	54
Ooievaar	26	1	27	3	20	1	23	2	37	1	39	3
Lepelaar	0	0	10	10	0	0	0	0	0	0	19	19
Waterral	5	3	4	2	8	4	1	0	4	3	4	3
Kraanvogel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Scholekster	296	8	122	32	93	2	259	114	397	45	400	196
Kluut	1	0	18	0	35	1	57	2	63	3	199	137
Steltkluut	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Bontbekplevier	12	0	5	0	10	0	7	0	8	0	0	0
Goudplevier	1103	1045	2116	2057	1385	1197	2146	26	713	651	113	113
Zilverplevier	31	4	31	0	71	0	131	0	71	0	34	0
Steppekievit	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Kievit	6404	4564	7526	5610	9964	6970	3598	1224	6526	5087	1121	929
Kanoetstrandloper	0	0	6	0	1	0	0	0	0	0	15	0
Kleine Strandloper	8	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bonte Strandloper	35	22	27	0	143	1	235	1	124	0	276	13
Kemphaan	9	7	124	29	146	109	349	151	62	60	50	50
Bokje	0	0	2	0	4	1	0	0	0	0	0	0
Watersnip	203	168	125	99	97	76	32	22	82	77	59	53
Grutto	1	1	2	1	1	1	0	0	29	26	417	387
Rosse Grutto	13	0	3	0	0	0	3	0	0	0	1	0
Wulp	948	712	808	651	3120	2695	2258	1907	1957	1845	856	678
Zwarte Ruiter	55	42	45	44	5	4	16	13	6	2	22	19
Tureluur	34	3	61	16	137	4	191	1	42	1	210	106
Groenpootruiter	3	3	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0
Witgat	9	5	7	5	6	5	12	6	8	5	12	11
Oeverloper	5	0	2	2	3	1	0	0	1	0	0	0
Steenloper	5	0	2	0	11	0	2	0	15	0	8	0
Totaal	9402	6741	11245	8676	15407	11173	9434	3543	10260	7877	3976	2787

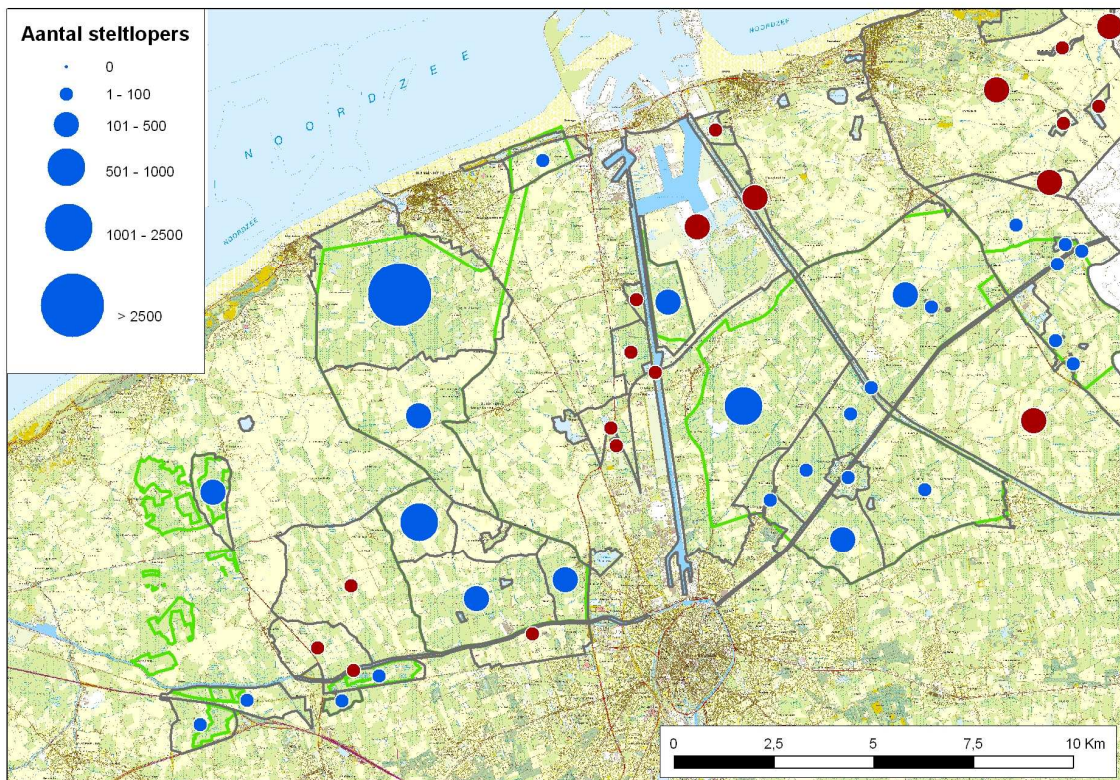
Figuur 59. Aantal en verspreiding van watervogels in de Oostkustpolders tijdens de midmaandelijkse telling in oktober 2007 (blauw = in SBZ, rood = buiten SBZ).

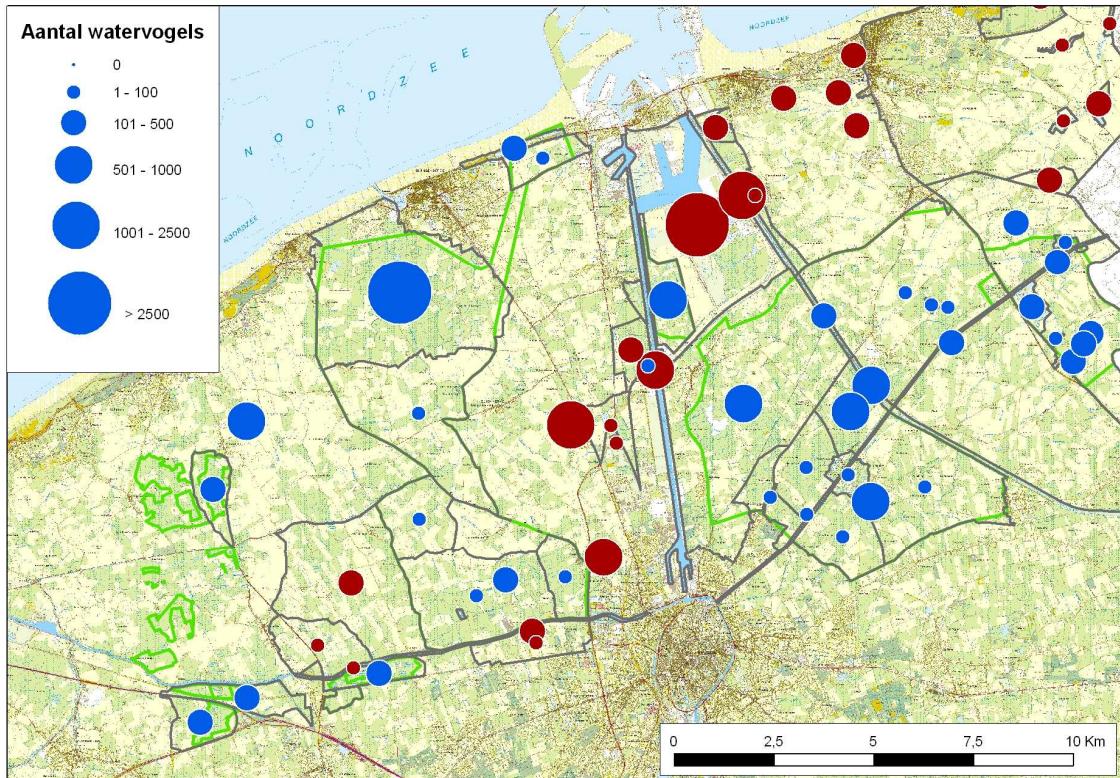
Figuur 60. Aantal en verspreiding van steltlopers in de Oostkustpolders tijdens de midmaandelijkse telling in oktober 2007 (blauw = in SBZ, rood = buiten SBZ).

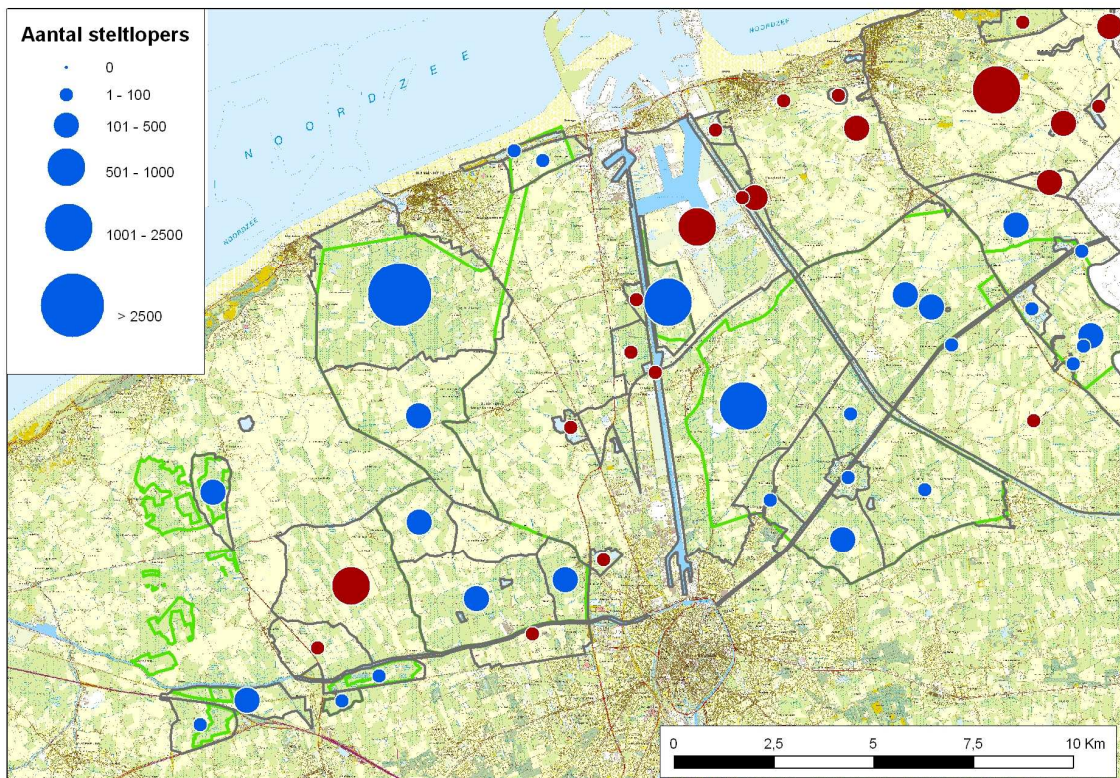
Figuur 61. Aantal en verspreiding van watervogels in de Oostkustpolders tijdens de midmaandelijke telling in november 2007 (blauw = in SBZ, rood = buiten SBZ).

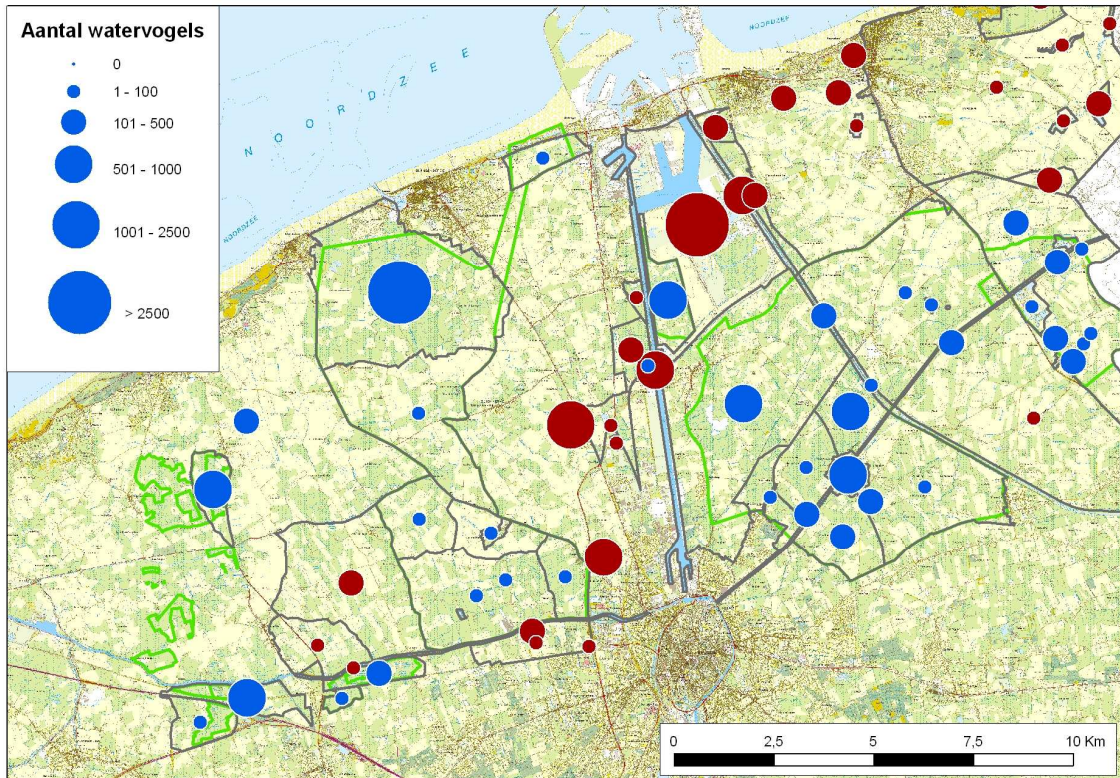
Figuur 62. Aantal en verspreiding van steltlopers in de Oostkustpolders tijdens de midmaandelijke telling in november 2007 (blauw = in SBZ, rood = buiten SBZ).

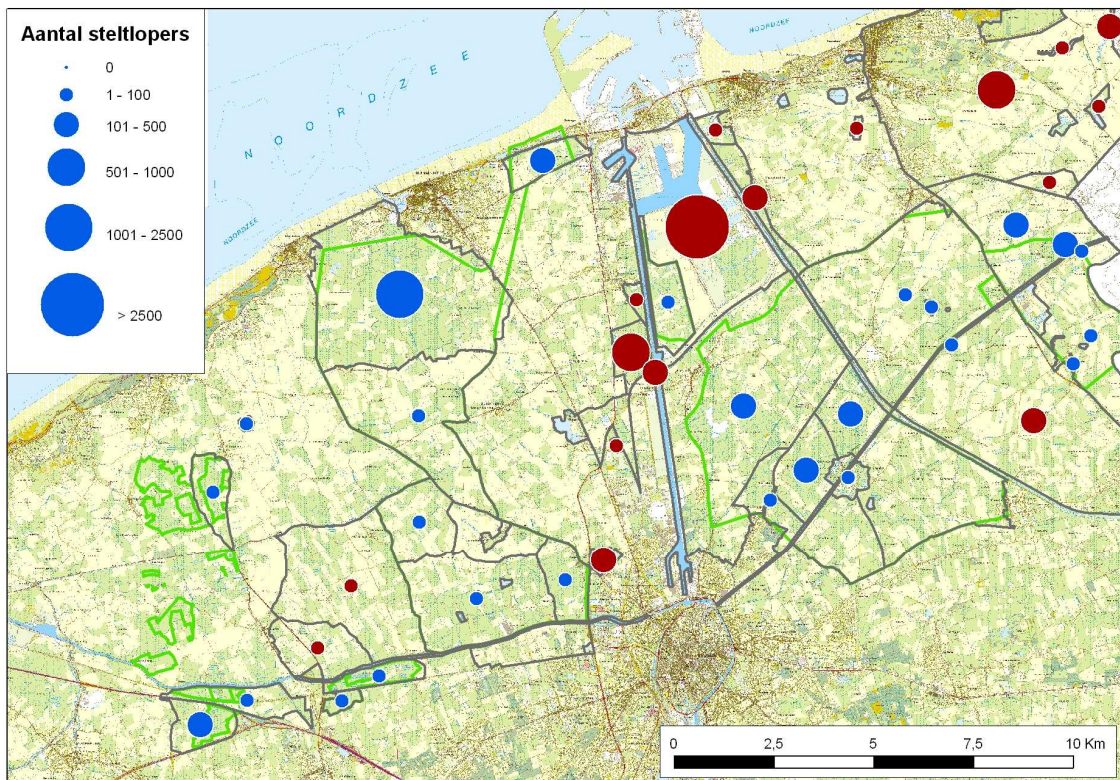
Figuur 63. Aantal en verspreiding van watervogels in de Oostkustpolders tijdens de midmaandelijke telling in december 2007 (blauw = in SBZ, rood = buiten SBZ).

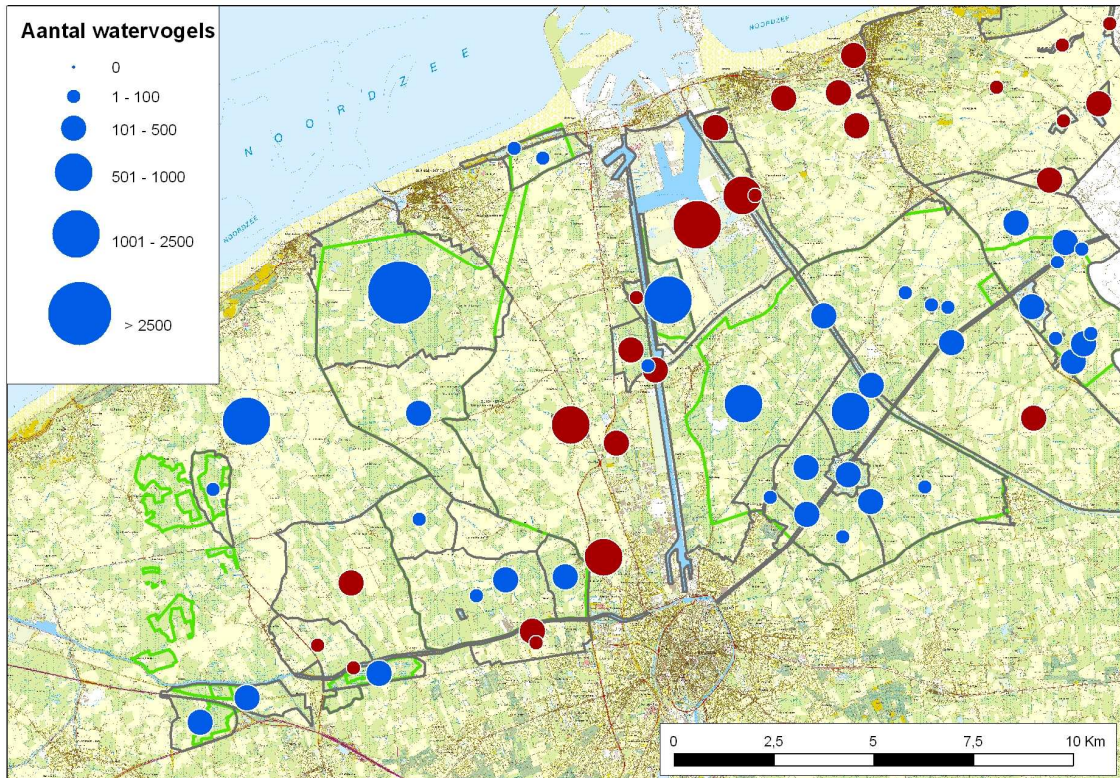
Figuur 64. Aantal en verspreiding van steltlopers in de Oostkustpolders tijdens de midmaandelijke telling in december 2007 (blauw = in SBZ, rood = buiten SBZ).

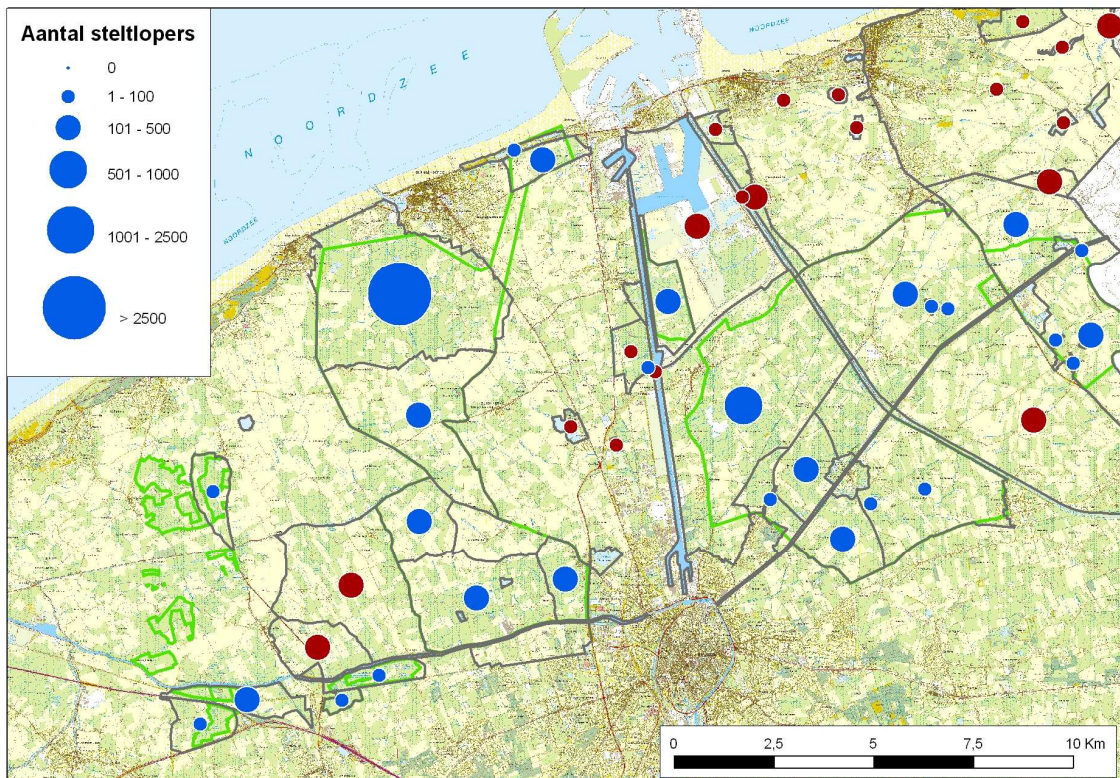
Figuur 65. Aantal en verspreiding van watervogels in de Oostkustpolders tijdens de midmaandelijke telling in januari 2008 (blauw = in SBZ, rood = buiten SBZ).

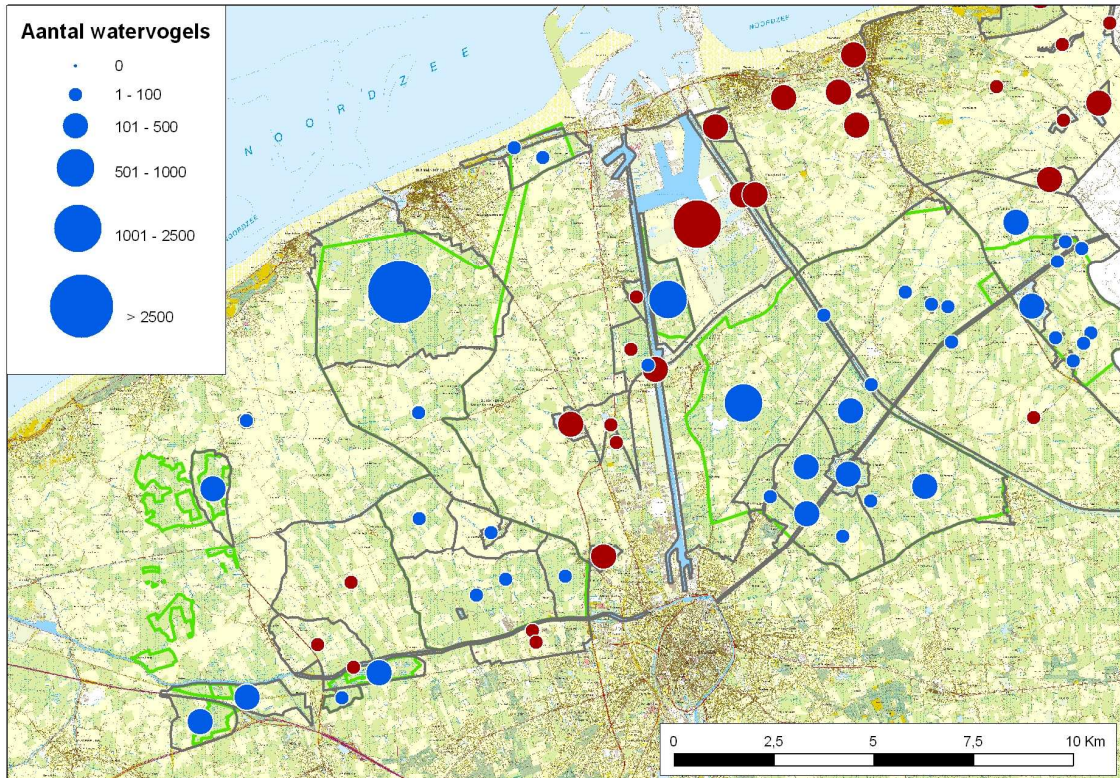
Figuur 66. Aantal en verspreiding van steltlopers in de Oostkustpolders tijdens de midmaandelijke telling in januari 2008 (blauw = in SBZ, rood = buiten SBZ).

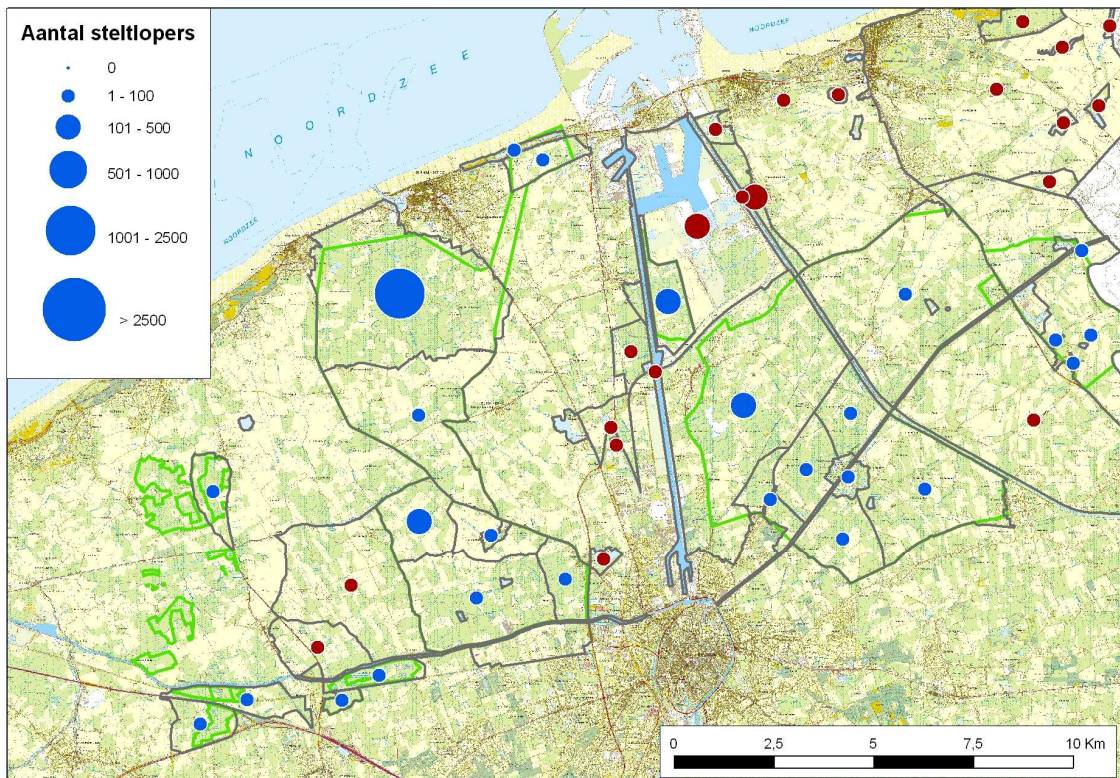
Figuur 67. Aantal en verspreiding van watervogels in de Oostkustpolders tijdens de midmaandelijke telling in februari 2008 (blauw = in SBZ, rood = buiten SBZ).

Figuur 68. Aantal en verspreiding van steltlopers in de Oostkustpolders tijdens de midmaandelijke telling in februari 2008 (blauw = in SBZ, rood = buiten SBZ).

Figuur 69. Aantal en verspreiding van watervogels in de Oostkustpolders tijdens de midmaandelijke telling in maart 2008 (blauw = in SBZ, rood = buiten SBZ).

Figuur 70. Aantal en verspreiding van steltlopers in de Oostkustpolders tijdens de midmaandelijke telling in maart 2008 (blauw = in SBZ, rood = buiten SBZ).

V.3 Conclusie

Tijdens de winter 2007/'08 werd het Ramsar-criterium van 20.000 watervogels in elke maand overschreden in de Oostkustpolders, in het SBZ (onder voorbehoud) van november tot februari. Soorten die de 1%-norm meermaals overschreden waren Kleine Rietgans, Kolgans en Smient. Kleine Zwaan en Slobeend overschreden de 1%-norm elk in één maand. Binnen de regio waren de Uitkerkse Polders en het achterhavencomplex de belangrijkste gebieden voor overwinterende watervogels.

VI. Overwinterende ganzen

E. Kuijken, C. Verscheure & W. Courtens

VI.1 Materiaal en methoden

Vanaf half oktober tot half maart worden alle overwinterende ganzen in het Poldercomplex tweeweke-lijks integraal geteld. De coördinatie van de gantellingen gebeurt door Eckhart Kuijken en Christine Verscheure. De volledige Oostkustpolders zijn hiertoe in 253 kleinere telgebieden onderverdeeld die alle op dezelfde dag worden geteld om dubbeltellingen zo veel mogelijk te vermijden.

Van elk van de waargenomen groepen worden aantallen van de verschillende soorten en het habitat-gebruik genoteerd. De totalen van deze tellingen kunnen worden getoetst aan de internationale 1%-normen van Wetlands International (Wetlands International, 2006).

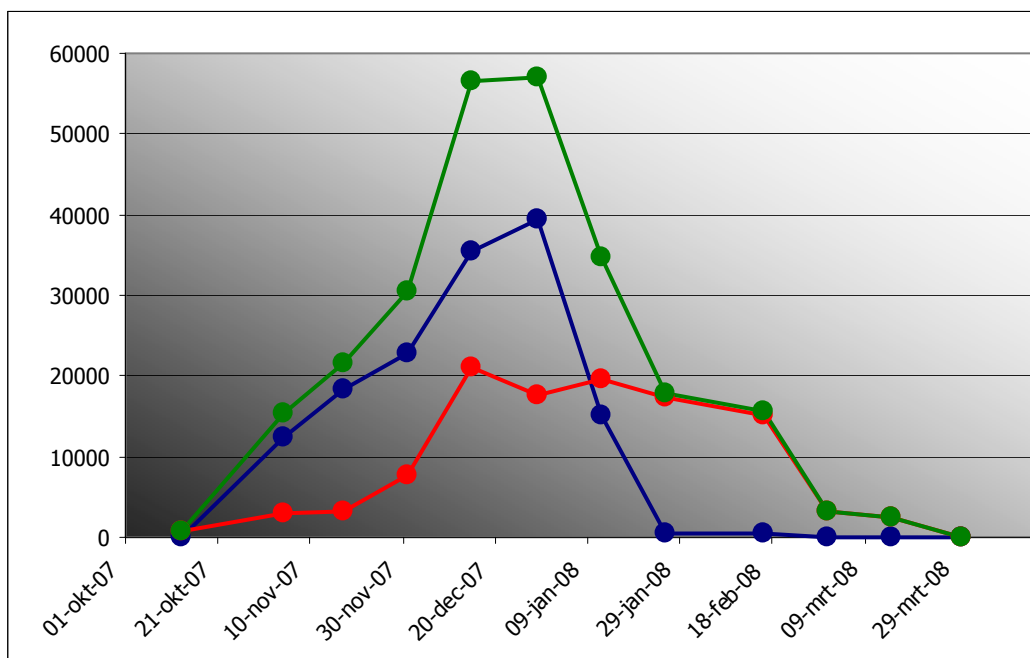
VI.2 Resultaten

VI.2.1 Aantalstrend

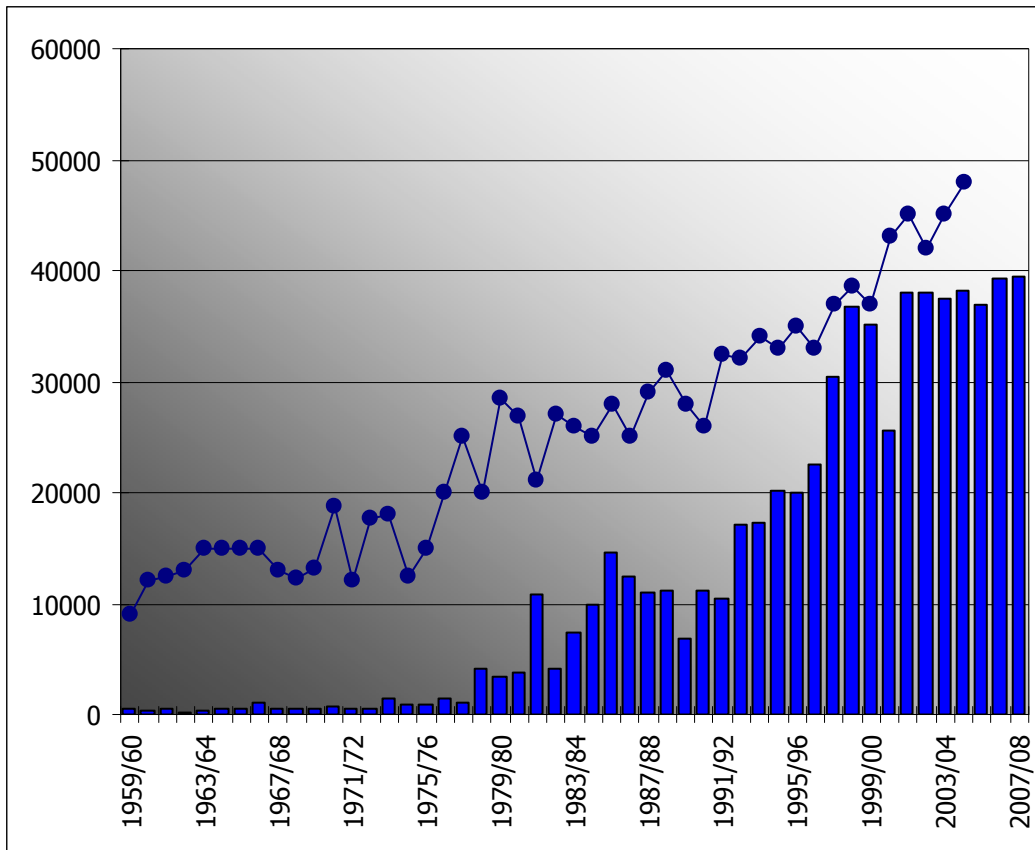
Figuur 71 geeft de aantalstrend van Kolgans en Kleine Rietgans in de loop van de winter 2007/'08 weer. Ook is het verloop van het totale aantal overwinterende ganzen per tweewekelijkse telling voorgesteld. De aankomst verliep normaal en ook het vastgestelde patroon is niet afwijkend van wat in vorige winters werd vastgesteld.

De Kleine Rietgans bereikte zijn maximum eind december. Maximaal werden op 29/12/07 39.462 Kleine Rietganzen geteld, in 2006 was dat 39.297 ex. (Figuur 72). Hierna volgde een snelle terugtrek met eind januari nog slechts 428 ex.

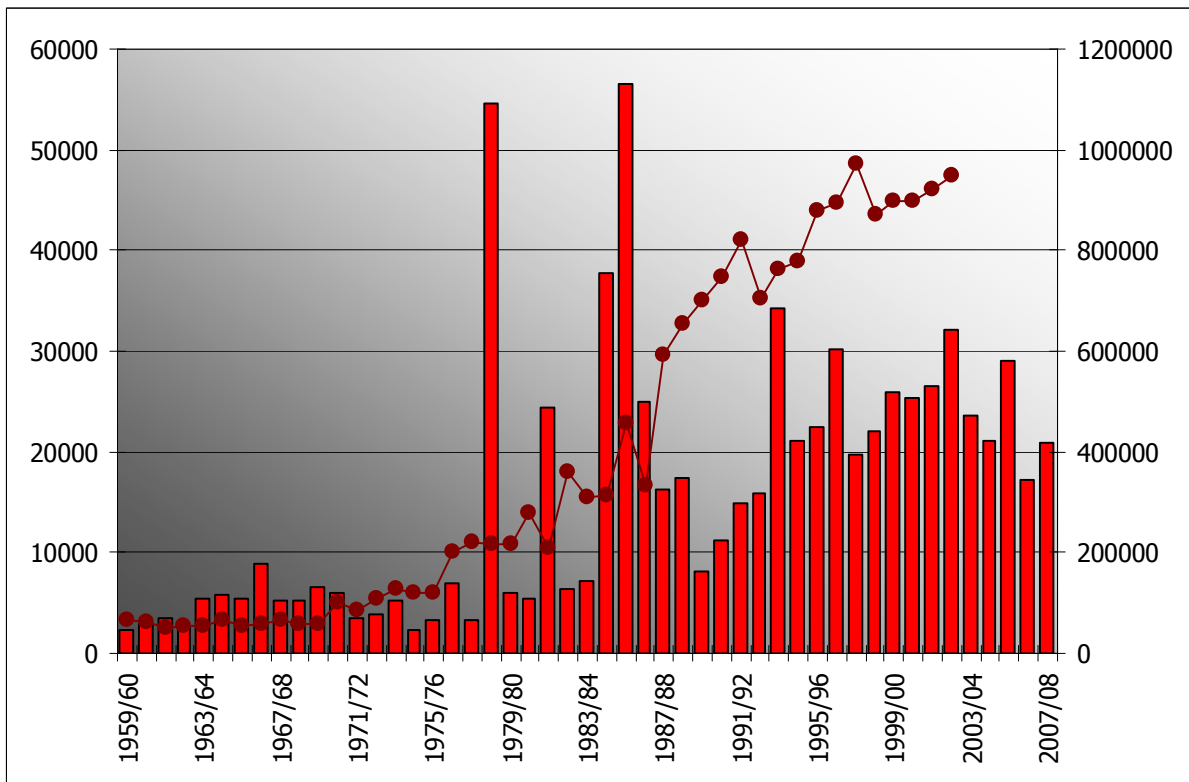
Ook de Kolgans bereikte zijn (relatief lage) maximum halfweg december (20.956 ex. op 15/12/07) (Figuur 73). Gedurende de volgende twee maanden namen de aantallen geleidelijk af tot 15.000 ex. In de tweede helft van februari werd een snelle wegtrek geconstateerd.

Figuur 71. Verloop van de aantallen van de Kleine Rietgans *Anser brachyrhynchus* en de Kolgans *Anser albifrons* en totaal aantal ganzen in de volledige Oostkustpolders tijdens de winter 2007/'08.

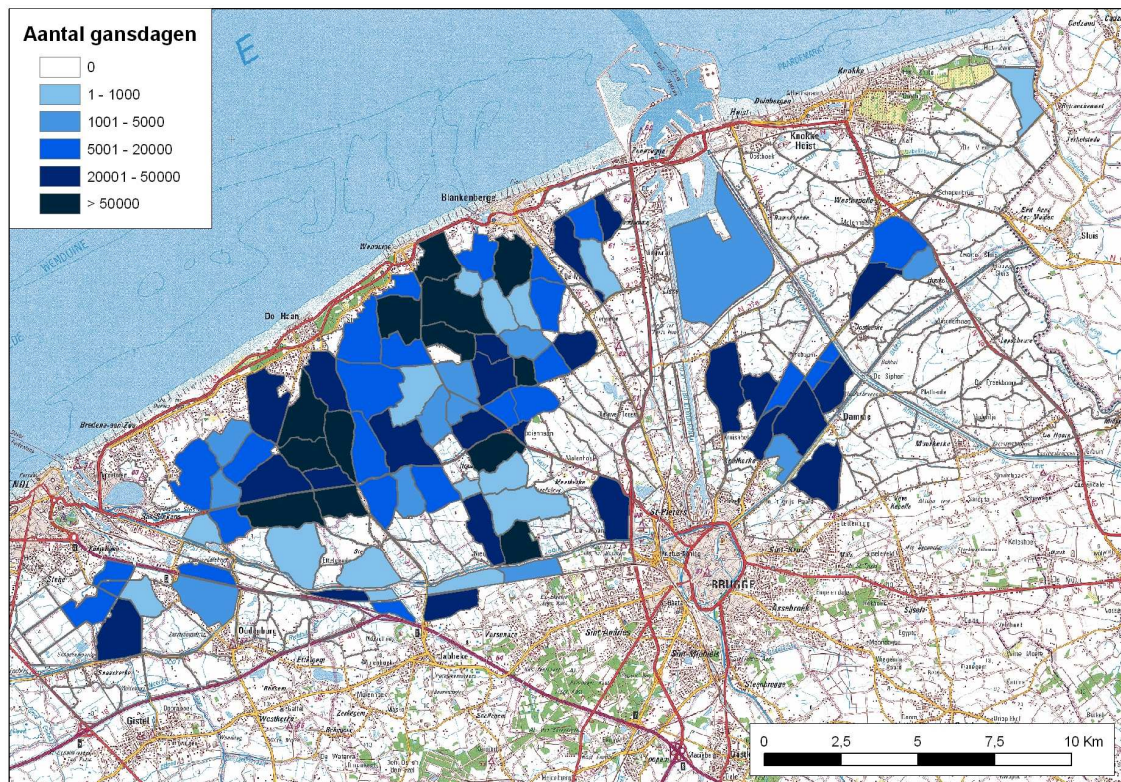
Figuur 72. Verloop van de maxima van de Kleine Rietgans *Anser brachyrhynchus* in de volledige Oostkustpolders tussen 1959/'60 en 2007/'08 (staven) en de grootte van de Spitsbergenpopulatie (lijn).

Figuur 73. Verloop van de maxima van de Kolgans *Anser albifrons* in de volledige Oostkustpolders tussen 1959/'60 en 2007/'08 (staven) en de grootte van de Noordwest-Europese populatie (lijn). Let op de verschillende grootte-orde van de schalen.

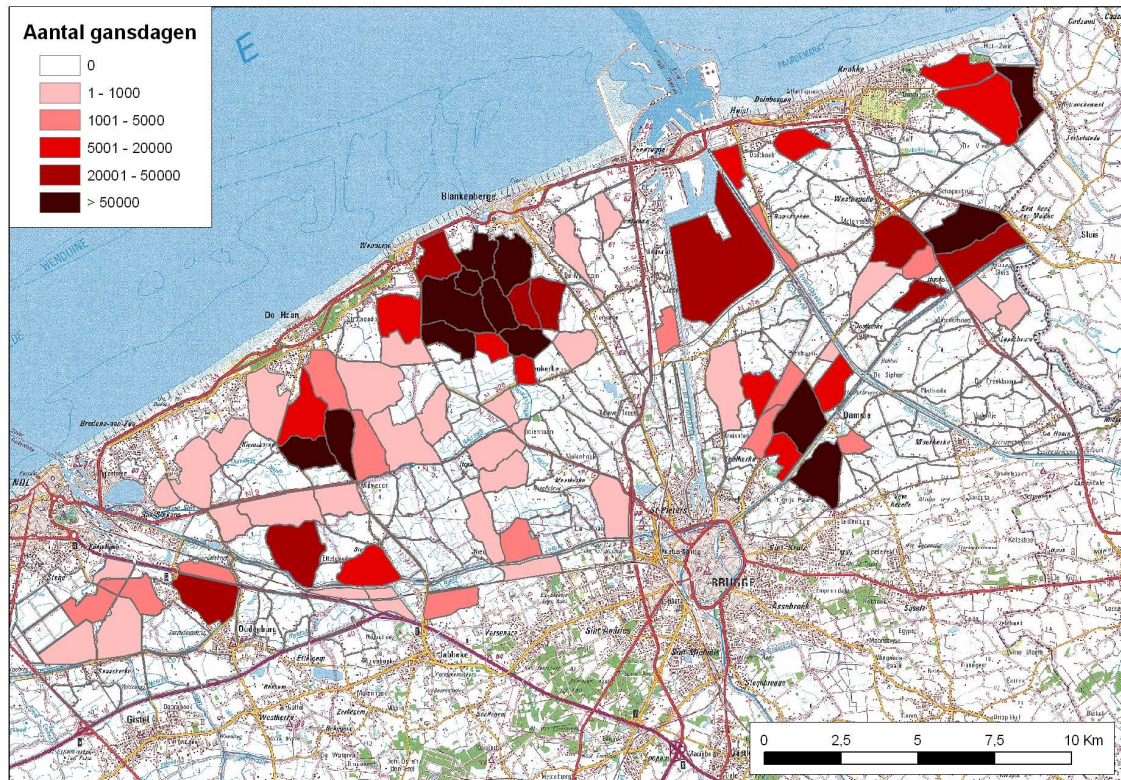
VI.2.2 Verspreiding

In de Figuren 74 en 75 wordt de verspreiding van respectievelijk Kleine Rietgans en Kolgans over de volledige Oostkustregio in de winter 2007/'08 gegeven. Deze verspreiding is uitgedrukt in het totaal aantal gansdagen¹ per gebied. De ruimtelijke spreiding is voor beide soorten vergelijkbaar met voorgaande jaren. Gebieden met hoge aantallen Kleine Rietganzen liggen hoofdzakelijk ten westen van het Boudewijnkanaal. Ook rond Damme zaten vrij veel Kleine Rietganzen. Van alle getelde Kleine Rietganzen zat 63,5% in het SBZ Poldercomplex. De kerngebieden voor Kolgans liggen wat verspreider met belangrijke concentraties o.a. rond Klemskerke-Vlissegem, in de Uitkerkse Polders, rond Damme en rond Hoeke. Van alle getelde Kolganzen zat 84,3% binnen de grenzen van het SBZ Poldercomplex.

Figuur 74. Aantal gansdagen van Kleine Rietgans *Anser brachyrhynchus* per gebied in de Oostkustregio in de winter 2007/'08.

¹ Het aantal gansdagen is een vaak gebruikte maat om onder meer het belang van foerageergebieden te bepalen en om populatietrends van jaar tot jaar te volgen (Hustings et al. 1985). Het aantal vogeldagen is een schatting van het aantal dagen dat de individuen van een soort in een gebied in een bepaalde periode in totaal hebben doorgebracht. Een dag waarop een groep van 30 ganzen in een gebied aanwezig is levert dit gebied in het optimale geval (dagelijkse tellingen) 30 gansdagen op, een groep van 10 ganzen die drie dagen aanwezig is in een gebied levert eveneens 30 gansdagen op.

Figuur 75. Aantal gansdagen van Kolgans *Anser albifrons* per gebied in de Oostkustregio in de winter 2007/08.

VI.2.3 Habitatkeuze

Tabel 42 geeft de percentages Kleine Rietgans en Kolgans dat tijdens de tellingen op akkers en op permanente graslanden werd gezien weer. In tegenstelling tot de winter 2006/07 lag het aandeel ganzen dat op akkers foerageerde laag. Binnen het SBZ zaten zowel Kol- als Kleine Rietgans nagevoeg uitsluitend op graslanden. Voor Kolgans was dat ook buiten SBZ het geval, Kleine Rietgans werd buiten SBZ-gebied beduidend meer op akkers gezien. Ook ongeveer 1/3 van de Kolganzen die in het SBZ Zwin werden geteld foerageerden op akkers.

Tabel 43. Percentage van het aantal getelde kleine Riet- en Kolganzen op akker en op grasland tijdens de winter 2007/08.

		SBZ Poldercomplex	SBZ Zwin	Buiten SBZ
Kleine Rietgans	% op grasland	94,6	100	80,8
	% op akker	5,4	0	19,2
Kolgans	% op grasland	98,4	67,2	98,9
	% op akker	1,6	32,8	1,1

V.3 Conclusie

Zowel naar aantalsverloop als wat betreft verspreiding van overwinterende Kol- en Kleine Rietganzen betreft was de winter 2007/08 niet opvallend anders dan voorgaande winters. Ook het maximaal aantal Kleine Rietganzen lag in de lijn van de voorgaande jaren. De maxima van deze soort lijken zich al enkele jaren gestabiliseerd te hebben na de opvallende stijging in de jaren '90. Het maximaal aantal Kolganzen was relatief laag in vergelijking met veel voorgaande winters. Wat habitatgebruik betreft zaten veel minder ganzen op akkers dan vorige winter. Vooral buiten het SBZ Poldercomplex zaten vogels op dit type habitat.

VII. Literatuur

- Anselin, A., K. Devos & G. Vermeersch, 2003. Handleiding Project Bijzondere Broedvogels. Adviesnota IN.A.2003.77. Instituut voor Natuurbehoud, 2003.
- Courtens, W., C. Martens & D. Verbelen, 2006. Eindrapport monitoring SBZ-V 'Poldercomplex'. Resultaten van het eerste jaar. Adviesnota INBO.A.2006.68. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
- De Scheemaeker, F. & D. Verbelen, 2008. Resultaten broedvogelinventarisaties 2007 in Noord-West-Vlaanderen. Vogelwerkgroep Mergus, Brugge.
- Devos, K., A. Anselin & G. Vermeersch, 2004. Een nieuwe Rode Lijst van de Broedvogels in Vlaanderen. *In*: Vermeersch, G. *et al.*, 2004. Atlas van de Vlaamse Broedvogels 2000-2002. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 23, Brussel.
- Hustings, F., R. Kwak, P. Opdam & M. Reijnen, 1985. Natuurbeheer in Nederland, deel 3: Vogelinventarisatie: achtergronden, richtlijnen en verslaglegging. Pudoc, Wageningen.
- van Dijk A.J. 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring Project. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Vermeersch, G., A. Anselin, K. Devos, M. Herremans, J. Stevens, J. Gabriëls & B. Van Der Krieken, 2004. Atlas van de Vlaamse Broedvogels 2000-2002. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 23, Brussel.
- Vermeersch, G., A. Anselin & K. Devos, 2006. Bijzondere broedvogels in Vlaanderen in de periode 1994-2005. Populatietrends en recente status van zeldzame, kolonievormende en exotische broedvogels in Vlaanderen. Mededeling INBO.M.2006.2. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.
- Wetlands International, 2006. Waterbird population estimates. Fourth Edition. Wetlands International, Wageningen, The Netherlands.

VIII. Bijlagen

Bijlage 1. Overzicht van de broedvogelsoorten die worden geïnventariseerd.

Soort	Bijlage I Vogelrichtlijn	Rode Lijst Vlaamse broedvogels	Broedvogels > 5%-norm
Baardmannetje (<i>Panurus biarmicus</i>)			x
Bergeend (<i>Tadorna tadorna</i>)			x
Blauwborst (<i>Luscinia svecica</i>)	x		x
Bontbekplevier (<i>Charadrius hiaticula</i>)		x	
Bruine Kiekendief (<i>Circus aeruginosus</i>)	x		x
Buidelmees (<i>Remis pendulinus</i>)		x	
Cetti's Zanger (<i>Cettia cetti</i>)		x	
Graszanger (<i>Cisticola juncidis</i>)		*	x
Grauwe Gors (<i>Miliaria calandra</i>)		x	
Grauwe Kiekendief (<i>Circus pygargus</i>)	x	x	
Grote Karekiet (<i>Acrocephalus arundinaceus</i>)		x	
Grutto (<i>Limosa limosa</i>)			x
IJsvogel (<i>Alcedo atthis</i>)	x		
Kemphaan (<i>Philomachus pugnax</i>)	x	x	
Kleine Mantelmeeuw (<i>Larus fuscus</i>)		x	
Kleine Zilverreiger (<i>Ergetta garzetta</i>)	x		
Kluut (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	x	x	x
Kuifeend (<i>Aythya fuligula</i>)			x
Kwak (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	x	x	
Kwartelkoning (<i>Crex crex</i>)	x	x	
Lepelaar (<i>Platalea leucordia</i>)	x		
Paapje (<i>Saxicola rubetra</i>)		x	
Pijlstaart (<i>Anas acuta</i>)		x	
Porseleinhoen (<i>Porzana porzana</i>)	x	x	
Rietzanger (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)		x	x
Roerdomp (<i>Botaurus stellaris</i>)	x	x	
Scholekster (<i>Haematopus ostralegus</i>)			x
Slobeend (<i>Anas clypeata</i>)			x
Smient (<i>Mareca penelope</i>)		*	
Snor (<i>Locustella luscinioides</i>)		x	
Steltkluut (<i>Himantopus himantopus</i>)	x	x	
Strandplevier (<i>Charadrius alexandrinus</i>)		x	
Tapuit (<i>Oenanthe oenanthe</i>)		x	
Tureluur (<i>Tringa totanus</i>)		x	x
Velduil (<i>Asio flammeus</i>)	x	x	
Visdief (<i>Sterna hirundo</i>)	x	x	
Watersnip (<i>Gallinago gallinago</i>)		x	
Woudaapje (<i>Ixobrychus minutus</i>)	x	x	
Zomertaling (<i>Anas querquedula</i>)		x	x
Zwartkopmeeuw (<i>Larus melanocephalus</i>)	x	x	x

Gebied	AFK	UTK	Opp (ha)	Zoekzone																									
					Woudaap	Bergeend	Pijlstaart	Slobeend	Smient	Zomertaling	Kuifeend	Bruine kiekendief	Porseleinhoen	Scholekster	Kluut	Stelkluut	Tureluur	Grutto	Watersnip	Visdief	Djsvogel	Blauwborst	Tapuit	Graszanger	Snor	Cetti 's zanger	Rietzanger	Baardmanneetje	Buidelmees
Tuinbouwgebied Varsenare SBZ	TGVN	Ja	37,4	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	7	0	0		
Tureluursweiden Uitkerke	TWUK	Nee	163,8		0	6	0	5	0	0	0	0	0	3	14	0	7	17	0	0	0	5	0	3	0	0	34	0	0
Velduilweiden Uitkerke	VWUK	Nee	76,2		0	10	1	3	0	0	1	0	0	4	27	1	7	7	0	1	0	0	0	0	0	0	26	0	0
Vijfwege	VW	Ja	33,4	3	0	9	0	2	0	0	0	0	0	1	1	0	3	12	0	0	0	1	0	0	0	1	6	0	0
Waterhofstedeweiden	WHSW	Nee	186,6	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	0	0	0	0	4	0	0
Waterputweiden	WPW	Nee	89,6	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2	0	0
Weiden Achterhaven kant Lissewege	WAL	Ja	20,3	8	0	3	0	0	0	0	0	0	0	4	2	0	6	1	0	0	0	1	0	2	0	0	13	0	0
Weiden bij Jagersput Stalhille	WJSH	Ja	185,4	5	0	2	0	0	0	0	3	0	0	2	0	0	3	9	0	0	0	3	0	0	0	4	20	0	0
Weiden Damse Vaart West	WDVW	Nee	258,4		0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	13	0	0	1	0	0	0	0	0	9	0	0
Weiden Distrigas	WDI	Ja	26,0		0	3	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	6	0	5	0	0	16	0	0
Weiden Fort van Beieren	WFB	Nee	68,3		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Weiden Hagebos SBZ	WHBO	Nee	244,4		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Weiden Hoge Noen	WHN	Ja	52,6	8	0	3	0	0	0	0	1	0	0	2	0	0	6	1	0	0	0	7	0	2	0	0	26	0	0
Weiden Klemskerke Noord	WKLN	Ja	104,8	1	0	2	0	1	0	0	0	0	0	2	1	0	1	4	0	0	0	3	0	0	0	0	17	0	0
Weiden Klemskerke Zuid	WKLZ	Ja	142,9	1	0	2	0	1	0	0	0	0	0	3	1	0	1	6	0	0	0	4	0	0	0	0	23	0	0
Weiden Koolkerke	WKK	Nee	93,8	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	11	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0
Weiden Noordede	WNKL	Nee	449,9		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Weiden Pompje	WPOB	Ja	283,2	4	0	11	0	8	0	1	2	1	0	5	11	0	8	13	0	0	0	8	0	0	0	1	13	0	0
Weiden Rijkswacht Jabbeke	WRJB	Ja	169,8	6	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	7	0	0	0	0	0	0	0	1	7	0	0
Weiden Spoorweg Oost	WSO	Ja	30,4		0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2	1	0	0	0	2	0	2	0	0	8	0	0
Weiden Spoorweg West	WSW	Ja	129,0	8	0	7	0	0	0	0	0	0	0	8	1	0	10	3	0	0	0	5	0	0	0	0	14	0	0
Zeepolder	ZEPO	Nee	139,2		0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	8	0	0
Zuiddijk Damme	ZDDM	Nee	513,3		0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	3	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0
Zuidervaartje Damme	ZVDM	Nee	106,0		0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zuidstrook Dudzele SBZ	ZSDZ	Nee	9,6		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Zwarte Sluis Hoeke	ZSHK	Nee	1,4		0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Zwarte Sluispolder	ZSPO	Nee	90,9		0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	1	0	1	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zwinvaartpolder	ZVPO	Nee	236,0		0	2	0	1	0	0	5	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0

Bijlage 3a: Overzicht van de ligging van de verschillende deelgebieden voor de broedvogelinventarisatie.

Bijlage 3b: Afkorting en naam van de verschillende telgebieden voor de broedvogelinventarisatie, cf. Bijlage 3a.

Afkorting	Gebiedsnaam	Afkorting	Gebiedsnaam
ASW	Aarseleweiden	MWUK	Meeuweweiden Uitkerke
APE	Akkers Pelikaan	MOOK	Moeren Oostkerke
ASH	Akkers te Stalhille SBZ	OTKN	OT Kolen Noord
AWZK	Akkers ten westen van Zuienkerke SBZ	OTSW	OT Spoorweg West
BPE	Berm Pelikaan	PAPO	Pannepolder
BSHK	Blauwe Sluis Hoeke	PBWN	Pereboomweiden Noord
BHOK	Braambeierhoek Oostkerke	PBWZ	Pereboomweiden Zuid
BDDM	Branddijk Damme	PWDM	Pijpewegweiden Damme
BWVG	Bunkerweiden Vlissegem	PLPE	Plasjes Pelikaan
CDM	Centrum Damme	PWOK	Plevierweiden Oostkerke
CLS	Centrum Lapscheure	PWUK	Plevierweiden Uitkerke
CMK	Centrum Meetkerke	POKK	Polders Koolkerke SBZ
CNM	Centrum Nieuwmunster	PONM	Polders Nieuwmunster
COK	Centrum Oostkerke	POSB	Polders Schoeringebrug
DVBD	Damse Vaart Brugge-Damme SBZ	PBE	Put Bekaert
DVDS	Damse Vaart Damme-Syphons	PMK	Put van Meetkerke
DVHN	Damse Vaart Hoeke-Nederlandse grens	PVG	Put Vlissegem
DZW	Dudzeleweiden SBZ	PKLS	Putje Kobus
EKLW	Eendekooi Lissewege	RWUK	Reigersweiden Uitkerke
EKMK	Eendekooi Meetkerke	RVPE	Rietveld Pelikaan
EKWD	Eendekooi Wenduine	WCRW	Rombautswerve Weidecomplex
EWUK	Eendeweiden Uitkerke	RLW	Ronselaereweiden
EBVP	Eibroekvaartpolder	RSW	Ruigte Spoorweg West
EBVW	Eibroekvaartweiden	SWZB	Smienteweiden Zeebrugge
FDKR	Flettersdamkreek	S	Speyen
FTO	Fontejntjes Oost	SWDN	Stadswallen Damme Noord
FTW	Fontejntjes West	SWDO	Stadswallen Damme Oost
GRWA	Groenwaecke	SWDZ	Stadswallen Damme Zuid
GBOK	Groot Boomgaardweiden Oostkerke	SWDW	Stadswallen Damme West
GPP	Grote Palingpot	SBHK	Steenbakkerij Hoeke
GWUKN	Gruttoweiden Noord Uitkerke	SBBS	Stinker & Blinker Broekebr.-Syphons
GWUKZ	Gruttoweiden Zuid Uitkerke	SBZB	Stinker & Blinker Zelzatebr.-Broekebrug
HBO	Hagebos	NAOK	't Naaie te Oostkerke
HDBB	Harendijke Blankenberge	POMP	't Pompje te Oudenburg
HKVO	Hoekevaart Oost	TGVN	Tuinbouwgebied Varsenare SBZ
HVWO	Hoekevaartweiden Oost	TWUK	Tureluursweiden Uitkerke
HVWW	Hoekevaartweiden West	VWUK	Velduilweiden Uitkerke
HKVW	Hoekevaart West	VW	Vijfwege
HKW	Hoekeweiden	WHSW	Waterhofstedeweiden
HMHT	Hoge Moere Houtave	WPW	Waterputweiden
HMMK	Hoge Moere Meetkerke	WAL	Weiden Achterhaven kant Lissewege
HN	Hoge Noen	WJSH	Weiden bij Jagersput Stalhille
JPDM	Jagersput Damme	WDVW	Weiden Damse Vaart West
JPSH	Jagersput Stalhille	WDI	Weiden Distrigas
KHLS	Kaleshoek Lapscheure	WFB	Weiden Fort van Beieren
KWUK	Kievitweiden Uitkerke	WHBO	Weiden Hagebos SBZ
KPOK	Kleiputten Oostkerke	WHN	Weiden Hoge Noen
KPSD	Kleiputten Sint-Donaas	WKLN	Weiden Klemskerke Noord
KDOK	Krinkeldijk Oostkerke	WKLZ	Weiden Klemskerke Zuid
KWOK	Krinkeldijkweiden Oostkerke	WKK	Weiden Koolkerke
KABWO	Kruisabeleweiden Oost	WNKL	Weiden Noordede
KABWW	Kruisabeleweiden West ZZ	WPOB	Weiden Pompje
KSUK	Kuststrook Uitkerke	WRJB	Weiden Rijkswacht Jabbeke
KBKR	Kwabettekreek	WSO	Weiden Spoorweg Oost
KWVN	Kwetshage Varsenare	WSW	Weiden Spoorweg West
LM	Lage Moere	ZEPO	Zeepolder
LMVLM	Lage Moere - monitoringgebied VLM	ZDDM	Zuiddijk Damme
LGPO	Lapscheursegatpolder SBZ	ZVDM	Zuidervaartje Damme
LGHK	Lievegeleedkreek	ZSDZ	Zuidstrook Dudzele SBZ
LPON	Lievegeleedpolder Noord	ZSHK	Zwarte Sluis Hoeke
LPOZ	Lievegeleedpolder Zuid	ZSPO	Zwarte Sluispolder
LV	Luzerneveld	ZVPO	Zwinvaartpolder